

Forsvarerens ret til at foretage efterforskning i straffesager

Kandidatspeciale – Forår 2020

Sophie Bundgaard Larsen (studienr. 20155153)

Aalborg Universitet – Juridisk Institut
Vejleder: Birgit Feldtmann

19. maj 2020

Antal anslag: 143.491

Titelblad

Uddannelse: Jura, Aalborg Universitet

Vejleder: Birgit Feldtmann

Fagområde: Strafferet

Projekt: Kandidatspeciale

Projekttitle: Forsvarerens ret til at foretage efterforskning i straffesager

Title of project: The defence lawyer's independent access to investigate in criminal cases

Antal anslag: 143.491

Afleveringsdato: 19. maj 2020

Udarbejdet af: Sophie Bundgaard Larsen (studienr. 20155153)

Abstract	6
1. Introduktion	8
1.1. Indledning	8
1.2. Problemformulering	9
1.3. Afgrænsning	9
1.4. Metode og kilder	10
1.4.1. Metode	10
1.4.2. Kilder	10
1.4.2.1. Lovgivning	10
1.4.2.1.1. Retsplejeloven (rpl.).....	10
1.4.2.1.2. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK).....	11
1.4.2.2. Retspraksis	11
1.4.2.3. Forarbejder	11
1.4.2.4. Juridisk litteratur	12
2. Principper af betydning for den videre undersøgelse	13
2.1. Objektivitetsprincippet i rpl. § 96, stk. 2.....	13
2.2. Princippet om <i>equality of arms</i> i EMRK art. 6	14
2.2.1. Retspraksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD), hvor princippet er anvendt	16
2.2.1.1. <i>Bönisch mod Østrig</i>	16
2.2.2. Retspraksis fra danske domstole, hvor princippet er anvendt.....	17
2.2.2.1. U 2008.202 H.....	17
2.2.2.2. U 2013.3129 H.....	17
2.2.2.3. TfK 2019.1127/2.....	18
2.2.2.4. U 2020.32 H.....	19
2.2.3. Sammenfatning om princippet anvendelse i praksis	20
3. Politiets efterforskning	21
3.1. Efterforskning tilkommer politiet efter rpl. § 742, stk. 2.	21
3.2. Formål med politiets efterforskning efter rpl. § 743	21
3.3. Objektivitetsprincippet og tempomaksimen i rpl. § 96, stk. 2.	21
3.3.1. Tempomaksimen	21
3.3.2. Objektivitetsprincippet.....	22
3.4. Politiets efterforskningskridt	22
3.5. Efterforskning tilføres politirapport efter rpl. § 744	23
4. Forsvareren	24
4.1. Forsvarerens indtræden i en straffesag.....	24
4.2. Forsvarerens beføjelser under politiets efterforskning.....	24
4.2.1. Forsvarerens ret til aktindsigt.....	24
4.2.2. Forsvarerens ret til tilstedeværelse.....	25

4.2.3. Forsvarerens ret til kontradiktion.....	25
4.2.4. Forsvarerens ret til at begære yderligere efterforskningskridt foretaget af politiet	26
5. Forsvarerens ret til at foretage egen efterforskning i straffesager.....	27
5.1. Forsvarerens ret til at foretage egen efterforskning	27
5.1.1. Har politiet eneret til at foretage efterforskning?.....	28
5.1.1.1. Forarbejder til rpl.	28
5.1.1.2. U 2003.1036 H.....	29
5.1.1.3. U 2006.1967 Ø.....	30
5.1.1.4. Sammenfatning	30
5.1.2. Retspraksis	30
5.1.2.1. U 1999.556 Ø.....	30
5.1.2.2. U 2011.1014 H.....	33
5.1.2.3. TfK 2017.997/2.....	34
5.1.3. Betragtninger i den juridiske litteratur	35
5.1.3.1. Sammenfatning	38
5.2. Begrænsninger i forsvarerens ret til at foretage egen efterforskning.....	39
5.2.1. God advokatskik efter rpl. § 126.....	39
5.2.2. Forsvareren må ikke misbruge sin stilling efter rpl. § 739 og 735, stk. 3.....	40
5.2.3. Forsvareren må ikke foretage straffeprocessuelle tvangsindgreb	41
5.2.4 Sammenfatning	41
5.3. Afholdelse af økonomiske omkostninger ved foretagelse af efterforskning	41
5.3.1. U 2011.1014 H.....	42
5.3.2. TfK 2017.997/2.....	43
5.3.3. Sammenfatning	43
5.4. Delkonklusion	44
6. Forsvarerens ret til at indhente sagkyndig bistand	46
6.1. Retspraksis	47
6.1.1. U 1999.556 Ø.....	47
6.1.2. TfK 2008.776	47
6.1.3. TfK 2008.644	48
6.1.4. U 2010.2589 V	49
6.1.5. U 2011.1014 H.....	51
6.1.6. U.2015.1286 H.....	52
6.1.7. TfK 2019.186	53
6.1.8. U 2020.1339 H.....	54
6.1.9. <i>Bönisch mod Østrig</i>	54
6.1.10. Sammenfatning	55
6.2. Betragtninger i den juridiske litteratur	56
6.3. Kan forsvareren udlevere relevant materiale til en sagkyndig i forbindelse med indhentelse af sagkyndig bistand?	59
6.3.1. U.2015.1286 H.....	60
6.3.2. Sammenfatning	60

6.4. Har forsvareren pligt til at udlevere det indhentede materiale til politi eller anklagemyndighed?	60
6.5. Delkonklusion	61
7. Henvendelse til afhørte eller potentielle vidner.....	62
7.1. Henvendelse til afhørte vidner	62
7.1.1 Retspraksis	63
7.1.1.1. U 1982.800 H.....	63
7.1.1.2 U 2009.1699 Ø.....	63
7.1.2. Betragtninger i den juridiske litteratur	64
7.1.3. Sammenfatning	65
7.2. Henvendelse til potentielle vidner.....	66
7.2.1. Retspraksis	66
7.2.2. Betragtninger i den juridiske litteratur	66
7.2.3. Sammenfatning	67
7.3. Delkonklusion	67
8. Konklusion	68
9. Litteraturliste	74
10. Dokumentation for antal anslag	77

Abstract

Focusing on the Danish Administration of Justice Act and the European Convention on Human Rights (ECHR) article 6 this thesis examines whether the defence lawyer has independent access to investigate in criminal cases.

The purpose of this thesis is therefore to examine whether the defence lawyer has independent access to investigate in criminal cases and if so, which limitations this includes.

According to the Danish Administration of Justice Act section 742, subsection 2 the police investigate in criminal cases.

According to the Danish Administration of Justice Act section 729 a, section 730 and ECHR article 6, a person charged has the right to be represented by a defence lawyer.

The defence lawyer can request the police to conduct additional investigation. If the police refuse this, the court can decide whether the police must conduct the investigation according to the Danish Administration of Justice Act section 746.

However, in some cases, the defence lawyer still questions the investigation performed by the police. In these cases, the defence lawyer may require access to independent investigation.

Firstly, this thesis concludes that the defence lawyer is not governed by the principle of objectivity in the Danish Administration of Justice Act section 96, subsection 2, thus the defence lawyer shall only represent the interest of the client.

Secondly, the principle of *equality of arms* is part of the ECHR article 6. In 1985 the European Court of Human Rights in the case of *Bönisch v. Austria* held that

” ... the principle of equality of arms inherent in the concept of a fair trial ... required equal treatment as between the hearing of the director and the hearing of the persons who were or could be called, in whatever capacity, by the defence ”¹

In accordance with this principle there must be equality between the parties in principle in both civil and criminal cases. In 1992 the ECHR was incorporated into Danish law. The ECHR article 6 can thus be invoked by a person charged in Denmark. In addition, the principle of *equality of arms* is used in Danish case law.

Hereafter, it is concluded, that the police do not have exclusive rights to conduct investigations. Furthermore, it is concluded that the defence lawyer has independent access to investigate in criminal cases. The limitations of this access are found in the Danish Administration of Justice Act section 126 as the defence lawyer must be in accordance with good lawyer practice. In addition, the defence lawyer must not misuse his position to oppose the investigation of the case according to the Danish Administration of Justice Act section 735, subsection 3 and section 739. Finally, the defence lawyer must not execute coercive measures, as only the police are intitled to this.

---

¹ *Case of Bönisch v. Austria*, para. 32.

In addition, it is concluded that the defence lawyer has access to contact experts as for example held by the High Court in U 1999.556 Ø.

Furthermore, it is concluded that the defence lawyer has the right to contact interrogated witnesses and potential witnesses, although these applications are deprecated.

1. Introduktion

1.1. Indledning

Efter retsplejereformen i 1919 indførtes det akkusatoriske princip i dansk strafferetspleje. Herefter skal politi og anklagemyndighed foretage efterforskning og indlede sagen for retten, mens afgørelseskompetencen tildeles domstolene. Endvidere tildeles den sigtede en forsvarer.²

Efter retsplejeloven (rpl.) § 742, stk. 2 tilkommer efterforskning således politiet.³ Efterforskning foretages for at klarlægge, om betingelserne for at pålægge strafansvar eller anden strafferetlig retsfølge er tilstede, tilvejebringe oplysninger til brug for sagens afgørelse samt forberede sagens behandling ved retten, jf. rpl. § 743.⁴

Politiets efterforskning er tillige underlagt objektivitetsprincippet i rpl. § 96, stk. 2. Politiet skal således inddrage forhold, der taler såvel for som imod den sigtedes eller tiltaltes skyld i efterforskningen.⁵ I henhold til princippet om fri bevisbedømmelse i rpl. § 880, 2. pkt. kan det i efterforskningen fundne bevismateriale have betydning for, om en tiltalt bliver dømt eller frifundet.⁶ Politiets objektivitet igennem efterforskningen er således en væsentlig retssikkerhedsgaranti for den sigtede eller tiltalte.⁷

Efter rpl. § 729 a, stk. 1, jf. § 730 og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK) art. 6, stk. 3, litra c har den sigtede endvidere ret til en forsvarer. Retten hertil tilkommer ligeledes den tiltalte.⁸

Hvor anklagemyndigheden og politiet er underlagt objektivitetsprincippet i rpl. § 96, stk. 2, skal forsvareren alene varetage klientens interesser. Forsvareren er således ikke underlagt objektivitetsprincippet.⁹

En forsvarer har tillige ret til at gøre sig bekendt med det materiale, som politiet har tilvejebragt til brug for den sag, som sigtelsen angår, jf. rpl. § 729 a, stk. 3, 1. pkt.¹⁰ Herudover skal politiets efterforskningsskridt nedskrives i en politirapport, jf. rpl. § 744.¹¹ Endvidere skal kopi af politiets materiale som udgangspunkt udleveres til forsvareren, jf. rpl. § 729 a, stk. 3, 2. pkt.¹² Forsvareren kan således påse, hvilke efterforskningsskridt politiet har foretaget.

Herudover har forsvareren ret til at begære yderligere efterforskningsskridt foretaget af politiet.¹³ Hvis forsvareren imidlertid til stadighed betvivler politiets efterforskning, kan forsvareren finde

---

² Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 23-24.

³ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 404

⁴ Smith, Eva. Straffepoces. Grundlæggende regler og principper, side 29.

⁵ Nielsen, Gorm Toftegaard. Straffesagens gang, side 44.

⁶ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 721.

⁷ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 25.

⁸ Møller, Jens m.fl. Kommenteret retsplejelov - Bind III, side 69.

⁹ Vestergaard, Jørn. Straffepoces – Grundtræk af dansk strafferetspleje, side 25 og Smith, Eva. Straffepoces. Grundlæggende regler og principper, side 46.

¹⁰ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 303.

¹¹ Nielsen, Gorm Toftegaard. Straffesagens gang, side 75.

¹² Møller, Jens m.fl. Kommenteret retsplejelov - Bind III, side 76.

¹³ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 367.

behov for at foretage egen efterforskning.¹⁴ Imidlertid indeholder rpl. ingen bestemmelser om forsvarerens ret til at foretage egen efterforskning. Findes der i hvervet som forsvarer således en ret hertil? Ifølge forhenværende forsvarsadvokat og nuværende højesteretspræsident Thomas Rørdam er spørgsmålet af såvel teoretisk interesse som af praktisk betydning.¹⁵

I nærværende speciale foretages derfor en undersøgelse af forsvarerens ret til at foretage egen efterforskning i straffesager.

1.2. Problemformulering

Problemformuleringen er følgende:

Har forsvareren ret til at foretage egen efterforskning i straffesager – hvilke begrænsninger findes i så fald i denne ret?

1.3. Afgrænsning

I undersøgelsen behandles alene forsvarerens ret til at foretage egen efterforskning. Forsvarerens ret til at fremlægge det i efterforskningen fundne bevismateriale under hovedforhandlingen behandles ikke.¹⁶

I undersøgelsen inddrages principper af betydning herfor, herunder objektivitetsprincippet i rpl. § 96, stk. 2 samt princippet om *equality of arms*, der kan udledes af EMRK art. 6 om ret til retfærdig rettergang.¹⁷ Herudover inddrages tillige andre principper, hvor disse findes relevante, men der foretages ikke en nærmere behandling heraf.

Endvidere tager undersøgelsen udgangspunkt i bestemmelserne i rpl. samt EMRK art. 6. I undersøgelsen inddrages tillige anden lovgivning, hvor det findes relevant.

Forud for undersøgelsen behandles rpl.'s bestemmelser om politiets efterforskning. Herudover behandles rpl.'s bestemmelser om forsvarerens indtræden i en straffesag samt de i forsvarerhvervet tillagte beføjelser under politiets efterforskning. Imidlertid behandles disse kun kort. De til forsvarerhvervet andre relaterede bestemmelser i rpl. behandles ikke.

I undersøgelsen behandles forsvarerens ret til at foretage egen efterforskning. Herefter behandles forsvarerens ret hertil i henhold til indhentelse af sagkyndig bistand samt henvendelse til afhørte vidner eller potentielle vidner. Det er i teorien antaget, at det i praksis oftest er i forbindelse hermed, at forsvarerens ret til at foretage egen efterforskning betvivles.¹⁸ Forsvarerens efterforskning kan tillige bestå i flere handlinger. Forsvarerens ret til at foretage andre efterforskningsskridt end de her angivne behandles imidlertid ikke.

---

¹⁴ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 100.

¹⁵ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 98.

¹⁶ Smith, Eva. Straffeprocessen. Grundlæggende regler og principper, side 29.

¹⁷ Smith, Eva, Straffeprocessen, Grundlæggende regler og principper, side 42, Petersen, Lindencrone Lars og Werlauff, Erik. Dansk retspleje. Civil-, faged-, skifte- og straffeprocessen, side 650 og Kistrup m.fl. Straffeprocessen, side 302.

¹⁸ Eriksen, Michael Juul. TfK 2001.123. Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 1, Nielsen, Gorm Toftegaard. Straffesagens gang, side 63 og Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 372.

1.4. Metode og kilder

1.4.1. Metode

I undersøgelsen anvendes den retsdogmatiske metode. Den retsdogmatiske metode har til formål at analysere og beskrive gældende ret, benævnt *de lege lata*.¹⁹ I undersøgelsen anvendes metoden således til at analysere og beskrive den gældende retstilstand for forsvarerens ret til at foretage egen efterforskning i straffesager.

1.4.2. Kilder

Til at analysere og beskrive gældende ret anvendes retskilder.²⁰ Efter traditionel retskildelære findes fire retskildegrupper, herunder love, retspraksis, sædvane og forholdets natur.²¹ Efter traditionel retskildelære kan retskilderne endvidere placeres i et retskildehierarki.²² Foruden retskilder, findes tillige almindelige kilder, herunder juridisk litteratur.²³

I undersøgelsen anvendes nedenstående kilder.

1.4.2.1. Lovgivning

I retskildehierarkiet er lovgivning øverste retskilde.²⁴ I nærværende undersøgelse er primært anvendt retsplejeloven (rpl.) og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK), som er en del af dansk ret.²⁵ Endvidere anvendes i et begrænset omfang anden lovgivning, hvor det findes relevant i henhold til undersøgelsen.

1.4.2.1.1. Retsplejeloven (rpl.)

Efter RPL § 1, stk. 2 anvendes retsplejelovens regler til afgørelse af spørgsmål indenfor rettens pleje ved de almindelige domstole, herunder strafferetsplejen i retsplejelovens fjerde bog.²⁶ Hertil bemærkes, at rpl. er en lovebekendtgørelse, hvorfor det er en sammenskrivning af den oprindelige lov med ændringer.²⁷

I rpl. findes reglerne om politiets efterforskning samt straffesagers behandling.²⁸ Imidlertid indeholder rpl. ingen bestemmelser om forsvarerens ret til at foretage egen efterforskning. I undersøgelsen anvendes derfor tillige følgende kilder.

---

¹⁹ Munk-Hansen, Carsten. Retsvidenskabsteori, side 64.

²⁰ Munk-Hansen, Carsten. Retsvidenskabsteori, side 205.

²¹ Munk-Hansen, Carsten. Retsvidenskabsteori, side 383.

²² Munk-Hansen, Carsten. Retsvidenskabsteori, side 383-384.

²³ Munk-Hansen, Carsten. Retsvidenskabsteori, side 372.

²⁴ Munk-Hansen, Carsten. Retsvidenskabsteori, side 256.

²⁵ Munk-Hansen, Carsten. Retsvidenskabsteori, side 286.

²⁶ Møller, Jens m.fl. Kommenteret retsplejelov - Bind I, side 10 og Møller, Jens m.fl. Kommenteret retsplejelov - Bind III, side 7.

²⁷ Tvarnø, Christina D. og Nielsen, Ruth. Retkilder og retskildeteorier, side 73.

²⁸ Nielsen, Gorm Toftegaard. TfK 2012.575. Retsvæsnet og retsmedicineren, side 1.

1.4.2.1.2. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK)

Endvidere kan EMRK i sammenspil med andre retskilder anvendelse i undersøgelsen af gældende ret.²⁹

I 1953 blev EMRK ratificeret i Danmark.³⁰ Herefter blev EMRK i 1992 inkorporeret i dansk ret, hvorved EMRK blev en del af dansk ret.³¹ EMRK kan således påberåbes og anvendes af danske domstole.³² Såvel konventionen som praksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD) har til stadig betydning i dansk strafferetspleje.³³

EMD anvender en dynamisk fortolkning, hvorefter EMRK fortolkes i overensstemmelse med samfundsudviklingen i medlemslandene.³⁴ I modsætning hertil anvendes i dansk ret oftest en subjektiv fortolkning, hvorunder der inddrages forarbejder.³⁵

1.4.2.2. Retspraksis

Herudover anvendes retspraksis. I undersøgelsen anvendes primært retspraksis fra danske domstole.

Hertil bemærkes, at Højesteret er øverste nationale domstol, hvorfor især afgørelser herfra kan danne præcedens.³⁶ Endvidere forventes Højesterets afgørelser at være bestemmende for alle instanser.³⁷ Idet retspraksis kan anvendes til at udlede gældende ret, anses retspraksis som en retskilde.³⁸

I undersøgelsen behandles tillige princippet om *equality of arms*, som kan udledes af EMRK art. 6 om ret til retfærdig rettergang.³⁹ I forbindelse hermed inddrages praksis fra EMD.

1.4.2.3. Forarbejder

I undersøgelsen behandles endvidere forarbejder til rpl. Forarbejder er en del af det lovforberedende arbejde. Forarbejder er imidlertid ikke en selvstændig retskilde, men anvendes derimod som fortolkningsbidrag i en subjektiv fortolkning.⁴⁰

---

²⁹ Tvarnø, Christina D. og Nielsen, Ruth. Retskilder og retskildeteorier, side 477.

³⁰ Munk-Hansen, Carsten. Retsvidenskabsteori, side 286.

³¹ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 32 og Munk-Hansen, Carsten. Retsvidenskabsteori, side 286.

³² Munk-Hansen, Carsten. Retsvidenskabsteori, side 286 og Mørk, Anne og Lindholm, Jesper. CRC Rights in Danish Law: Considerations on Methodology i Schultz, Trine m.fl. Children's Rights. The Convention on the Rights of the Child in Danish Law, side 50.

³³ Tvarnø, Christina D. og Nielsen, Ruth. Retskilder og retskildeteorier, side 137 og Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 32.

³⁴ Kjølbro, Jon Fridrik. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, side 23-24 og Munk-Hansen, Carsten. Retsvidenskabsteori, side 287.

³⁵ Tvarnø, Christina D. og Nielsen, Ruth. Retskilder og retskildeteorier, side 69 og Munk-Hansen, Carsten. Retsvidenskabsteori, side 287.

³⁶ Høilund, Dorte. Retssikkerhed og juridisk metode, side 57 og 60 og Tvarnø, Christina D. og Nielsen, Ruth. Retskilder og retskildeteorier, side 142.

³⁷ Munk-Hansen, Carsten. Retsvidenskabsteori, side 318.

³⁸ Munk-Hansen, Carsten. Retsvidenskabsteori, side 320.

³⁹ Petersen, Lindencrone Lars og Werlauff, Erik. Dansk retspleje. Civil-, faged-, skifte- og straffeprocessen, side 650

⁴⁰ Munk-Hansen, Carsten. Retsvidenskabsteori, side 259 og Tvarnø, Christina D. og Nielsen, Ruth. Retskilder og retskildeteorier, side 69.

1.4.2.4. Juridisk litteratur

Foruden ovenstående retskilder anvendes i undersøgelsen tillige juridisk litteratur, der ikke er en retskilde.⁴¹ Imidlertid kan juridisk litteratur anvendes til juridisk argumentation.⁴² Idet forsvarerens ret til at foretage egen efterforskning umiddelbart er ulovreguleret, anvendes juridisk litteratur således hertil.

I undersøgelsen anvendes juridisk litteratur således i sammenspil med de traditionelle retskilder til at analysere og beskrive forsvarerens ret til at foretage egen efterforskning.

---

⁴¹ Høilund, Dorte. Retssikkerhed og juridisk metode, side 76 og Munk-Hansen, Carsten. Retsvidenskabsteori, side 372.

⁴² Høilund, Dorte. Retssikkerhed og juridisk metode, side 76 og Munk-Hansen, Carsten. Retsvidenskabsteori, side 374.

2. Principper af betydning for den videre undersøgelse

2.1. Objektivitetsprincippet i rpl. § 96, stk. 2.

Efter rpl. § 96, stk. 2 skal offentlige anklagere fremme enhver sag med den hurtighed som sagens beskaffenhed tillader, og derved ikke blot påse, at strafskyldige drages til ansvar, men også at forfølgning af uskyldige ikke finder sted.⁴³

I henhold til bestemmelsens ordlyd udgør første led således tempomaksimen, mens andet led udgør objektivitetsprincippet.⁴⁴

Efter rpl. § 96, stk. 2, 2. led skal offentlige anklagere ikke blot påse, at strafskyldige drages til ansvar, men også at forfølgning af uskyldige ikke finder sted.⁴⁵ Efter bestemmelsens ordlyd er anklagemyndigheden således underlagt objektivitetsprincippet.⁴⁶ Endvidere antages politiet tillige at være underlagt heraf.⁴⁷

I henhold til objektivitetsprincippet har politi og anklagemyndighed herved pligt til at inddrage forhold, der taler for den sigtede eller tiltaltes uskyld.⁴⁸ Eksempelvis skal anklagemyndigheden påstå frifindelse, hvis anklagemyndigheden under hovedforhandlingen erfarer, at den tiltalte ikke er skyldig.⁴⁹ Herudover indebærer objektivitetsprincippet, at anklagemyndigheden alene skal rejse tiltale, hvis det vurderes, at den tiltalte kan dømmes.⁵⁰

Imidlertid må det forventes, at objektiviteten ikke i alle tilfælde består under politiets efterforskning.⁵¹ Tilsvarende må det forventes, at anklagemyndigheden vil procedere for den tiltaltes skyld under hovedforhandlingen.⁵² I praksis må det derfor betvivles, om princippet efterleves. Imidlertid tilkommer princippet til stadighed politi og anklagemyndighed.⁵³

I henhold til den materielle sandheds princip, skal domstolen finde den materielle sandhed, hvorved det skal hindres, at uskyldige dømmes samt sikres, at skyldige idømmes en sanktion.⁵⁴ Efter rpl. § 743 har efterforskningen til formål at finde ud af, om betingelserne for at pålægge strafansvar eller anden strafferetligt retsfølge tilstede, tilvejebringe oplysninger til brug for sagens afgørelse samt forberede sagens behandling ved retten.⁵⁵ At politiet forbliver objektive under efterforskningen, har således betydning for den materielle sandheds princip.⁵⁶

---

⁴³ Lovbekendtgørelse (LBKG) 2019-09-10 nr. 938 Retsplejeloven.

⁴⁴ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 418.

⁴⁵ Lovbekendtgørelse (LBKG) 2019-09-10 nr. 938 Retsplejeloven.

⁴⁶ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 25.

⁴⁷ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 25.

⁴⁸ Møller, Jens m.fl. Kommenteret retsplejelov – Bind I, side 274 og Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 25.

⁴⁹ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 25-26.

⁵⁰ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 25.

⁵¹ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 25, Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 16 og Nielsen, Gorm Toftegaard. Straffeprocessen, side 44.

⁵² Kistrup Michael m.fl. Straffeprocessen, side 25, Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 16 og Vestergaard, Jørn. Straffeprocessen – Grundtræk af dansk strafferetspleje, side 23.

⁵³ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 25.

⁵⁴ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 24-25.

⁵⁵ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 401.

⁵⁶ Vestergaard, Jørn. Straffeprocessen – Grundtræk af dansk strafferetspleje, side 23.

Endvidere er objektivitetsprincippet en betydelig retssikkerhedsgaranti for den sigtede eller tiltalte.⁵⁷

Endelig er forsvareren ikke omfattet af objektivitetsprincippet.⁵⁸ En forsvarer skal derfor ikke medvirke til at en skyldig klient bliver dømt, men kun varetage klientens interesser.⁵⁹ Hertil bemærkes, at forsvarer i praksis oftest ikke har interesse i om en klient er skyldig.

2.2. Princippet om *equality of arms* i EMRK art. 6

Efter EMRK art. 6 har enhver ret til *a fair trial*, hvorved forstås en retfærdig rettergang.⁶⁰

En del af denne ret består i princippet om *equality of arms*, der kan udledes af EMRK art. 6.⁶¹ Princippet kaldes tillige ligestillingsprincippet eller ligebehandlingsprincippet.⁶² Herved forstås, at en sags parter skal være ligestillede under processen.⁶³ En part må herved ikke stilles ”*ufordelagtigt i forhold til modparten.*”⁶⁴

Endvidere finder princippet anvendelse i såvel civile sager som i straffesager.⁶⁵ Idet EMRK efter inkorporeringen i 1992 er en del af dansk ret, har princippet således relevans i nærværende undersøgelse.⁶⁶

EMRK art. 6 består under hele straffesagen, hvorfor princippet om *equality of arms*, må antages at bestå under alle dele af en straffesags behandling.⁶⁷ Endvidere har bestemmelsen eksteritorial virkning, hvorfor en medlemsstat kan ifalde ansvar for andre staters overtrædelse heraf, herunder oftest ved udlevering af en person til strafforfølgning eller straffuldbydelse.⁶⁸ Princippet om *equality of arms* må således tillige finde anvendelse i sådanne tilfælde.

I henhold til dette princip består således en principiel ligestilling mellem en straffesags parter.⁶⁹ Princippet består mellem en sags parter, og ikke mellem parterne og retten.⁷⁰ Imidlertid bevirker ikke enhver ulighed mellem en straffesags parter, at EMRK art. 6 er krænket. I vurderingen af, hvorvidt princippet er krænket, skal det indgå, om den ene part er udsat for ulemper i forhold til modparten. Eksempelvis er det i strid med princippet, hvis anklagemyndigheden har ret til at være tilstede i retten,

---

⁵⁷ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 25.

⁵⁸ Vestergaard, Jørn. Straffeprocessen – Grundtræk af dansk strafferetspleje, side 25 og Smith, Eva. Straffeprocessen. Grundlæggende regler og principper, side 46.

⁵⁹ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 15.

⁶⁰ Kjølbro, Jon Fridrik. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, side 657.

⁶¹ Lorenzen, Peer m.fl. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Art. 1-9, side 415, Smith, Eva, Straffeprocessen, Grundlæggende regler og principper, side 42, Petersen, Lindencrone Lars og Werlauff, Erik. Dansk retspleje. Civil-, faged-, skifte- og straffeprocessen, side 650 og Kistrup m.fl. Straffeprocessen, side 302.

⁶² Vestergaard, Jørn. Straffeprocessen – Grundtræk af dansk strafferetspleje, side 25 og Kjølbro, Jon Fridrik. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, side 691.

⁶³ Lorenzen, Peer m.fl. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Art. 1-9, side 415.

⁶⁴ Kjølbro, Jon Fridrik. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, side 691.

⁶⁵ Kjølbro, Jon Fridrik. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, side 691 og Lorenzen, Peer m.fl. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Art. 1-9, side 415.

⁶⁶ Munk-Hansen, Carsten. Retsvidenskabsteori, side 286.

⁶⁷ Kjølbro, Jon Fridrik. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, side 543 og TfK 2019.1127/2

⁶⁸ Kjølbro, Jon Fridrik. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, side 544.

⁶⁹ Kistrup m.fl. Straffeprocessen, side 302 og Kjølbro, Jon Fridrik. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, side 691.

⁷⁰ Kjølbro, Jon Fridrik. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, side 691 og Lorenzen, Peer m.fl. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Art. 1-9, side 415.

mens den tiltalte ikke har.⁷¹ Det afgørende er, om processen er fair.⁷² Hvad der forstås herved, afhænger af den konkrete sag.⁷³

En del af princippet om *equality of arms* består således i, at begge parter har ret til at være tilstede, når der afsiges dom.⁷⁴ Endvidere består princippet i, at begge parter skal have adgang til retsbøger samt andre sagsdokumenter, hvorfor anklagemyndigheden skal gøre den tiltalte bekendt med relevant materiale, medmindre det er til ulempe for eksempelvis den nationale sikkerhed eller vidnebeskyttelse.⁷⁵ Hertil bemærkes, at det ikke er i strid med princippet, at det alene er forsvareren, der har ret hertil.⁷⁶ Herudover består princippet i ret til kontradiktion.⁷⁷ Endvidere består princippet i ret til at afhøre vidner eller sagkyndige samt foretage øvrig bevisførelse.⁷⁸ En straffesags parter skal således have ret hertil, jf. *Bönisch mod Østrig*.⁷⁹

Hertil bemærkes, at maksimen *"justice must not only be done; it must also seem to be done"*⁸⁰ må bevirke, at princippet skal udøves i praksis og ikke blot i teorien.

Imidlertid er det i teorien anført, at anklagemyndigheden til stadighed er i besiddelse flere ressourcer end forsvaret. I teorien kritiseres princippet derfor for ikke at kunne efterleves i praksis.⁸¹

Imidlertid finder princippet efter retspraksis anvendelse i alle dele af straffesags faser, idet byretten i kendelsen TfK 2019.1127/2 udtalte

*"Det almindelige princip om processuel ligestilling mellem parterne i straffesager (»equality of arms«) følger ligeledes af EMRK, artikel 6, om retten til en retfærdig rettergang. Princippet er i dansk ret almindeligt anerkendt som et princip, der angår processuelle beføjelser, der har betydning for den pågældende parts varetagelse af sine interesser under alle faser af en straffesags behandling, herunder spørgsmål, der opstår, efter at der er afsagt endelig dom vedrørende skyldsspørgsmål og straf."*⁸²

Heraf kan det udledes, at princippet tillige må finde anvendelse under politiets efterforskning.

---

⁷¹ Kjølbro, Jon Fridrik. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, side 691-692.

⁷² Lorenzen, Peer m.fl. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Art. 1-9, side 415.

⁷³ Lorenzen, Peer m.fl. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Art. 1-9, side 415.

⁷⁴ Kjølbro, Jon Fridrik. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, side 692 og Lorenzen, Peer m.fl. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Art. 1-9, side 415.

⁷⁵ Kjølbro, Jon Fridrik. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, side 693 og Lorenzen, Peer m.fl. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Art. 1-9, side 416-417,

⁷⁶ Kjølbro, Jon Fridrik. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, side 693.

⁷⁷ Kjølbro, Jon Fridrik. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, side 691 og Lorenzen, Peer m.fl. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Art. 1-9, side 418.

⁷⁸ Kjølbro, Jon Fridrik. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, side 691 og Lorenzen, Peer m.fl. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Art. 1-9, side 419.

⁷⁹ Lorenzen, Peer m.fl. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Art. 1-9, side 419.

⁸⁰ Lorenzen, Peer m.fl. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Art. 1-9, side 415.

⁸¹ Smith Eva, Straffepoces – Grundlæggende regler og principper, side 46, Vestergaard, Jørn. Straffepoces – Grundtræk i dansk strafferetspleje, side 25 og Petersen, Lindencrone Lars og Werlauff, Erik. Dansk retspleje. Civil-, faged-, skifte- og straffepoces, side 650.

⁸² TfK 2019.1127/2, side 2.

Efter inkorporeringen af EMRK i 1992 er forsvarets rettigheder således styrket i henhold til princippet om *equality of arms*.⁸³

Endvidere foreslog Strafferetsplejeudvalget i betænkning 622/1971 om efterforskning i straffesager m.v., som blev anvendt i forbindelse med strafferetsplejereformen i 1978 ved lov nr. 243 af 8. juni 1978, en principiel ligestilling mellem politi og forsvarer.⁸⁴ Herved foresloges således, at forsvaret tildeles partsfremmende rettigheder. Princippet må således finde anvendelse i praksis.

Idet politiet er tillagt kompetence til at foretage efterforskning efter rpl. § 742, stk. 2, må princippet have betydning i undersøgelsen af om forsvareren tillige har ret hertil.

2.2.1. Retspraksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD), hvor princippet er anvendt

Princippet om *equality of arms* er behandlet af EMD.⁸⁵ Hertil bemærkes, at retspraksis fra EMD er dynamisk, hvorfor retspraksis udvikles parallelt med samfundsudviklingen i medlemsstaterne.⁸⁶ Endvidere er EMRK inkorporeret i dansk ret, hvorfor den er en del af dansk ret.⁸⁷ EMD's udtalelse om princippet *equality of arms* i sagen *Bönisch mod Østrig* er således relevant i undersøgelsen af en national retstilstand.

2.2.1.1. Bönisch mod Østrig

I sagen *Bönisch mod Østrig* fra 1985 udtalte EMD, at

*” ... the principle of equality of arms inherent in the concept of a fair trial ... required equal treatment as between the hearing of the director and the hearing of the persons who were or could be called, in whatever capacity, by the defence.”*⁸⁸

Sagen omhandlede grænseværdierne for indhold af henholdsvis det sundhedsskadelige stof benzopyren samt vandindholdet i røgede kødprodukter produceret af klager Bönisch.⁸⁹ I forbindelse hermed antog den østrigske regionsdomstol efter national ret en sagkyndig, der foruden at udtale sig herom, ligeledes skulle være hjælpedommer.⁹⁰ Herved havde han andre beføjelser end forsvarets sagkyndige vidne.⁹¹ Klager Bönisch påstod, at dette udgjorde en begrænsning af ligestillingen mellem denne sagkyndige og den af forsvaret indhentede sagkyndige, hvilket påstås at være i strid med EMRK art. 6, stk. 1, 2 og 3, litra d.⁹²

---

⁸³ Eriksen, Michael Juul. TfK 2001.123. Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 5.

⁸⁴ Betænkning 622/1971, side 4 og Kistrup m.fl. Straffeprocessen, side 302.

⁸⁵ Kjølbro, Jon Fridrik. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, side 658-659.

⁸⁶ Kjølbro, Jon Fridrik. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, side 23-24 og Munk-Hansen, Carsten. Retsvidenskabsteori, side 287.

⁸⁷ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 32.

⁸⁸ *Bönisch mod Østrig*, para. 32.

⁸⁹ *Bönisch mod Østrig*, para. 8 og 9.

⁹⁰ Eriksen, Michael Juul. TfK 2001.123. Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 3.

⁹¹ Lorenzen, Peer m.fl. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Art. 1-9, side 420.

⁹² *Bönisch mod Østrig*, para. 26 og Eriksen, Michael Juul. TfK 2001.123. Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 3.

EMD fandt, at ovenstående var i strid med EMRK art. 6, stk. 1.⁹³ Herefter er forsvaret således ligestillet med modparten. Efter inkorporeringen af EMRK, herunder art. 6, hvoraf princippet om *equality of arms* kan udledes, er forsvarerets ligestilling med modparten endvidere styrket, fordi EMRK herved er en del af dansk ret.⁹⁴

2.2.2. Retspraksis fra danske domstole, hvor princippet er anvendt

I dansk retspraksis anvendes princippet om *equality of arms* tillige.

2.2.2.1. U 2008.202 H

I U 2008.202 H var en forsvareres klient tiltalt for forsøg på terrorisme. Under forberedelsen af en fornyet hovedforhandling anmodede den tiltalte om beskikkelse af endnu en forsvarer, idet den tiltalte henviste til, at sagen bestod i komplicerede forhold samt at der for anklagemyndigheden medvirkede to anklagere, hvorfor den tiltalte tillige ville have to forsvarer i henhold til princippet om *equality of arms* i EMRK art. 6.⁹⁵

Herimod anførte anklagemyndigheden, at bevismaterialet ikke var udsædvanligt samt at den tiltaltes forsvarer tillige var forsvarer i den første sag, hvorfor forsvareren allerede var bekendt med forholdene. Herudover anførte anklagemyndigheden, at der medvirkede to anklagere, fordi der i den første sag var fire tiltalte.⁹⁶

Højesteret henviste til, at den tiltalte havde samme forsvarer som i den første sag samt at sagens kompleksitet ikke var usædvanlig, hvorfor der ikke kunne beskikkes endnu en forsvarer for den tiltalte.⁹⁷

Heraf kan således udledes, at princippet om *equality of arms* ikke medfører, at en tiltalt skal have beskikket to forsvarer, selvom anklagemyndigheden møder med to anklagere, hvis sagens kompleksitet ikke berettiger det.

2.2.2.2. U 2013.3129 H

I U 2013.3129 H var en forsvarers klient tiltalt for overtrædelse af færdselslovens § 55 a om forbud mod at anvende håndholdt mobiltelefon under kørsel.⁹⁸

Under hovedforhandlingen i byretten anmodede forsvareren om udsættelse af sagen på grund af indhentelse af teleoplysninger efter rpl. § 786, stk. 2 efter rpl. § 746, stk. 1.⁹⁹ Forsvareren anmodede herom, idet forsvareren mente, at der herved kunne indhentes dokumentation for, at den tiltalte ikke havde anvendt mobiltelefonen til telefonsamtale på det tidspunkt, hvor den tiltalte var tiltalt for at have overtrådt færdselslovens § 55 a samt at den tiltalte ikke havde anvendt håndholdt mobiltelefon

---

⁹³ *Bönisch mod Østrig*, para. 38 og Lorenzen, Peer m.fl. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Art. 1-9, side 416.

⁹⁴ Eriksen, Michael Juul. Tfk 2001.123. Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 5.

⁹⁵ U 2008.202 H, side 1.

⁹⁶ U 2008.202 H, side 1.

⁹⁷ U 2008.202 H, side 1.

⁹⁸ U 2013.3129 H, side 1

⁹⁹ U 2013.3129 H, side 1

under kørslen.¹⁰⁰ Forsvareren anførte, at den tiltalte har ret til at føre bevis på samme måde som anklagemyndigheden i henhold til princippet om *equality of arms*.¹⁰¹ Anklagemyndigheden mente herimod, at disse teleoplysninger ikke vil kunne bevise dette, idet den tiltalte kunne anvende en anden mobiltelefon end den, der var registreret i den tiltaltes navn samt idet en politibetjent havde set den tiltalte anvende mobiltelefonen.¹⁰² Byretten tillod udsættelsen i henhold til rpl. § 746, stk.1.¹⁰³

Anklagemyndigheden kærede byrettens kendelse, hvorefter landsretten ophævede kendelsen, hvorved forsvareren anmodning om indhentelse af teleoplysninger ikke blev taget til følge.¹⁰⁴

Højesteret fandt tillige, at der ikke var grund til at antage at disse teleoplysninger ville have betydning for den tiltaltes forsvar, idet den tiltalte bl.a. kunne have anvendt en anden telefon, hvorfor forsvareren bevisanmodning ikke tages til følge.¹⁰⁵

Heraf kan derfor udledes, at en forsvarers anmodning om bevismidler efter rpl. § 746, stk. 1 afvises, hvis beviset ikke er relevant for den tiltaltes forsvar, selvom forsvareren henviser til princippet om *equality of arms*.

2.2.2.3. TfK 2019.1127/2

I TfK 2019.1127/2 havde anklagemyndigheden i en tidligere sag ved en fejl undladt at nedlægge påstand om frakendelse af førerretten som følge af kokainkørsel, jf. færdselslovens § 117, jf. § 54, stk. 1.¹⁰⁶

I TfK 2019.1127/2 nedlagde anklagemyndigheden derfor påstand om frakendelse af førerretten, hvorimod forsvareren mente, at den tiltalte havde fået en berettiget forventning om, at der forelå en bindende påtalebegrænsning, hvorfor der ikke ville blive nedlagt påstand herom.¹⁰⁷

Byretten fandt, at den domfældte skulle frifindes, idet Anklagemyndigheden havde begået en fejl og herefter ikke anket den første sag.¹⁰⁸

Hertil udtalte byretten, at

”det almindelige princip om processuel ligestilling mellem parterne i straffesager (»equality of arms«) følger ligeledes af EMRK, artikel 6, om retten til en retfærdig rettergang. Princippet er i dansk ret almindeligt anerkendt som et princip, der angår processuelle beføjelser, der har betydning for den pågældende parts varetagelse af sine interesser under alle faser af en straffesags behandling, herunder spørgsmål, der opstår, efter at der er afsagt endelig dom vedrørende skyldsspørgsmål og straf.”¹⁰⁹

---

¹⁰⁰ U 2013.3129 H, side 1

¹⁰¹ U 2013.3129 H, side 1

¹⁰² U 2013.3129 H, side 1

¹⁰³ U 2013.3129 H, side 1

¹⁰⁴ U 2013.3129 H, side 1

¹⁰⁵ U 2013.3129 H, side 2.

¹⁰⁶ TfK 2019.1127/2, side 1.

¹⁰⁷ TfK 2019.1127/2, side 1.

¹⁰⁸ TfK 2019.1127/2, side 2.

¹⁰⁹ TfK 2019.1127/2, side 2.

Herefter anførte byretten, at en frakendelse af førerretten ville være i strid hermed, hvorfor den tiltalte frifandtes.¹¹⁰ Anklagemyndigheden kærede imidlertid byrettens afgørelse.¹¹¹ Herefter ophævede landsretten byrettens kendelse samt hjemviste sagen til realitetsbehandling af den af anklagemyndigheden nedlagte påstand om ubetinget frakendelse af førerretten efter færdselslovens § 126, stk. 1, nr. 2.¹¹²

Af byrettens kendelse kan udledes, at byretten fandt, at princippet om *equality of arms* kan udledes af EMRK art. 6 samt at dette princip er almindeligt anerkendt i dansk ret. Endvidere kan det heraf udledes, at princippet finder anvendelse i alle dele af en straffesags behandlinger, hvorefter princippet derfor tillige antages af finde anvendelse under politiets efterforskning.

Imidlertid nævner landsretten intet herom, hvorfor det er uklart, hvad landsretten mener om byrettens udtalelser om princippet, herunder om landsretten deler samme opfattelse om princippets anvendelse.

Imidlertid anfægter landsretten ikke direkte byrettens udtalelser herom, hvorfor byrettens udtalelser må kunne anvendes i en udredning af princippet anvendelse i dansk staffeprocess.

2.2.2.4. U 2020.32 H

I byretten var ti tiltalte blevet dømt for handel med hashprodukter, jf. strfl. § 191, stk. 1, 1. pkt., jf. stk. 2.¹¹³, hvorefter sagen var en del af sagskomplekset om Pusher Street på Christiania.¹¹⁴

I U 2020.32 H var en anklager mistænkt for at have påvirket politiagenter til at afgive falsk vidneforklaring, hvorfor Højesteret skulle vurdere, om byrettens afgørelse skulle hjemvises til fornyet behandling i byretten samt om anklagemyndigheden skulle afskæres fra at føre politiagenterne som vidner.¹¹⁵ Anklageren havde bl.a. udarbejdet et skema, hvori anklageren havde tilført noter, hvilket var fremsendt til politiagenterne.¹¹⁶

Landsretten henviste til princippet om *equality of arms*, idet landsretten udtalte, at anklagerens handlinger var i strid med princippet om *equality of arms*.¹¹⁷ Imidlertid udtalte landsretten, at anklagerens handlinger ikke var i strid med objektivitetsprincippet i rpl. § 96, stk. 2, fordi noterne var uddrag af politirapporter udarbejdet af politiagenterne.¹¹⁸

Endvidere skulle landsretten vurdere, om politiagenterne kunne afgive vidneforklaring. I forbindelse hermed var en dissens, hvorefter 5 dommere fandt, at politiagenterne ikke var blevet påvirket på en sådan måde, at de ikke kunne afgive vidneforklaringer, mens en dommer mente, at politiagenterne ikke kunne afgive forklaring.¹¹⁹

---

¹¹⁰ TfK 2019.1127/2, side 2.

¹¹¹ TfK 2019.1127/2, side 2.

¹¹² TfK 2019.1127/2, side 3.

¹¹³ U 2020.32 H, side 1.

¹¹⁴ U 2020.32 H, side 1.

¹¹⁵ U 2020.32 H, side 1 og 5.

¹¹⁶ U 2020.32 H, side 2.

¹¹⁷ U 2020.32 H, side 3.

¹¹⁸ U 2020.32 H, side 3.

¹¹⁹ U 2020.32 H, side 4.

Imidlertid fandt Højesteret, at byrettens dom ikke skulle ophæves, fordi kontakten mellem anklager og politiagenterne ikke havde påvirket politiagenternes forklaringer til skade for de tiltalte. Endvidere fandt Højesteret, at anklagemyndigheden kunne føre politiagenterne som vidner i landsretten.¹²⁰

Heraf kan udledes, at landsretten anvender princippet om *equality of arms* i praksis. Hermed anerkender landsretten princippet som en del af dansk straffeprocess. Endvidere kan udledes, at landsretten anvender objektivitetsprincippet i praksis.

2.2.3. Sammenfatning om princippets anvendelse i praksis

Det kan således udledes, at princippet om *equality of arms* anvendes i praksis af såvel EMD som af danske domstole, herunder Højesteret. Endvidere kan det udledes, at princippet anvendes i nyere dansk retspraksis. Tilsvarende kan udledes, at forsvarer i praksis henviser til princippet om *equality of arms*. Imidlertid kan forsvarerens anmodning afvises, selvom forsvareren henviser til princippet, jf. U 2008.202 H.

Imidlertid må det af princippet udledes, at forsvaret kan have en berettiget forventning om i nogen grad at blive ligestillet med politi og anklagemyndighed.

---

¹²⁰ U 2020.32 H, side 6.

3. Politiets efterforskning

3.1. Efterforskning tilkommer politiet efter rpl. § 742, stk. 2.

Efter rpl. § 742, stk. 1 indgives anmeldelser om strafbare forhold til politiet. Politiet afviser anmeldelsen, hvis der ikke er grundlag for at indlede efterforskningen, jf. rpl. § 749, stk. 1.¹²¹

Efter rpl. 742, stk. 2 iværksætter politiet efter anmeldelse eller af egen drift efterforskning, når der er en rimelig formodning for, at et strafbart forhold, som forfølges af det offentlige, er begået.¹²²

Efterforskningen foretages som udgangspunkt af politiet i de 12 politikredse. Efterforskningen kan imidlertid understøttes af eksempelvis Nationalt Kriminalteknisk Center, der foretager kriminalteknisk efterforskning.¹²³

Politiet kan således efter anmeldelse eller af egen drift iværksætte efterforskning, når der er en rimelig formodning for, at et strafbart forhold er begået. Hertil bemærkes, at kravet om rimelig formodning er det laveste mistankeniveau i rpl.¹²⁴ Der skal således ikke meget til, før at politiet iværksætter efterforskning.

3.2. Formål med politiets efterforskning efter rpl. § 743

Efter rpl. § 743 har efterforskning til formål at klarlægge, om betingelserne for at pålægge strafansvar eller anden strafferetlig retsfølge er tilstede, tilvejebringe oplysninger til brug for sagens afgørelse samt forberede sagens behandling ved retten. Efterforskningens formål består således i tre led. Enhver handling, der er omfattet af bestemmelsens ordlyd, kan være efterforskning, hvorfor der i rpl. er et bredt efterforskningsbegreb.¹²⁵

3.3. Objektivitetsprincippet og tempomaksimen i rpl. § 96, stk. 2.

Efter rpl. § 96, stk. 2 er politi og anklagemyndighed tillige underlagt såvel tempomaksimen som objektivitetsprincippet.¹²⁶

3.3.1. Tempomaksimen

Efter rpl. § 96, stk. 2 skal sagen fremmes med den hurtighed som sagens beskaffenhed tillader,¹²⁷ hvilket tillige fremgår af EMRK art. 6, stk. 1 om ret til retfærdig rettergang.¹²⁸ Herved forstås tempomaksimen, som er en principiel retssikkerhedsgaranti.¹²⁹

---

¹²¹ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 403.

¹²² Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 404.

¹²³ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen side 41. Se hertil tillige U 2016.3839 V side 6-7, hvor der indhentes bistand fra National Kriminalteknisk Center i en sag om fyrværkeri.

¹²⁴ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 404.

¹²⁵ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 401 og Rørdam, Thomas. TfK 2004.631. Forsvarerens aktive deltagelse i efterforskningen. Sagkyndig bistand til forsvareren, side 1.

¹²⁶ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 418.

¹²⁷ Nielsen, Gorm Toftegaard. Straffesagens gang, side 42.

¹²⁸ Kjølbros, Jon Fridrik. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, side 789.

¹²⁹ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 418-419.

Efter strfl. § 82, stk. 1, nr. 13 er det således ved strafudmålingen en formidlende omstændighed, at straffen mod den dømte, ikke er afgjort indenfor rimelig tid, uden at det kan bebrejdes vedkommende. Endvidere kan retten efter rpl. § 768 ophæve varetægtsfængsling, hvis undersøgelsen ikke fremmes med tilstrækkelig hurtighed.¹³⁰

3.3.2. Objektivitetsprincippet

Efter rpl. § 96, stk. 2 er politi og anklagemyndighed tillige underlagt objektivitetsprincippet.¹³¹

Politiets objektivitet under efterforskningen er af afgørende betydning for den sigtede eller tiltaltes retssikkerhed.¹³² I den indledende efterforskning skal politiet således udarbejde neutrale hypoteser, hvorved det ikke indledningsvist afvises, om en sigtet eller tiltalt er uskyldig.¹³³

Hvis politiet forholdt sig objektiv, ville der principielt ikke være grund til at forsvareren tillige tildeles en ret til at foretage egen efterforskning. I praksis må det imidlertid forventes at objektiviteten ikke i alle tilfælde kan bestå.¹³⁴

3.4. Politiets efterforskningskridt

Efter rpl. § 743 er et bredt efterforskningsbegreb.¹³⁵ Politiets efterforskning kan således bestå i flere forskellige efterforskningskridt.¹³⁶

Politiets efterforskning kan eksempelvis bestå i vidneafhøring efter rpl. § 750, tekniske undersøgelser eller straffeprocessuelle tvangsindgreb.¹³⁷ Endvidere kan efterforskningen bestå i indhentelse af sagkyndig bistand. Eksempelvis indhentedes i U 2016.3839 V bistand til udtalelser om fyrværkeri.¹³⁸

Det bemærkes hertil, at straffeprocessuelle tvangsindgreb kræver retskendelse, medmindre der foreligger periculum in mora, hvorefter politiet indenfor 24 timer skal indbringe sagen for retten.¹³⁹

Endvidere bemærkes at et vidne ikke hos politiet har pligt til at udtale sig, men alene til at oplyse generalier, jf. rpl. § 750.

---

¹³⁰ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 420.

¹³¹ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 418.

¹³² Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 25.

¹³³ Vestergaard, Jørn. Straffeprocessen – Grundtræk i dansk strafferetspleje, side 54 og Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 418-419.

¹³⁴ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 25, Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 16 og Nielsen, Gorm Toftegaard. Straffeprocessen, side 44.

¹³⁵ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 401 og Rørdam, Thomas. TfK 2004.631. Forsvarerens aktive deltagelse i efterforskningen. Sagkyndig bistand til forsvareren, side 1.

¹³⁶ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 422, 424 og 443.

¹³⁷ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 445.

¹³⁸ U 2016.3839 V, side 6-7.

¹³⁹ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 450.

3.5. Efterforskning tilføres politirapport efter rpl. § 744

Efter rpl. § 744 skal politiets efterforskningsskridt nedskrives i en politirapport. Efter rpl. § 729 a, stk. 3, 1. og 2. pkt. har forsvareren ret til aktindsigt heri samt udlevering af genparten.¹⁴⁰ Herved kan forsvareren således påse, hvilke efterforskningsskridt politiet har foretaget samt hvilke beviser, der er fundet i forbindelse hermed. Forsvareren kan således udarbejde sit forsvar herefter.

---

¹⁴⁰ Nielsen, Gorm Toftegaard. Straffesagens gang, side 64.

4. Forsvareren

En retsstat skal sikre såvel et effektivt politi og en effektiv anklagemyndighed som retten til et effektivt forsvar.¹⁴¹

Efter rpl. § 729 er den sigtede part i sagen.¹⁴² En del af denne partsstatus består i retten til en forsvarer, jf. rpl. § 729 a, jf. § 730, stk. 1 og EMRK art. 6, stk. 3, litra c.¹⁴³ Hertil bemærkes, at forsvareren ikke er part i sagen.¹⁴⁴

4.1. Forsvarerens indtræden i en straffesag

En forsvarer kan indtræde i en straffesag som en valgt eller en offentligt beskikket forsvarer, jf. rpl. §§ 730, stk. 1, 731, stk. 1, 732 og 733.¹⁴⁵

Forskellen herimellem består tydeligst i at en klient som udgangspunkt selv skal afholde omkostningerne til en valgt forsvarer, jf. rpl. § 1007, stk. 2.¹⁴⁶

Endvidere bemærkes, at der består et forbud mod klientfiskeri, hvorfor forsvareren kun må påtage sig en sag efter henvendelse fra klienten selv, en anden advokat på klientens vegne, en offentlig myndighed eller et andet kompetent organ.¹⁴⁷

4.2. Forsvarerens beføjelser under politiets efterforskning

En forsvarer identificeres ikke med klienten eller den forbrydelse klienten er tiltalt for.¹⁴⁸ Herimod består forsvarerhvervet bl.a. i at vejlede klienten under politiets efterforskning.¹⁴⁹ Hertil bemærkes, at klienten har ret til fri og fortrolig kommunikation med forsvareren.¹⁵⁰

4.2.1. Forsvarerens ret til aktindsigt

Efter rpl. § 729 a, stk. 3, 1. pkt. har forsvareren ret til at gøre sig bekendt med det materiale, som politiet har tilvejebragt til brug for den sag, som sigtelsen angår. Indtil 2003, hvor den såkaldte rockerlov blev vedtaget, havde forsvareren ret til aktindsigt i alt politimateriale, men herefter er forsvarerens ret begrænset hertil.¹⁵¹

---

¹⁴¹ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 228-229.

¹⁴² Vestergaard, Jørn. Straffepoces – Grundtræk i dansk strafferetspleje, side 21.

¹⁴³ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 227-228.

¹⁴⁴ Vestergaard, Jørn. Straffepoces – Grundtræk i dansk strafferetspleje, side 21.

¹⁴⁵ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 231.

¹⁴⁶ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 231.

¹⁴⁷ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 25-26 og De Advokatetiske Regler pr. 1. juli 2019, punkt 8.1.

¹⁴⁸ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 15.

¹⁴⁹ Nielsen, Gorm Toftegaard. Straffesagens gang, side 62.

¹⁵⁰ Nielsen, Gorm Toftegaard. Straffesagens gang, side 69.

¹⁵¹ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 303. Ved rockerloven forstås Lov nr. 436 af d. 10. juni 2003.

Efter rpl. § 729 a, stk. 3, 2. pkt. har forsvareren endvidere ret til kopi af materialet, hvis det uden ulempe kan kopieres. Efter rpl. § 729 a, stk. 3, 3. pkt. må forsvareren ikke uden politiets samtykke overlevere materialet til sigtede eller andre.¹⁵²

Efter rpl. § 729 a, stk. 4 kan politiet endvidere give forsvareren pålæg om ikke at videregive de informationer, som forsvareren modtager fra politiet, hvorved forstås et forsvarerpålæg.

4.2.2. Forsvarerens ret til tilstedeværelse

Efter rpl. § 745 c har forsvareren ret til at være tilstede under politiets afhøring af klienten samt stille supplerende spørgsmål.¹⁵³

Efter rpl. § 745 d, stk. 1 har forsvareren tillige ret til at være tilstede ved udenretlige efterforskningsskridt, herunder en afhøring, en konfrontation, en fotoforevisning eller andet efterforskningsskridt af lignende betydning, der kan formodes at finde anvendelse som bevis under hovedforhandlingen, idet politiet skal informere forsvareren herom inden foretagelsen heraf.¹⁵⁴ Efter rpl. § 745 d, stk. 1, 2. pkt. kan forsvareren tillige stille forslag til gennemførelsen af det pågældende efterforskningsskridt.

Imidlertid har forsvareren ikke ret til at være tilstede under alle efterforskningsskridt, herunder eksempelvis ikke under ransagning, jf. U 2013.2186 V, hvor en forsvarer ikke havde ret til at være tilstede under politiets foretagelse heraf, idet landsretten anførte, at forsvarerens ret hertil ikke er omfattet af rpl. § 745d, stk. 1.¹⁵⁵

Efter rpl. § 748, stk. 2 har forsvareren endvidere ret til at være tilstede i alle retsmøder.¹⁵⁶

4.2.3. Forsvarerens ret til kontradiktion

En forsvarer har under politiets efterforskning samt under hovedforhandlingen ret til at kommentere politiets og anklagemyndighedens materiale.¹⁵⁷

Forsvarerens ret til kontradiktion under efterforskningen består i rpl. §§ 745 c og 754, stk. 2, jf. § 183, stk. 1 og 2.¹⁵⁸

---

¹⁵² Lovbekendtgørelse (LBKG) 2019-09-10 nr. 938 Retsplejeloven.

¹⁵³ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 344.

¹⁵⁴ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 346-47.

¹⁵⁵ U 2013.2186 V, side 1.

¹⁵⁶ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 344.

¹⁵⁷ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 366.

¹⁵⁸ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 366.

4.2.4. Forsvarerens ret til at begære yderligere efterforskningskridt foretaget af politiet

Efter rpl. § 746, stk. 1 afgør retten tvister om lovligheden af politiets efterforskningskridt samt om sigtedes og forsvarerens beføjelser, herunder om begæringer fra forsvareren eller sigtede om foretagelsen af yderligere efterforskningskridt.¹⁵⁹

Forsvareren har derfor ret til at fremsætte begæringer om yderligere efterforskningskridt foretaget af politiet.¹⁶⁰ Retten hertil tilkommer forsvareren under såvel efterforskningen som under hovedforhandlingen.¹⁶¹

Politiet skal som udgangspunkt imødekomme forsvarerens begæring herom.¹⁶² Hvis politiet imidlertid ikke imødekommer forsvarerens begæring, kan forsvareren indbringe spørgsmålet for retten efter rpl. § 746, stk. 1.¹⁶³ I forbindelse hermed prøver retten såvel lovligheden som hensigtsmæssigheden af det af forsvareren begærede efterforskningskridt.¹⁶⁴ I afgørelsen heraf kan bl.a. indgå om foretagelse af efterforskningen vil hindre sagens fremme.¹⁶⁵

I modsætning hertil prøver retten kun lovligheden af politiets efterforskningskridt, hvilket kaldes legalitetsprøvelse eller legalitetskontrol.¹⁶⁶ Retten kan derfor ikke forhindre, at politiet foretager et bestemt efterforskningskridt, selvom retten finder det unødvendigt eller uhensigtsmæssigt.¹⁶⁷

Ifølge tidligere forsvarsadvokat og nuværende højesteretspræsident Thomas Rørdam bør retten kun afslå forsvarerens begæring herom, hvis det efterforskningskridt forsvareren anmoder om, er åbenbart irrelevant eller uigennemførligt, eller hvis politiets ressourceindsats står i åbenbart misforhold med det mulige resultat.¹⁶⁸

---

¹⁵⁹ Lovbekendtgørelse (LBKG) 2019-09-10 nr. 938 Retsplejeloven.

¹⁶⁰ Pihlmann Kåre, TfK 2005.364. Forsvarets efterforskningsbegæringer, side 1 og Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 366.

¹⁶¹ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 366.

¹⁶² Pihlmann Kåre, TfK 2005.364. Forsvarets efterforskningsbegæringer, side 1 og Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 367.

¹⁶³ Pihlmann Kåre, TfK 2005.364. Forsvarets efterforskningsbegæringer, side 1 og Rørdam, Thomas. TfK 2004.631 Forsvarerens aktive deltagelse I efterforskningen. Sagkyndig bistand til forsvareren, side 1.

¹⁶⁴ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 367.

¹⁶⁵ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 367.

¹⁶⁶ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 370.

¹⁶⁷ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 370.

¹⁶⁸ Rørdam, Thomas. TfK 2004.631 Forsvarerens aktive deltagelse I efterforskningen. Sagkyndig bistand til forsvareren, side 1.

5. Forsvarerens ret til at foretage egen efterforskning i straffesager

5.1. Forsvarerens ret til at foretage egen efterforskning

Efter rpl. § 742, stk. 2 iværksætter politiet efter anmeldelse eller af egen drift efterforskning, når der er rimelig formodning om, at et strafbart forhold, som forfølges af det offentlige, er begået.¹⁶⁹

Efterforskning tilkommer således politiet.¹⁷⁰

Efter rpl. § 743 har efterforskningen til formål at klarlægge, om betingelserne for at pålægge strafansvar eller anden strafferetligt retsfølge er til tilstede, tilvejebringe oplysninger til brug for sagens afgørelse samt forberede sagens behandling ved retten.¹⁷¹ Efter rpl. § 743 er et bredt efterforskningsbegreb, idet enhver handling, der er omfattet af bestemmelsens ordlyd, kan være efterforskning.¹⁷²

Imidlertid er det i såvel national retspraksis som teori konkluderet, at politiet ikke har eneret til at foretage efterforskning.¹⁷³

I nærværende afsnit skal det derfor undersøges, om forsvareren tillige har ret hertil.

Forsvareren kan begære yderligere efterforskningskridt foretaget af politiet. Hvis forsvareren betvivler den af politiet foreståede efterforskning, kan forsvareren således anmode herom. Hvis politiet afviser dette, kan spørgsmålet indbringes for domstolene efter rpl. § 746.¹⁷⁴

Imidlertid kan forsvareren tillige finde behov for at foretage egen efterforskning.¹⁷⁵

Ifølge tidligere forsvarsadvokat og nuværende højesteretspræsident Thomas Rørdam kan forsvareren finde behov for at foretage egen efterforskning, hvis forsvareren betvivler, om resultatet af politiets efterforskning vil være til klientens fordel. Herudover hvis forsvareren betvivler om politiet vil udføre efterforskningen på en objektiv måde. Endvidere hvis forsvareren finder, at efterforskningskridtet skal udføre straks, hvorfor politiets foretagelse heraf ikke kan afventes. Endelig, hvis forsvareren efter rpl. § 746, stk. 1 har fået afslag på anmodning om yderligere efterforskning foretaget af politiet.¹⁷⁶

---

¹⁶⁹ Lovbekendtgørelse (LBKG) 2019-09-10 nr. 938 Retsplejeloven.

¹⁷⁰ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 404.

¹⁷¹ Lovbekendtgørelse (LBKG) 2019-09-10 nr. 938 Retsplejeloven.

¹⁷² Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 401 og Rørdam, Thomas. TfK 2004.631. Forsvarerens aktive deltagelse i efterforskningen. Sagkyndig bistand til forsvareren, side 1.

¹⁷³ Nielsen, Gorm Toftegaard. Straffesagens gang, side 33, Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 100 og Kistrup m.fl. Straffeprocessen, side 371.

¹⁷⁴ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 99.

¹⁷⁵ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 100.

¹⁷⁶ Rørdam, Thomas. TfK 2004.631. Forsvarerens aktive deltagelse i efterforskningen. Sagkyndig bistand til forsvareren, side 1 og Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 100.

5.1.1. Har politiet eneret til at foretage efterforskning?

Efter rpl. § 742, stk. 2 foretager politiet efterforskning.¹⁷⁷ Imidlertid indeholder hverken rpl. eller EMRK ingen direkte bestemmelser om forsvarerens ret til at foretage egen efterforskning i straffesager, hvorfor det skal undersøges om politiet har eneret hertil.

Det er i teorien anført, at hverken rpl. eller andre forskrifter tildeler politiet eneret til at foretage efterforskning, hvorfor politiet ikke har eneret hertil.¹⁷⁸

Herudover består der efter inkorporeringen af EMRK, som herved er en del af dansk ret, en principiel ligestilling mellem en straffesags parter.¹⁷⁹ Det vil derfor formentligt være i strid hermed, hvis politiet tildeles eneret til at foretage efterforskning.¹⁸⁰

5.1.1.1. Forarbejder til rpl.

I 1978 blev retsplejeloven ved strafferetsplejereformen ændret.¹⁸¹ I forbindelse hermed udarbejdede Strafferetsplejeudvalget betænkning 622/1971 om efterforskning i straffesager mv., hvori udvalget anførte:¹⁸²

*”... mener udvalget, at der er brug for regler, der fastslår, at forsvareren har adgang til at følge politiets efterforskning, og som indfører en principiel ligestilling mellem politiet og forsvarerne med hensyn til sagens undersøgelse. Sådanne regler vil være egnet til at aktivere forsvarerens indsats bl.a. til fremskaffelse af undersøgelsesmateriale, som er i klientens favør, og vil muliggøre en indsats fra forsvarerens side, allerede inden tiltale rejses.”*¹⁸³

Endvidere fremgår heraf, at

”I flertallet af de sager, hvor sigtede erkender sig skyldig ved undersøgelsens begyndelse eller kort hen i undersøgelsens forløb, vil der måske ikke være brug for at udøve de beføjelser, som udvalget forslår tillagt forsvareren på efterforskningsstadiet, men navnlig i sager, hvor sigtede nægter sig skyldig, eller i sager, der rummer indviklede og faktiske og retlige spørgsmål, er der behov for at give forsvareren adgang til at deltage i sagens behandling allerede på det udenretlige stadium. Herved vil man navnlig opnå, at forsvarerens eventuelle ønsker om yderligere efterforskning kan koordineres med politiets efterforskningsarbejde, ligesom forsvareren bliver opfordret

---

¹⁷⁷ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 404.

¹⁷⁸ Nielsen, Gorm Toftegaard. Straffesagens gang, side 33, Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 100 og Kistrup m.fl. Straffeprocessen, side 371.

¹⁷⁹ Kistrup m.fl. Straffeprocessen, side 302.

¹⁸⁰ Rørdam, Thomas. TfK 2004.631 Forsvarerens aktive deltagelse i efterforskningen. Sagkyndig bistand til forsvareren, side 2.

¹⁸¹ I lov nr. 243 af 8. juni 1978 om ændring af retsplejeloven m.v. punkt 30 fremgår det, at lovens fjerde bog, andet afsnit, kapitel 70, 71 og 72, og tredje afsnit ophæves, og i stedet indsættes andet afsnit om sagens forberedelse inden tiltale rejses, kapitel 67 om efterforskning, herunder bl.a. rpl. § 742 med den ordlyd, der fremgår af den nugældende lov.

¹⁸² Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 302.

¹⁸³ Betænkning 622/1971, side 4 og Kistrup m.fl. Straffeprocessen, side 302.

til i god tid at overveje, hvilke foranstaltninger han bør begære af hensyn til sin klient.”
184

Herved anfører udvalget således, at der er behov for ligestilling mellem politi og forsvarer i henhold til sagens undersøgelse, herunder hvorved forsvareren kan fremskaffe materiale til klientens fordel.¹⁸⁵ Udvalget anfører hertil, at forsvarerens fremskaffelse heraf ikke vil være relevant i tilståelsessager, men herimod i sager, hvor forsvarerens klient nægter sig skyldig eller hvis sagen indeholder komplekse faktiske eller retlige spørgsmål.¹⁸⁶ Udvalget forslår således en principiel ligestilling mellem politi og forsvarer.¹⁸⁷

Herefter er politi og forsvarer således principielt ligestillet i henhold til undersøgelsen af en straffesag.¹⁸⁸ I forbindelse hermed bemærkes, at EMRK på daværende tidspunkt ikke var inkorporeret i dansk ret, men alene ratificeret af Danmark.¹⁸⁹ Den principielle ligestilling mellem en straffesags parter, som kan udledes af princippet om *equality of arms* i EMRK art. 6, er således tydeliggjort efter inkorporeringen af EMRK, som dermed er en del af dansk ret.¹⁹⁰

Efter såvel forarbejder som teori har politiet således ikke eneret til at foretage efterforskning.

5.1.1.2. U 2003.1036 H

I U 2003.1036 H havde er forsikringselskab foretaget egen efterforskning inden forsikringselskabet havde politianmeldt forsikringsbedrageri, idet en kunde havde indgivet falsk anmeldelse af tyveri af sin bil.¹⁹¹ Forsikringselskabet havde antaget en undersøgelse af Automobil Teknisk Institut ApS til undersøgelse af bilens startspærresystem og ratlås, hvoraf det kunne udledes, at bilen var ført med den originale nøgle.¹⁹² Anklagemyndigheden ønskede at føre det tekniske instituts direktør og medarbejder som vidner samt dokumentere undersøgelsen i hovedforhandlingen. Forsvarerens protesterede herimod.¹⁹³ Højesteret tillod, at den sagkyndiges undersøgelse kunne anvendes som bevis af anklagemyndigheden.¹⁹⁴

Heraf kan det udledes, at politiet ikke har eneret til at foretage efterforskning, idet et forsikringselskab tillige har kompetence hertil.¹⁹⁵

---

¹⁸⁴ Betænkning 622/1971, side 4.

¹⁸⁵ Betænkning 622/1971, side 4.

¹⁸⁶ Betænkning 622/1971, side 4.

¹⁸⁷ Betænkning 622/1971, side 4.

¹⁸⁸ Kistrup m.fl. Straffeprocessen, side 302.

¹⁸⁹ Munk-Hansen, Carsten. Retsvidenskabsteori, side 286.

¹⁹⁰ Eriksen, Michael Juul. Tfk 2001.123. Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 5.

¹⁹¹ U 2003.1036 H, side 1 Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 103.

¹⁹² U 2003.1036 H, side 1.

¹⁹³ U 2003.1036 H, side 1.

¹⁹⁴ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 103.

¹⁹⁵ Nielsen, Gorm Toftegaard. Straffesagens gang, side 33, Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 371 og Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 103.

5.1.1.3. U 2006.1967 Ø

I U 2006.1967 Ø havde en forurettet ulovligt optaget private videoer af den tiltalte begå hærværk mod den forurettedes bil.¹⁹⁶

Landsretten tillod, at videoerne blev anvendt som bevis.¹⁹⁷ Heraf kan det udledes, at politiet ikke har eneret til at foretage efterforskning.¹⁹⁸

I henhold til retspraksis har politiets således ikke eneret til at foretage efterforskning.

5.1.1.4. Sammenfatning

Efter såvel forarbejder, teori og retspraksis har politiet således ikke eneret til at foretage efterforskning. Endvidere ville dette formentligt være i strid med EMRK art. 6, herunder princippet om *equality of arms*, hvorefter der består en principiel ligestilling mellem en straffesags parter.¹⁹⁹

5.1.2. Retspraksis

Forsvarerens ret til at foretage egen efterforskning er tillige prøvet i praksis. Imidlertid bemærkes, at retspraksis indenfor området er begrænset, hvorfor det formentligt kan udledes, at forsvarer i praksis udviser tilbageholdenhed med at foretage egen efterforskning i straffesager.

5.1.2.1. U 1999.556 Ø

I U 1999.556 Ø rettede en forsvarer henvendelse til en stadslæge, hvorfra politiet allerede havde indhentet udtalelser om besvarelse af to supplerende spørgsmål.²⁰⁰

Forsvarerens klient var tiltalt for at have dræbt flere plejehjemsbeboere på plejehjemmet Plejebo.²⁰¹ Sagen kaldes derfor Plejebo-sagen.²⁰² Det bemærkes, at forsvareren var nuværende højesteretspræsident Thomas Rørdam.²⁰³

Forsvareren henvendte sig til stadslægen med spørgsmål om, hvilket materiale stadslægen havde haft som grund for sine udtalelser samt anmodning om en fornyet udtagelse vedrørende nogle af sagens forhold. I forbindelse med henvendelsen, fremsendte forsvareren en kopi af henvendelsen til stadslægen til politiet.²⁰⁴

Politiet påtalte henvendelse med henvisning til, at politiet foretager efterforskning. Byretten fandt påtalen berettiget. Endvidere tillod byretten ikke, at stadslægen besvarede forsvarerens spørgsmål.²⁰⁵

---

¹⁹⁶ U 2006.1967 Ø, side 1.

¹⁹⁷ U 2006.1967 Ø, side 1.

¹⁹⁸ Nielsen, Gorm Toftegaard. Straffesagens gang, side 33

¹⁹⁹ Rørdam, Thomas. TfK 2004.631 Forsvarerens aktive deltagelse i efterforskningen. Sagkyndig bistand til forsvareren, side 2.

²⁰⁰ U 1999.556 Ø, side 1

²⁰¹ U 1999.556 Ø, side 1 og Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 102.

²⁰² Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 119.

²⁰³ U 1999.556 Ø, side 1

²⁰⁴ U 1999.556 Ø, side 1

²⁰⁵ U 1999.556 Ø, side 1

Forsvareren kærede byrettens kendelse. I forbindelse hermed henviste forsvareren til, at politiets opfattelse af, at politiet havde eneret til at foretage efterforskning, var i strid med betænkning 622/1971 om efterforskning i straffesager mv., hvori der anføres en principiel ligestilling mellem politi og forsvarer med hensyn til sagens undersøgelse samt EMRK art. 6 om retfærdig rettergang, hvoraf ligestillingsprincippet kan udledes.²⁰⁶

Herimod henviste anklagemyndigheden til, at politiet efter rpl. § 742 har eneret til at foretage efterforskning.²⁰⁷

I forbindelse med landsretten behandling af sagen indhentedes en udtalelse fra Advokatrådet om forsvarernes ret til at foretage egen efterforskning.²⁰⁸ Heraf fremgår, at

”Det er Advokatrådets opfattelse, at forberedelsesstadiet er af ganske afgørende betydning i forbindelse med behandlingen af en straffesag. Navnlig er det i denne fase grundlaget for, at den indenretlige bevisførelse tilvejebringes. På det grundlag – og da forsvareren sædvanligvis, når han er indtrådt i sagen, er den primære varetager af den sigtedes interesser – er det Advokatrådets principielle opfattelse, at forsvarerens beføjelser allerede fra dette tidspunkt kun er begrænset i det omfang, der er hjemmel i loven, og væsentlige hensyn i øvrigt taler derfor. Et sådant synspunkt stemmer overens med princippet om »equality of arms«, der kan udledes af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention art 6.”²⁰⁹

Heraf kan således udledes, at det er Advokatrådets opfattelse, at forsvarerens beføjelser alene begrænses af hjemmel i loven eller væsentlige hensyn herimod samt at dette stemmer overens med princippet om *equality of arms*.

Endvidere udtalte Advokatrådet:

”... i den ovenfor nævnte betænkning fremgår det, at det af udvalget fremsatte forslag til ændring af retsplejeloven indebærer en principiel ligestilling mellem politi og forsvareren med hensyn til undersøgelsen af sagen. Disse udtalelser bør sammenholdes med det forhold, at udvalget ikke har fundet det nødvendigt at lade ligestilling med hensyn til gennemførelse af efterforskningskridt omtale direkte af en bestemmelse i retsplejeloven. På denne baggrund er det Advokatrådets opfattelse, at et generelt spørgsmål, om hvorvidt en forsvarer er berettiget til at foretage selvstændige efterforskningskridt, må besvares således, at forsvareren er berettiget til at foretage sådanne skridt, medmindre bydende beskyttelsesværdige hensyn eller bestemmelser i retsplejeloven eller i anden lovgivning afskærer forsvareren derfra på specifikke områder eller i specifikke situationer.”²¹⁰

Det kan heraf udledes, at det er Advokatrådets opfattelse, at det ikke er nødvendigt at ligestillingen fremgår af en bestemmelse i rpl. Endvidere udledes, at forsvareren ifølge Advokatrådet har ret til at

---

²⁰⁶ U 1999.556 Ø, side 2.

²⁰⁷ U 1999.556 Ø, side 2.

²⁰⁸ U 1999.556 Ø, side 2 og Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 102.

²⁰⁹ U 1999.556 Ø, side 3.

²¹⁰ U 1999.556 Ø, side 3.

foretage egen efterforskning, medmindre at beskyttelsesværdige hensyn eller bestemmelser i rpl. eller anden lov begrænser denne ret.

I sagen udtalte landsretten herefter, at hverken rpl. § 746 eller andre bestemmelser i rpl. udelukker,

”at forsvareren selv retter henvendelse til en offentlig myndighed, forudsat at forsvareren ikke herved modarbejder sagens opklaring.”²¹¹

Endvidere udtalte landsretten

”I det foreliggende tilfælde, hvor Stadslægen allerede havde afgivet erklæring i sagen, hvor forsvareren derefter ønskede en supplerende udtalelse, som ikke kunne modvirke sagens efterforskning, og hvor forsvareren samtidig orienterede politiet, der derved havde mulighed for at indbringe spørgsmålet for retten, findes der ikke grundlag for at anse forsvarerens henvendelse for utilbørlig, hvorfor påtalen ophæves.”²¹²

Heraf kan udledes af landsretten ikke fandt, at forsvarerens henvendelse til stadslægen, der allerede havde udtalt sig, kunne modvirke sagens opklaring. Endvidere fandt landsretten, at dette sammenholdt med at forsvareren fremsendte en kopi heraf til politiet, hvorved politiet kunne indbringe spørgsmålet for retten bevirkede, at forsvarerens henvendelse til stadslægen ikke var utilbørlig.²¹³ Landsretten ophævede herved påtalen.²¹⁴

Landsretten fandt således, at hverken rpl. § 746 eller andre bestemmelser i rpl. udelukker at forsvareren henvender sig til en offentlig myndighed, såfremt forsvareren herved ikke modarbejder sagens opklaring.²¹⁵

Rørdam anfører hertil, at landsretten afgørelse ikke skal forstås således, at det i almindelig kan kræves, at forsvareren underretter politiets om foretagelse af egen efterforskning.²¹⁶ Endvidere anfører Rørdam, at pligten for forsvareren hertil bestod, fordi politiet allerede havde indhentet en udtalelse fra stadslægen, hvorfor politiet skal underrettes om henvendelsen og herved have mulighed for at stille supplerende kontraspørgsmål.²¹⁷

Af landsretten afgørelse kan det således udledes, at forsvareren skal underrette politiet om henvendelse til en sagkyndig, hvis politiet allerede har henvendt sig til den sagkyndige.²¹⁸

Rørdam formoder, at hvis forsvareren ikke havde fremsendt kopi til politiet, ville forsvarerens henvendelse være utilbørlig i medfør af rpl. § 126 om god advokatskik, som ifølge Rørdam formentligt vil kunne indgå i rettens vurdering af påtale efter rpl. § 746, stk. 1.²¹⁹

---

²¹¹ U 1999.556 Ø, side 3.

²¹² U 1999.556 Ø, side 3.

²¹³ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 119.

²¹⁴ U 1999.556 Ø, side 3.

²¹⁵ U 1999.556 Ø, side 1.

²¹⁶ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 119.

²¹⁷ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 119.

²¹⁸ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 119.

²¹⁹ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 119-120.

Eva Smith henviser tillige til denne dom i diskussionen om forsvarerens ligestilling med anklagemyndigheden, hvorefter en fuldstændig ligestilling herimellem ifølge Eva Smith er usandsynlig, fordi politiet er i besiddelse af flere ressourcer end forsvareren.²²⁰

5.1.2.2. U 2011.1014 H

I U 2011.1014 H om skattesvig af særlig grov karakter havde den beskikkede forsvarer indhentet sagkyndig revisionsbistand uden forinden at anmode retten om godkendelse heraf.²²¹

Forsvarerens revisionsbistand medførte, at skattemyndighedernes opgørelse af skattesvigsbeløbet blev reduceret fra cirka 12,6 mio. kr. til cirka 3,4 mio. kr., hvilket de tiltalte erkendte.²²²

I sagens behandling i landsretten udtalte en dommer i dissensen:

”Der er ikke i retsplejeloven bestemmelser, der afskærer en forsvarer fra på egen hånd at foretage efterforskning. Forsvarerens adgang til på egen hånd at foranstalte efterforskning skal ses i lyset af de retsplejelovsændringer, der blev gennemført ved lov nr. 243 af 8. juni 1978 med henblik på styrkelse af forsvarerens stilling under efterforskningen, hvorved det blev tilstræbt at indføre en principiel ligestilling mellem politiet og forsvareren med hensyn til sagens undersøgelse, herunder ved indførelse af regler, der var egnede til at aktivere forsvarerens indsats bl.a. til fremskaffelse af undersøgelsesmateriale, som er i klientens favør, og som skulle muliggøre en indsats fra forsvarerens side, allerede inde tiltale rejses, jf. betænkning nr. 622/1971 om efterforskning i straffesager m.v., side 11.”²²³

Herved fandt dommeren, at forsvareren havde haft rimelig grund til at antage revisionsbistand samt at det offentlige efter rpl. § 1007, stk. 2, 3. pkt. delvist skulle afholde udgifterne hertil.²²⁴

Flertallet bestående af to dommere bemærkede derimod, at forsvareren ikke havde fremlagt spørgsmålet om indhentelse af sagkyndig bistand for retten, men selv havde rettet henvendelse til revisoren. Flertallet mente endvidere, at de domfældte, ikke havde rimelig grund til at fremskaffe beviserne udenom rettens foranstaltning, jf. rpl. § 1007, stk. 2, 3. pkt., hvorfor det offentlige ikke skulle pålægges af afholde revisionsudgifterne.²²⁵

Højesteret tiltrådte imidlertid den dissenterendes dommers præmis med henvisning til dennes udtalelse, hvorefter der undtagelsesvist var grundlag for at pålægge det offentlige at afholde revisionsudgifterne, som forsvareren indhentede uden rettens foranstaltning, i medfør af rpl. § 1007, stk. 2, 3. pkt. Imidlertid fandt Højesteret, at der ikke var grundlag for at det offentlige skulle afholde det fulde beløb bestående af 779.435 kr.²²⁶

---

²²⁰ Smith Eva, Straffeprocess – Grundlæggende regler og principper, side 46

²²¹ U 2011.1014 H, side 1.

²²² U 2011.1014 H, side 4.

²²³ U 2011.1014 H, side 3 og Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 103.

²²⁴ U 2011.1014 H, side 3.

²²⁵ U 2011.1014 H, side 3.

²²⁶ U 2011.1014 H, side 4 og Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 103.

Højesteret fandt herved, at det offentlige i medfør af rpl. § 1007, stk. 2, 3. pkt. skulle afholde udgifterne hertil bestående af 260.000 kr. svarende til ca. 1/3 af udgiften.²²⁷ Højesteret ændrede derfor landsrettens kendelse.²²⁸

Efter U 2011.1014 H kan således udledes, at der ikke i rpl. eller andre forskrifter er bestemmelser, der giver politiet eneret til at foretage efterforskning.²²⁹ I landsretten var der imidlertid ikke enighed herom, hvorfor retstilstanden herefter kan være uklar. Imidlertid tiltrådte Højesteret den dissenterendes dommers udtalelse, hvorfor dette må være den gældende retstilstand.

5.1.2.3. TfK 2017.997/2

I TfK 2017.997/2 var en forsvarers klient tiltalt for fejl ved en lastvogns bremseskiver i forbindelse med tungvognskørsel.²³⁰ Forsvareren havde indhentet en sagkyndig erklæring vedrørende bremseskiverne uden forinden at have anmodet anklagemyndigheden om at iværksætte en undersøgelse heraf.²³¹ Imidlertid havde anklagemyndigheden ikke indhentet en erklæring fra en bilinspektør eller iværksat andre undersøgelser herom.²³²

Forsvareren fik tilladelse til at fremlægge erklæringen som bevis samt føre den sagkyndige som vidne under hovedforhandlingen.²³³

I byrettens afgørelse henvises til U 2011.1014 H, hvorefter der skal være rimelig grund for at lade det offentlige afholde udgiften til en forsvarers indhentelse af en sagkyndig erklæring efter rpl. § 1007, stk. 2. Ifølge byretten forelå der ikke en rimelig grund, hvorfor retten ikke lod det offentlige afholde udgiften hertil.²³⁴

I landsrettens afgørelse henvises tilsvarende til U 2011.1014 H.²³⁵ Imidlertid fandt landsretten, der var rimelig grund til at forsvareren havde indhentet den sagkyndige erklæring, hvorfor udgiften til erklæringen samt udgiften i forbindelse med afhøringen af den sagkyndige under hovedforhandlingen skulle afholdes af det offentlige efter rpl. § 1007, stk. 2.²³⁶

Af landsrettens afgørelse kan herved udledes, at forsvareren har ret til at indhente en sagkyndig erklæring uden forinden at anmode anklagemyndigheden om at iværksætte undersøgelse af det pågældende, hvis forsvareren efter U 2011.1014 H har haft rimelig grund hertil.

---

²²⁷ U 2011.1014 H, side 1 og 4.

²²⁸ U 2011.1014 H, side 4.

²²⁹ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 103.

²³⁰ TfK 2017.997/2, side 1.

²³¹ TfK 2017.997/2, side 2 og Møller, Jens. Kommenteret retsplejelov – Bind III, side 722.

²³² TfK 2017.997/2, side 2 og Møller, Jens. Kommenteret retsplejelov – Bind III, side 722.

²³³ TfK 2017.997/2, side 2 og Møller, Jens. Kommenteret retsplejelov – Bind III, side 722.

²³⁴ TfK 2017.997/2, side 1.

²³⁵ TfK 2017.997/2, side 2.

²³⁶ TfK 2017.997/2, side 2 og Møller, Jens. Kommenteret retsplejelov – Bind III, side 722.

5.1.3. Betragtninger i den juridiske litteratur

Efter rpl. § 1007, stk. 2, 3. pkt. vedkommer udgifter til bevisefremskaffelse som udgangspunkt ikke det offentlige. Imidlertid kan retten pålægge det offentlige at afholde udgifter hertil helt eller delvis, når sigtede skønnes at have haft rimelig grund til at fremskaffe beviserne, jf. rpl. § 1007, stk. 2, 3. pkt.²³⁷ Ved sigtede forstås tillige dennes valgte eller beskikkede forsvarer.²³⁸

Efter rpl. § 1007, stk. 2 kan en forsvarer herved få afholdt udgifterne i forbindelse med bevisefremskaffelse, hvis der er en rimelig grund til fremskaffelsen.

I TfK 2001.123 om Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning har forsvarsadvokat Michael Juul Eriksen (H) anført sine betragtninger om forsvarerens ret til at foretage egen efterforskning. Ifølge Michael Juul Eriksen kan det udledes af rpl. § 1007, stk. 2, at forsvareren har ret til at fremskaffe beviser, herunder foretage egen efterforskning. Herudover anfører Michael Juul Eriksen, at forsvareren efter rpl. § 1007, stk. 2 kan foretage efterforskning uden rettens og anklagemyndighedens forhåndsgodkendelse heraf.²³⁹

Imidlertid kan det ikke af bestemmelsens ordlyd udledes, hvilke begrænsninger der findes i forsvarerens ret hertil. Ifølge Michael Juul Eriksen er forsvarerens ret til at foretage egen efterforskning begrænset af, at forsvareren efter rpl. § 739 ikke må hindre eller modvirke politiets efterforskning.²⁴⁰

Endvidere er en forsvarer ikke underlagt objektivitetsprincippet.²⁴¹ Hertil bemærker Michael Juul Eriksen, at dette ikke kan anvendes til støtte for, at politiet har eneret til at foretage efterforskning, idet forsvareren i henhold til moderne retspleje er principielt ligestillet med politi og anklagemyndighed efter princippet om *equality of arms*.²⁴² Endvidere bemærker Michael Juul Eriksen, at forsvarerens ligestilling hermed er bestyrket ved inkorporeringen af EMRK.²⁴³

Ifølge Michael Juul Eriksen kan det således udledes af rpl. § 1007, stk. 2 at forsvareren har ret til at foretage egen efterforskning.²⁴⁴

Tilsvarende har tidligere forsvarsadvokat og nuværende højesteretspræsident Thomas Rørdam anført sine bemærkninger hertil. Ifølge Rørdam har politiet efter rpl. eller andre forskrifter ikke eneret til at foretage efterforskning.²⁴⁵

Hertil bemærker Rørdam, at politiet efter ordlyden i rpl. § 742, stk. 2 ikke har eneret til at foretage efterforskning. Endvidere anfører Rørdam for denne påstand, at der efter betænkning 622/1971 består

---

²³⁷ Lovbekendtgørelse (LBKG) 2019-09-10 nr. 938 Retsplejeloven.

²³⁸ Møller, Jens. Kommenteret retsplejelov – Bind III, side 722.

²³⁹ Eriksen, Michael Juul. TfK 2001.123 Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 1.

²⁴⁰ Eriksen, Michael Juul. TfK 2001.123 Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 1.

²⁴¹ Vestergaard, Jørn. Straffeprocessen – Grundtræk af dansk strafferetspleje, side 25, Smith, Eva. Straffeprocessen. Grundlæggende regler og principper, side 46 og Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 24.

²⁴² Eriksen, Michael Juul. TfK 2001.123 Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 2.

²⁴³ Eriksen, Michael Juul. TfK 2001.123 Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 5.

²⁴⁴ Eriksen, Michael Juul. TfK 2001.123 Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 1.

²⁴⁵ Rørdam, Thomas. TfK 2004.631 Forsvarerens aktive deltagelse i efterforskningen. Sagkyndig bistand til forsvareren, side 1.

en principiel ligestilling mellem politi og forsvarer.²⁴⁶ Herudover bemærker Rørdam, at hvis politiet havde eneret til at foretage egen efterforskning, ville dette være uforeneligt med EMRK art. 6, herunder princippet om *equality of arms*.²⁴⁷

Ifølge Rørdam kan det for en forsvarer være relevant at foretage egen efterforskning fremfor at anmode politiet herom efter rpl. § 746, stk. 1 hvorfor forsvarerens ret til at anmode herom ikke hindrer, at forsvareren selv har ret til at foretage efterforskning.²⁴⁸ Ifølge Rørdam er spørgsmålet herefter ikke, om forsvareren har ret til at foretage egen efterforskning, men herimod hvilke begrænsninger, der findes i denne ret.²⁴⁹ Forsvarerens ret hertil begrænses ifølge Michael Juul Eriksen af rpl. § 739, hvorefter forsvareren ikke må misbruge sin stilling til at modvirke sagens oplysning.²⁵⁰ Ifølge Rørdam skal begrænsningerne foruden denne bestemmelse, tillige findes i rpl § 126, hvorefter forsvareren skal handle i overensstemmelse med god advokatskik samt at forsvareren ikke må foretage straffeprocessuelle tvangsindgreb.²⁵¹

Herudover anfører Michael Juul Eriksen at forsvareren skal være loyal.²⁵² Hertil anfører Rørdam, at der ikke er et krav herom, idet forsvareren skal handle i overensstemmelse med god advokatskik, hvorunder er der påkrævet loyalitet.²⁵³ Imidlertid bør forsvarer i praksis være opmærksomme herpå.

Endvidere anfører Rørdam, at det kan tale imod forsvarerens ret til at foretage egen efterforskning, at bevisbyrden tilkommer anklagemyndigheden, hvorfor tiltalte ikke skal bevise sin uskyld.²⁵⁴ Imidlertid kan det forekomme, at det af politiet eller anklagemyndigheden fremlagte bevismateriale kalder på en forklaring af tiltalte, selvom den tiltalte ikke har pligt til at udtale sig efter rpl. §§ 752 og 754.²⁵⁵ Herudover skal den tiltalte principielt forsvarer sig mod at være tilstede på et bestemt tidspunkt.²⁵⁶ For at varetage klientens interesser skal forsvareren således fremhæve momenter, der kan bevise, at klienten er uskyldig, hvortil forsvareren kan finde behov for at foretage egen efterforskning.

Endvidere kan det som anført af Rørdam tale imod forsvarerens ret til at foretage egen efterforskning, at politi og anklagemyndighed er underlagt objektivitetsprincippet i RPL § 96, stk. 2,²⁵⁷ hvorefter enhver omstændighed, der taler for klientens uskyldig skal inddrages. Imidlertid må det forventes, at politiet i praksis kan have svært ved at overholde objektivitetsprincippet, ligesom det må forventes at anklagemyndigheden efter indlevering af anlageskrift vil forsøge at få den tiltalte dømt.²⁵⁸

---

²⁴⁶ Rørdam, Thomas. TfK 2004.631 Forsvarerens aktive deltagelse i efterforskningen. Sagkyndig bistand til forsvareren, side 1.

²⁴⁷ Rørdam, Thomas. TfK 2004.631 Forsvarerens aktive deltagelse i efterforskningen. Sagkyndig bistand til forsvareren, side 2.

²⁴⁸ Rørdam, Thomas. TfK 2004.631 Forsvarerens aktive deltagelse i efterforskningen. Sagkyndig bistand til forsvareren, side 1.

²⁴⁹ Rørdam, Thomas. TfK 2004.631 Forsvarerens aktive deltagelse i efterforskningen. Sagkyndig bistand til forsvareren, side 2.

²⁵⁰ Eriksen, Michael Juul. TfK 2001.123 Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 1.

²⁵¹ Rørdam, Thomas. TfK 2004.631 Forsvarerens aktive deltagelse i efterforskningen. Sagkyndig bistand til forsvareren, side 2.

²⁵² Eriksen, Michael Juul. TfK 2001.123 Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 2.

²⁵³ Rørdam, Thomas. TfK 2004.631 Forsvarerens aktive deltagelse i efterforskningen. Sagkyndig bistand til forsvareren, side 2.

²⁵⁴ Jochimsen, Jørgen. Bevisførelse i retssager, side 297 og Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 101.

²⁵⁵ Eriksen, Juul Michael. U 2006B.93 Indskrænkninger i den frie bevisbedømmelse, side 1, 2 og 5 og Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 640.

²⁵⁶ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 641.

²⁵⁷ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 101.

²⁵⁸ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 25.

Herudover består straffeprocessen i den materielle sandheds princip, hvorefter domstolen skal finde den materielt rigtige sandhed.²⁵⁹ Forsvarerens eventuelle efterforskning kan bidrage hertil. En i forsvarerhvervet tillagt ret til at foretage egen efterforskning kan derfor være af betydning for klientens retssikkerhed samt den materielle sandheds princip.

Ifølge Michael Kistrup m.fl. kan det tillige tale imod forsvarerens ret til at foretage egen efterforskning, at den tiltalte, ikke skal bevise sin uskyld.²⁶⁰ Imidlertid kan der forestilles tilfælde, hvor forsvareren betvivler politiets efterforskning. For at varetage tiltaltes interesser, kan forsvareren dermed finde behov for at foretage egen efterforskning.²⁶¹

Endvidere har politiet ifølge Kistrup m.fl. med henvisning til U 2003.1036 H efter rpl. eller andre forskrifter ikke eneret til at foretage efterforskning.²⁶² Herudover er det ifølge Kistrup m.fl. i teorien antaget, at forsvareren har ret til at foretage egen efterforskning uden at informere politiet herom.²⁶³

Ifølge Kistrup m.fl. skal begrænsningerne i forsvarerens ret til at foretage egen efterforskning findes i rpl. §§ 739 og 735, stk. 3, hvorefter der ikke må foreligge en påviselig risiko for, at forsvareren vil hindre eller modvirke sagens opklaring. Ligeledes skal begrænsningerne findes i rpl. § 126 samt at forsvareren ikke må foretage straffeprocessuelle tvangsindgreb.²⁶⁴

Der foreligger således enighed mellem Michael Juul Eriksen, Thomas Rørdam og Kistrup m.fl. herom.

Herudover er det tillige af Lindencrone og Werlauff, Jørn Vestergaard samt Gorm Toftegaard Nielsen anført, at forsvareren har ret til at foretage egen efterforskning.²⁶⁵

Ifølge Lindencrone og Werlauff har forsvareren således ret til at foretage udenrettlige efterforskning. Det anføres imidlertid, at forsvareren sjældent anvender denne ret i praksis, fordi forsvareren herved risikere at hindre politiets efterforskning.²⁶⁶ Ifølge Lindencrone og Werlauff anmoder forsvareren derfor i praksis typisk politiet om at foretage yderligere efterforskningsskrift.²⁶⁷

Endvidere henviser Jørn Vestergaard til forarbejderne til retsplejeloven ved retsplejereformen i 1978, hvorefter politi og forsvarer er principielt ligestillede med hensyn til sagens undersøgelse.²⁶⁸ Ifølge Jørn Vestergaard kan forsvareren således indhente teknisk bistand, herunder eksempelvis fra revisorer, bilsagkyndige, retsmedicinere med videre.²⁶⁹

---

²⁵⁹ Nielsen, Gorm Toftegaard. Straffesagens gang, side 19.

²⁶⁰ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 370.

²⁶¹ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 100.

²⁶² Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 371.

²⁶³ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 371.

²⁶⁴ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 371.

²⁶⁵ Petersen, Lindencrone Lars og Werlauff, Erik. Dansk retspleje. Civil-, foged-, skifte- og straffeprocessen, side 744, Vestergaard, Jørn. Straffeprocess – Grundtræk af dansk strafferetspleje, side 99 og Nielsen, Gorm Toftegaard. Straffesagen gang, side 62.

²⁶⁶ Petersen, Lindencrone Lars og Werlauff, Erik. Dansk retspleje. Civil-, foged-, skifte- og straffeprocessen, side 744.

²⁶⁷ Petersen, Lindencrone Lars og Werlauff, Erik. Dansk retspleje. Civil-, foged-, skifte- og straffeprocessen, side 745.

²⁶⁸ Vestergaard, Jørn. Straffeprocess – Grundtræk af dansk strafferetspleje, side 98.

²⁶⁹ Vestergaard, Jørn. Straffeprocess – Grundtræk af dansk strafferetspleje, side 99.

Ifølge Jørn Vestergaard må forsvareren som anført af Michael Juul Eriksen, Thomas Rørdam, Michael Kistrup m.fl. ikke modarbejde sagens opklaring efter rpl. § 739. Ligeledes skal forsvareren handle i overensstemmelse med god advokatskik.²⁷⁰

Herudover anfører Gorm Toftegaard Nielsen, at forsvarerens opgave består i at hjælpe klienten under politiets efterforskning, hvorfor der ikke er tillagt nogle beføjelser for forsvareren til at foretage egen efterforskning.²⁷¹ Imidlertid henviser Gorm Toftegaard Nielsen til U 2011.1014 H, hvori Højesteret henviste til, at retsplejeloven ikke indeholder regler, der forhindrer at en forsvarer foretager egen efterforskning. Tilsvarende anfører Gorm Toftegaard Nielsen, at forsvareren har ret til at drøfte tekniske spørgsmål med eksperter, herunder en mekaniker eller en revisor.²⁷² Endvidere anfører Gorm Toftegaard Nielsen, at politiet ikke har eneret til at foretage efterforskning.²⁷³ Heraf kan det udledes, at forsvareren ifølge Gorm Toftegaard Nielsen formentligt har ret til at foretage egen efterforskning.

Imidlertid har politiadvokat Michael Jørgensen en anden betragtning herom.²⁷⁴ Idet forsvareren ikke er underlagt objektivitetsprincippet i rpl. § 96, stk. 2 er forsvareren ifølge Jørgensen udelukket fra at foretage egen efterforskning.²⁷⁵ Endvidere anfører Jørgensen, at der ikke er hjemmel til at forsvareren foretager egen efterforskning, hvorfor der ikke består en ret hertil.²⁷⁶ For at en ret hertil kan bestå, må der ifølge Jørgensen udarbejdes en bestemmelse herom.²⁷⁷ Herudover anfører Jørgensen, at forsvareren kan anmode politiet om foretagelse af yderligere efterforskning samt indbringe spørgsmål herom for retten efter rpl. § 746, stk. 1, hvorfor lovgiver ikke har tiltænkt at forsvareren tillige skal have ret til at foretage efterforskning.²⁷⁸ I forlængelse af Michael Jørgensens betragtninger, kan der derfor udarbejdes retspolitiske overvejelser om, hvorvidt forsvareren bør tildeles ret til at foretage egen efterforskning.

5.1.3.1. Sammenfatning

Efter betænkning 622/1971 ønskes således en principiel ligestilling mellem politi og forsvar i forbindelse med sagens undersøgelse ved retsplejereformen i 1978. Ligestillingen herimellem er bestyrket som følge af inkorporeringen af EMRK i 1992, herunder i henhold til princippet om *equality of arms*, der kan udledes af EMRK art. 6.²⁷⁹

Efter retspraksis har forsvareren tillige ret til at foretage egen efterforskning. Herudover findes i teorien betragtninger såvel for som imod forsvarerens ret til at foretage egen efterforskning. Imidlertid må det udledes heraf, at det i teorien anerkendes, at forsvareren har ret til at foretage egen efterforskning.

---

²⁷⁰ Vestergaard, Jørn. Straffeprocess – Grundtræk af dansk strafferetspleje, side 100.

²⁷¹ Nielsen, Gorm Toftegaard. Straffesagen gang, side 62.

²⁷² Nielsen, Gorm Toftegaard. Straffesagen gang, side 62.

²⁷³ Nielsen, Gorm Toftegaard. Straffesagen gang, side 33.

²⁷⁴ Jørgensen, Michael. TfK 2005.199 Svar til højesteretsdommer Thomas Rørdam om forsvarerens aktive deltagelse i efterforskningen og om sagkyndig bistand til forsvareren, side 3.

²⁷⁵ Jørgensen, Michael. TfK 2005.199 Svar til højesteretsdommer Thomas Rørdam om forsvarerens aktive deltagelse i efterforskningen og om sagkyndig bistand til forsvareren, side 1.

²⁷⁶ Jørgensen, Michael. TfK 2005.199 Svar til højesteretsdommer Thomas Rørdam om forsvarerens aktive deltagelse i efterforskningen og om sagkyndig bistand til forsvareren, side 1-2.

²⁷⁷ Jørgensen, Michael. TfK 2005.199 Svar til højesteretsdommer Thomas Rørdam om forsvarerens aktive deltagelse i efterforskningen og om sagkyndig bistand til forsvareren, side 2-3.

²⁷⁸ Jørgensen, Michael. TfK 2005.199 Svar til højesteretsdommer Thomas Rørdam om forsvarerens aktive deltagelse i efterforskningen og om sagkyndig bistand til forsvareren, side 1.

²⁷⁹ Eriksen, Michael Juul. TfK 2001.123 Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 5.

5.2. Begrænsninger i forsvarerens ret til at foretage egen efterforskning

Efter det i såvel retspraksis som teori anerkendes, at forsvareren har ret til at foretage egen efterforskning, skal det undersøges, hvilke begrænsninger, der findes i retten hertil. I 1999.556 Ø udtalte Advokatrådet, at det er rådets opfattelse, at en forsvareres beføjelser alene begrænses af hjemmel i loven eller øvrige væsentlige hensyn herimod.²⁸⁰

5.2.1. God advokatskik efter rpl. § 126

Efter rpl. § 126, stk. 1 skal en advokat udvise en adfærd, der stemmer med god advokatskik. Advokaten skal herunder udføre sit hverv grundigt, samvittighedsfuldt og i overensstemmelse med, hvad berettigede hensyn til klientens tarv tilsiger. Sagerne skal fremmes med fornøden hurtighed.²⁸¹ Forsvareren skal således handle i overensstemmelse hermed ved foretagelse af egen efterforskning.²⁸²

Foruden bestemmelsens ordlyd består begrebet god advokatskik i begreberne uafhængighed, hæderlighed, nøjagtighed og pålidelighed. Endvidere udvikler begrebet sig sideløbende med samfundsudviklingen.²⁸³

Efter rpl. § 126, stk. 6 må forsvareren endvidere ikke give gaver til en klient eller dennes nærtstående.²⁸⁴ Ifølge forarbejderne hertil blev bestemmelsen bl.a. indsat med det formål at sikre, at klienten vælger forsvareren ud fra objektive kriterier samt at der ikke opstår et afhængighedsforhold mellem forsvarer og klient.²⁸⁵ Forsvareren er således endvidere underlagt denne bestemmelse ved foretagelse af egen efterforskning.

Efter rpl. § 147 b, stk. 1 kan klager over, at en advokat har tilsidesat de pligter, der følger af rpl. indbringes for Advokatnævnet.²⁸⁶ Efter rpl. § 147 c, stk. 1 og 2 kan advokatnævnet tildele advokaten en irrettesættelse eller bøde eller fratage advokaten at føre den pågældende sag.²⁸⁷

Efter rpl. § 147 d, stk. 1 kan advokaten indbringe Advokatnævnets afgørelsen vedrørende § 147 c, stk. 1 og 2 for retten, der kan stadfæste, ophæve eller ændre afgørelsen.²⁸⁸

Efter rpl. § 147 c, stk. 3. kan Advokatnævnet herudover fratage advokaten retten til at føre advokatvirksomhed.²⁸⁹ Efter rpl. § 147 e, stk. 1 kan advokaten tillige indbringe denne afgørelse for retten, der kan stadfæste, ophæve eller ændre afgørelsen.²⁹⁰

---

²⁸⁰ U 1999.556 Ø, side 3.

²⁸¹ Lovbekendtgørelse (LBKG) 2019-09-10 nr. 938 Retsplejeloven

²⁸² Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 104, Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 371.

²⁸³ Møller, Jens. Kommenteret retsplejelov – Bind I, side 336.

²⁸⁴ Lovbekendtgørelse (LBKG) 2019-09-10 nr. 938 Retsplejeloven. Bestemmelsen blev indsat ved lov nr. 2018-12-18 nr. 1540 om ændring af retsplejeloven m.v., herunder om initiativer vedrørende forsvarsadvokat og advokattilsyn § 1, punkt 1.

²⁸⁵ Forslag til lov om ændring af retsplejeloven og lov om fuldbyrdelse af straf m.v. (Initiativer vedrørende forsvarsadvokater og advokattilsyn) (LFF 2018-10-03 nr. 18), side 4.

²⁸⁶ Møller, Jens. Kommenteret retsplejelov – Bind I, side 336 – 337.

²⁸⁷ Lovbekendtgørelse (LBKG) 2019-09-10 nr. 938 Retsplejeloven

²⁸⁸ Lovbekendtgørelse (LBKG) 2019-09-10 nr. 938 Retsplejeloven og Møller, Jens. Kommenteret retsplejelov – Bind I, side 337.

²⁸⁹ Lovbekendtgørelse (LBKG) 2019-09-10 nr. 938 Retsplejeloven

²⁹⁰ Lovbekendtgørelse (LBKG) 2019-09-10 nr. 938 Retsplejeloven

Hvad der forstås ved god advokatskik udledes således tillige af Advokatnævnet og domstolene i disse afgørelser.²⁹¹ Herudover udarbejder Advokatrådet De advokatetiske regler, som er en vejledning om god advokatskik, hvorfor reglerne ikke er bindende.²⁹²

5.2.2. Forsvareren må ikke misbruge sin stilling efter rpl. § 739 og 735, stk. 3

Efter rpl. § 739 kan en advokat straffes efter strfl. kapitel 16, hvis advokaten misbruger sin stilling til at modarbejde sagens oplysning eller gør sig skyldig i tilsidesættelse af de ham påhvilede pligter til behørig at fremme sagen.²⁹³

Forsvareren må derfor ikke modvirke sagens opklaring i foretagelsen af egen efterforskning. Endvidere må forsvareren derfor ikke hindre politiets efterforskning.²⁹⁴

I henhold til teorien skal begrænsningerne i forsvarerens ret til at foretage egen efterforskning endvidere findes i rpl. § 733, stk. 2, 2. led, som er den nuværende rpl. § 735, stk. 3, nr. 1.²⁹⁵

Efter rpl. § 735, stk. 3, nr. 1 kan en person ikke beskikkes til forsvarer, hvis der er en påviselig risiko for, at den pågældende vil hindre eller modvirke sagens oplysning. Tilsvarende kan en person ikke beskikkes til forsvarer, hvis den pågældendes medvirken væsentligt vil forsinke sagens behandling, jf. rpl. § 735, stk. 3, nr. 2.²⁹⁶

I henhold til grænserne for forsvarerens efterforskning må der således ikke foreligge en påviselig risiko for, at forsvareren vil hindre eller modvirke sagens oplysning. Forsvareren må således ikke udøve kollision.²⁹⁷ Ved påselig risiko forstås eksempelvis at forsvareren tidligere har overtrådt et forsvarerpålæg.²⁹⁸ I henhold til udøvelse af kollision forstås herved eksempelvis, at forsvareren ikke må påvirke et vidne til at afgive en urigtig forklaring, der kan forbedre klientens retsstilling.²⁹⁹

I 2009.1699 Ø blev en forsvarer idømt 10 dagbøder af 1.000 kr. for overtrædelse af straffelovens § 155, jf. rpl. § 739 ved som forsvarer for en klient, der var varetægtsfængslet og underlagt brev- og besøgskontrol at have kontaktet klientens svigerdatter for at bede hende om, at kontakte klientens datter for at informere hende om, at hun var omfattet af vidnefritagelsesreglerne, hvorfor hun ikke behøvede at vidne og at hendes forklaring ville kunne påvirke rettens afgørelse. Forsvarerens henvendelse var således egnet til at påvirke klientens datters forklaring. Forsvareren havde derved misbrugt sin stilling til at modarbejde sagens oplysning.³⁰⁰

---

²⁹¹ Møller, Jens. Kommenteret retsplejelov – Bind I, side 337.

²⁹² Møller, Jens. Kommenteret retsplejelov – Bind I, side 337 og De Advokatetiske regler pr. 1. juli 2019, punkt 3.2.

²⁹³ Lovbekendtgørelse (LBKG) 2019-09-10 nr. 938 Retsplejeloven

²⁹⁴ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 104, Vestergaard, Jørn. Straffepoces – Grundtræk af dansk strafferetspleje, side 100 og Smith Eva, Straffepoces – Grundlæggende regler og principper, side 46.

²⁹⁵ Smith Eva, Straffepoces – Grundlæggende regler og principper, side 46 og Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 371.

²⁹⁶ Lovbekendtgørelse (LBKG) 2019-09-10 nr. 938 Retsplejeloven

²⁹⁷ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 371.

²⁹⁸ Møller, Jens. Kommenteret retsplejelov – Bind III, side 106.

²⁹⁹ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 372.

³⁰⁰ Møller, Jens. Kommenteret retsplejelov – Bind III, side 121, Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 372 og U 2009.1699 Ø, side 1-2.

Forsvarerne må således ikke ved sin efterforskning modvirke sags opklaring, herunder udøve kollision.³⁰¹

5.2.3. Forsvareren må ikke foretage straffeprocessuelle tvangsindgreb

Endvidere må forsvareren ikke foretage straffeprocessuelle tvangsindgreb, idet retten hertil som udgangspunkt alene tilkommer politiet efter retskendelse, medmindre der foreligger periculum in mora.³⁰²

5.2.4 Sammenfatning

Begrænsningerne i forsvarerens ret til at foretage egen efterforskning består således i rpl. § 126, hvorefter forsvareren ved foretagelse af egen efterforskning skal handle i overensstemmelse med god advokatskik.³⁰³

Herudover må forsvareren ved foretagelse af egen efterforskning ikke misbruge sin stilling til at modvirke sagens oplysning efter rpl. §§ 739 og 735, stk. 3, nr. 1.³⁰⁴

Endelig må forsvareren ikke foretage straffeprocessuelle tvangsindgreb, idet retten hertil tilkommer politiet efter retskendelse.³⁰⁵

5.3. Afholdelse af økonomiske omkostninger ved foretagelse af efterforskning

I straffesager, som forfølges af en offentlig myndighed, afholdes omkostningerne ved sagens behandling og straffens fuldbyrdelse af det offentlige med forbehold til at få dem erstattet efter nedenstående regler, jf. rpl. § 1007, stk. 1.³⁰⁶

Efter rpl. § 1007, stk. 2, 3. pkt. er udgifter i anledning af beviser, som sigtede fremskaffer uden rettens foranstaltning det offentlige uvedkommende. Imidlertid kan retten undtagelsesvis pålægge det offentlige at afholde sådanne udgifter helt eller delvis, når sigtede skønnes at have haft rimelig grund til at fremskaffe beviserne.³⁰⁷

Ved sigtede forstås ikke alene den sigtede, men også dennes valgte eller beskikkede forsvarer.³⁰⁸ Efter rpl. § 1007, stk. 2, 3. pkt. kan forsvareren således få dækket omkostninger i forbindelse med bevisfremskaffelse.

I teorien er det tillige anført, at forsvareren kan få afholdt omkostningerne efter denne bestemmelse.³⁰⁹

---

³⁰¹ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 104.

³⁰² Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 371 og Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 104.

³⁰³ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 104.

³⁰⁴ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 104.

³⁰⁵ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 371 og Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 104.

³⁰⁶ Lovbekendtgørelse (LBKG) 2019-09-10 nr. 938 Retsplejeloven

³⁰⁷ Lovbekendtgørelse (LBKG) 2019-09-10 nr. 938 Retsplejeloven

³⁰⁸ Møller, Jens. Kommenteret retsplejelov – Bind III, side 722.

³⁰⁹ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 108.

Endvidere er det i teorien anført, at forsvareren kan få afholdt udgifterne til efterforskningen, selvom forsvareren ikke forinden anmoder retten herom, hvis der er rimelig grund til anvendelse heraf samt hvis udgiften er proportional med undersøgelsen.³¹⁰ Efter inkorporeringen af EMRK, herunder art. 6, hvorefter der består en principiel ligestilling mellem en straffesags parter, er denne ret endvidere bestyrket.³¹¹

5.3.1. U 2011.1014 H

I U 2011.1014 H havde forsvareren uden forinden at anmode retten om godkendelse heraf indhentet sagkyndig revisionsbistand.³¹² I afgørelsen prøves om forsvareren kunne få afholdt udgifterne hertil efter rpl. § 1007, stk. 2, 3. pkt.³¹³

I landsretten udtalte en dissenterende dommer, at der ikke i rpl. er bestemmelser, der begrænsninger forsvareren i at foretage egen efterforskning.³¹⁴ I forlængelse heraf udtalte denne dommer

”En forsvarer, der engagerer sagkyndig bistand uden forinden at have anmodet retten om tilladelse hertil, vil uanset sagens udfald imidlertid ikke kunne være sikker på, at få udgiften til den sagkyndige godtgjort som en sagsomkostning, idet en sådan udgiftsdækning som et minimum må forudsætte, at forsvareren har haft rimelig grund til at benytte sig heraf, jf. retsplejelovens § 1007, stk. 2, 3. pkt. spørgsmålet om, hvorvidt en forsvarer har haft rimelig grund hertil, må afhænge af forhold som sagens karakter, kompleksitet, anklagemyndighedens stilling under sagen, herunder den stedfundne efterforskning og resultatet eller det foreløbige resultat heraf, samt sagens udfald.”³¹⁵

På baggrund heraf fandt dommeren, at forsvareren havde haft rimelig grund til at antage revisionsbistand samt at der undtagelsesvis var grundlag for at pålægge det offentlige helt eller delvist at afholde udgifterne hertil efter rpl. § 1007, stk. 2, 3. pkt.³¹⁶

Højesteret tiltrådte denne præmis.³¹⁷ Herefter fandt Højesteret, at det offentlige i medfør af rpl. § 1007, stk. 2, 3. pkt. skulle afholde 1/3 af udgifterne hertil bestående af 260.000 kr.³¹⁸

Efter U 2011.1014 H kan forsvareren således delvist få dækket omkostningerne til indhentelse af sagkyndig bistand som led i efterforskningen, hvis der er rimelig grund til indhentelse heraf, selvom forsvareren forinden ikke har anmodet retten om indhentelse heraf.

---

³¹⁰ Vestergaard, Jørn. Straffeprocess – Grundtræk af dansk strafferetspleje, side 99 og Eriksen, Michael Juul. Tfk 2001.123. Forsvareren ret til selvstændig efterforskning, side 5.

³¹¹ Eriksen, Michael Juul. Tfk 2001.123. Forsvareren ret til selvstændig efterforskning, side 5.

³¹² U 2011.1014 H, side 1.

³¹³ U 2011.1014 H, side 3.

³¹⁴ U 2011.1014 H, side 3.

³¹⁵ U 2011.1014 H, side 3.

³¹⁶ U 2011.1014 H, side 3.

³¹⁷ U 2011.1014 H, side 4 og Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 103.

³¹⁸ U 2011.1014 H, side 1 og 4.

5.3.2. TfK 2017.997/2

I TfK 2017.997/2 havde forsvareren indhentet en sagkyndig erklæring vedrørende en lastvogns bremseskiver uden forinden at have anmodet anklagemyndigheden om at iværksætte en undersøgelse heraf.³¹⁹

I såvel byrettens som landsrettens afgørelse henvises til U 2011.1014 H, hvorefter der skal være rimelig grund før at en forsvarer kan få afholdt udgifterne i hertil af det offentlige efter rpl. § 1007, stk. 2. Endvidere henviste landsretten til, at spørgsmålet om rimelig grund

*”må afhænge af forhold som sagens karakter og kompleksitet, anklagemyndighedens stilling under sagen, herunder den stedfundne efterforskning og resultatet af det foreløbige resultat heraf, samt sagens udfald.”*³²⁰

Byretten fandt ingen rimelig grund til at forsvareren havde indhentet den sagkyndige erklæring, hvorimod landsretten fandt at der var rimelig grund hertil, hvorfor udgifterne i forbindelse med indhentelse af den sagkyndige erklæring samt udgifterne til at føre den sagkyndige som vidne under hovedforhandling skulle afholdes af det offentlige efter rpl. § 1007, stk. 2, 3. pkt.³²¹

Det kan således udledes af landsrettens afgørelse, at forsvareren helt eller delvist kan få afholdt udgifterne i forbindelse med indhentelse af sagkyndig bistand af det offentlige efter rpl. § 1007, stk. 2, 3. pkt. såfremt der er en rimelig grund til indhentelse heraf, selvom forsvareren forinden ikke har anmodet anklagemyndigheden om undersøgelse af det pågældende.

5.3.3. Sammenfatning

Hertil kan det af retspraksis udledes, at forsvareren har ret til at få udgifterne i forbindelse med indhentelse af sagkyndig bistand helt eller delvist afholdt af det offentlige efter rpl. § 1007, stk. 2, 3. pkt. I henhold til U 2011.1014 H er betingelserne herfor, at der foreligger rimelig grund til indhentelse af den sagkyndige bistand, hvis forsvareren ikke forinden har anmodet retten herom. I vurderingen af, hvorvidt der foreligger rimelig grund, skal der i henhold til TfK 2017.997/2 eksempelvis indgå forhold som sagens kompleksitet, den stedfundne efterforskning samt resultatet heraf eller sagens udfald.³²²

---

³¹⁹ TfK 2017.997/2, side 2 og Møller, Jens. Kommenteret retsplejelov – Bind III, side 722.

³²⁰ TfK 2017.997/2, side 1.

³²¹ TfK 2017.997/2, side 2 og Møller, Jens. Kommenteret retsplejelov – Bind III, side 722

³²² U 2011.1014 H, U 2017.997/2 V, side 1 og Vestergaard, Jørn. Straffeprocess – Grundtræk af dansk strafferetspleje, side 99–100.

5.4. Delkonklusion

Efter rpl. § 742, stk. 2 iværksætter politiet efter anmeldelse eller af egen drift efterforskning, når der er rimelig formodning om, at et strafbart forhold, som forfølges af det offentlige, er begået, hvorfor efterforskning tilkommer politiet.³²³

Efterforskningen har til formål at klarlægge, om betingelserne for at pålægge strafansvar eller anden strafferetlig retsfølge er tilstede, at tilvejebringe oplysninger til brug for sagens afgørelse samt forberede sagens behandling ved retten, jf. rpl. § 743.

Endvidere har forsvareren ret til at begære yderligere efterforskning foretaget af politiet. Hvis politiet ikke imødekommer forsvarerens begæring herom, har forsvareren ret til at indbringe sagen for retten efter rpl. § 746, stk. 1.³²⁴

Efter rpl. § 96, stk. 2 er politi og anklagemyndighed underlagt objektivitetsprincippet, hvorfor politiet bl.a. skal udarbejde neutrale hypoteser i den indledende efterforskning.³²⁵ Imidlertid kan det betvivles, om objektivitet i praksis består, idet det må forventes, at politiet ikke i alle tilfælde i praksis er objektive samt at anklagemyndigheden vil procedere for den tiltaltes skyld under hovedforhandlingen.³²⁶

Forsvareren kan derfor finde behov for at foretage egen efterforskning i klientens interesse.³²⁷ Ifølge tidligere forsvarsadvokat og nuværende højesteretspræsident Thomas Rørdam kan forsvareren finde behov herfor, hvis forsvareren betvivler, om resultatet af politiets efterforskning vil være til klientens fordel. Herudover hvis forsvareren betvivler om politiet vil udføre efterforskningen på en objektiv måde. Endvidere hvis forsvareren finder, at efterforskningen skal udføres straks, hvorfor politiets foretagelse heraf ikke kan afventes. Endelig, hvis forsvareren har fået afslag på anmodning om yderligere efterforskning foretaget af politiet efter rpl. § 746, stk. 1.³²⁸

Endvidere indeholder hverken rpl. eller EMRK direkte bestemmelser herom.

Herefter er det undersøgt, om forsvareren har ret til at foretage efterforskning. I undersøgelsen heraf er anvendt forarbejder til rpl., retspraksis samt teori.

Efter forarbejderne til rpl. § 742, stk. 2, herunder betænkning 622/1971 forslås en principiel ligestilling mellem politi og forsvarer, idet det Strafferetsplejeudvalget udtalte

”... mener udvalget, at der er brug for regler, der fastslår, at forsvareren har adgang til at følge politiets efterforskning, og som indfører en principiel ligestilling mellem politiet og forsvareren med hensyn til sagens undersøgelse. Sådanne regler vil være egnet til at aktivere forsvarerens indsats bl.a. til fremskaffelse af

---

³²³ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 404

³²⁴ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 99.

³²⁵ Vestergaard, Jørn. Straffeprocessen – Grundtræk i dansk strafferetspleje, side 54 og Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 418-419.

³²⁶ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 25.

³²⁷ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 100.

³²⁸ Rørdam, Thomas. TfK 2004.631. Forsvarerens aktive deltagelse i efterforskningen. Sagkyndig bistand til forsvareren, side 1 og Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 100.

*undersøgelsesmateriale, som er i klientens favør, og vil muliggøre en indsats fra forsvarerens side, allerede inden tiltale rejses.”*³²⁹

Efter forarbejderne kan det herved konkluderes, at der ønskedes en principiel ligestilling mellem politi og forsvarer under politiets efterforskning.

Endvidere er det i henhold til retspraksis og teori konkluderet, at politiet ikke har eneret til at foretage efterforskning i straffesager. Herudover vil det formentligt være i strid med princippet om *equality of arms*, hvis retten hertil alene tilkom politiet.³³⁰

Endvidere er det i henhold til retspraksis fundet, at forsvareren tillige har ret til at foretage efterforskning, herunder havde forsvarerne i U 1999.556 Ø, U 2011.1014 H og TfK 2017.997/2 ret til at foretage egen efterforskning. Disse domme er afsagt af domstolssystemets højeste instanser, hvorfor de må have en vis retskildeværdi.

Herudover er det i teorien anført, at forsvareren har ret til at foretage egen efterforskning. Herunder er det af bl.a. praktikere anført, at forsvareren har ret til at foretage egen efterforskning.

Herefter kan det konkluderes, at forsvareren har ret til at foretage egen efterforskning. Imidlertid kan det betvivles, hvilke begrænsninger, der findes i forsvareren ret hertil.³³¹

I henhold til teori og retspraksis består begrænsningerne i forsvarerens ret til at foretage efterforskning i, at forsvareren skal handle i overensstemmelse med god advokatskik efter rpl. § 126. Endvidere må forsvareren efter rpl. § 735, stk. 3, nr. 1 og 739 ikke modvirke sagens oplysning, herunder udøve kollision. Herudover må forsvareren ikke foretage straffeprocessuelle tvangsindgreb, idet retten hertil tilkommer politiet efter retskendelse.³³²

I 2009.1699 Ø blev en forsvarer således idømt dagbøder, fordi forsvareren havde rettet henvendelse til en klients svigerdatter og bedt hende om at informere klientens datter om, at vedkommende ikke havde pligt til at vidne samt at hendes forklaring ville kunne påvirke straffesagens udfald.³³³

Endvidere er det i teori og praksis konkluderet, at forsvareren kan få afholdt udgifterne i forbindelse hermed efter rpl. § 1007, stk. 2, hvis der er rimelig grund til indhentelse heraf. Imidlertid kan forsvareren ikke være sikker på at få afholdt udgifterne hertil, hvis forsvareren ikke forinden anmoder retten herom. Imidlertid kunne forsvareren i U 2011.1014 H delvist få afholdt udgifterne til revionsbistand, selvom forsvareren ikke forinden havde anmodet retten herom.

Efter det er konkluderet, at forsvareren har ret til at foretage efterforskning, må det undersøges om forsvareren har ret til at indhente sagkyndig bistand eller rette henvendelse til vidner eller potentielle vidner, idet forsvareren i praksis kan finde behov herfor.

---

³²⁹ Betænkning 622/1971, side 4 og Kistrup m.fl. Straffeprocessen, side 302.

³³⁰ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 102.

³³¹ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 103.

³³² Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 104.

³³³ Møller, Jens. Kommenteret retsplejelov – Bind III, side 121, Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 372 og U 2009.1699 Ø, side 1-2.

6. Forsvarerens ret til at indhente sagkyndig bistand

I straffesager med tekniske problemstillinger kan politiet indhente sagkyndig bistand som led i politiets efterforskning.³³⁴ En sådan bistand kan eksempelvis bestå i bistand fra Nationalt Kriminalteknisk Center, Retslægerådet, Retskemisk Institut eller revisionsbistand.³³⁵ En retsmedicinens obduktionserklæring indeholdende informationer om den forurettedes dødstidspunkt og dødsårsag kan således være relevant i politiets efterforskning.³³⁶ Det bemærkes hertil, at det efter retslægerådslovens § 1 kun er offentlige myndigheder, der kan indhente oplysninger fra Retslægerådet.³³⁷ Efter rpl. § 871, stk. 2, nr. 5 kan sådanne erklæringer dokumenteres som bevis under hovedforhandlingen.³³⁸

En forsvarer kan ikke forventes at have viden om tekniske problemstillinger.³³⁹ Forsvareren kan derfor tillige finde behov for at indhente en sådan bistand.³⁴⁰

Forsvareren kan finde behov for at indhente bistand til forståelse af en af politiet indhentet sagkyndig erklæring, herunder bistand til at vurdere om erklæringen kan og bør anfægtes, herunder om der kan stilles supplerende spørgsmål hertil.³⁴¹

Endvidere kan forsvareren finde behov for at indhente en udtalelse fra en anden ekspert, hvorved forstås en second opinion.³⁴²

Hertil anfører Jon Fridrik Kjølbro, at

”Begrebet ”vidner” omfatter som udgangspunkt kun forklaringer fra personer, der har gjort iagttagelse om sagens faktiske omstændigheder. Herved adskiller ”vidner” sig fra ”ekspertes” og ”sagkyndige,” der ikke har gjort iagttagelser om sagens faktiske omstændigheder, men som skriftligt og/eller mundtligt afgiver videnskabelige, tekniske eller andre vurderinger af relevans for sagens afgørelse.”³⁴³

Hertil anføres endvidere, at der ved brug af sagkyndig kan opstå spørgsmål i henhold til princippet om *equality of arms*.³⁴⁴

I det følgende skal det derfor undersøges, om forsvareren har ret til at indhente sagkyndig bistand. I henhold til specialets afgrænsning undersøges det ikke, om forsvareren kan fremlægge det indhentede som bevis under hovedforhandlingen.

---

³³⁴ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 107 og Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 377.

³³⁵ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 424 og 377. Se hertil U 2016.3839 V side 6-7, hvor der indhentes bistand fra National Kriminalteknisk Center i en sag om fyrværkeri.

³³⁶ Nielsen, Gorm Toftegaard. TfK 2012.575. Retsvæsnet og retsmedicineren, side 2.

³³⁷ Lov 1961-03-25 nr. 60 om retslægerådet. Retslægerådsloven og Nielsen, Gorm Toftegaard. TfK 2012.575. Retsvæsnet og retsmedicineren, side 2.

³³⁸ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 377.

³³⁹ TfK 2008.776, side 1.

³⁴⁰ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 107 og Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 377.

³⁴¹ TfK 2008.776, side 1, Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 108 og Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 377.

³⁴² Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 107 og Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 378.

³⁴³ Kjølbro, Jon Fridrik. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, side 687.

³⁴⁴ Kjølbro, Jon Fridrik. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, side 687.

6.1. Retspraksis

Forsvarerens ret til at indhente sagkyndig bistand er prøvet i praksis. Retspraksis indenfor området er begrænset, men den i specialet anvendte retspraksis vurderes at give et retvisende billede af retspraksis indenfor området, hvorfor retstilstanden vurderes at kunne udledes heraf.

6.1.1. U 1999.556 Ø

I U 1999.556 Ø rettede en forsvarer henvendelse til en stadslæge, hvorfra politiet allerede havde indhentet udtalelser om besvarelse af to supplerende spørgsmål.³⁴⁵

Forsvareren henvendte sig til stadslægen med spørgsmål om, hvilket materiale stadslægen havde haft som grund for sine udtalelser samt anmodning om en fornyet udtagelse vedrørende nogle af sagens forhold. I forbindelse med henvendelsen, fremsendte forsvareren en kopi af henvendelsen til stadslægen til politiet.³⁴⁶

Politiet påtalte forsvareres henvendelse, hvilken byretten fandt berettiget.³⁴⁷ Imidlertid fandt landsretten, at hverken rpl. § 746 eller andre bestemmelser i rpl. udelukker at forsvareren henvender sig til en offentlig myndighed, såfremt forsvareren herved ikke modarbejder sagens opklaring.³⁴⁸ Landsretten ophævede derfor denne påtale, idet forsvarerens henvendelse til stadslægen ikke var utilbørlig.³⁴⁹³⁵⁰

Det kan heraf udledes, at en forsvarer har ret til at rette henvendelse til en sagkyndig, som politiet allerede har henvendt sig til, for at stille supplerende spørgsmål.

Ifølge tidligere forsvarsadvokat og nuværende højesteretspræsident Thomas Rørdam skal landsretten afgørelse ikke forstås således, at det i almindelig kræves, at forsvareren underretter politiet om foretagelse af egen efterforskning. Forsvareren pligt til at underrette politiet om henvendelse bestod derimod, fordi politiet allerede havde indhentet en udtalelse fra stadslægen, hvorfor politiet skulle have mulighed for at stille kontraherende spørgsmål hertil. Det kan heraf udledes, at forsvareren skal underrette politiet om henvendelse til en sagkyndig, hvis politiet allerede har henvendt sig til den sagkyndige.³⁵¹

6.1.2. TfK 2008.776

I TfK 2008.776 var en forsvareres klient tiltalt for brandstiftelse af et diskotek. Et dna-bevis fra den tiltalte udarbejdet i forbindelse med en anden straffesag var det eneste bevis i sagen. Forsvareren anmodede om at få stillet sagkyndig bistand til rådighed. Byretten afviste forsvarerens begæring herom.³⁵² Forsvareren kærede byrettens kendelse til landsretten,³⁵³ der udtalte

---

³⁴⁵ U 1999.556 Ø, side 1

³⁴⁶ U 1999.556 Ø, side 1

³⁴⁷ U 1999.556 Ø, side 1

³⁴⁸ U 1999.556 Ø, side 1.

³⁴⁹ U 1999.556 Ø, side 3.

³⁵⁰ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 119.

³⁵¹ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 119.

³⁵² TfK 2008.776, side 1.

³⁵³ TfK 2008.776, side 1.

*”Da dna-sammenligningen efter det oplyste er det eneste bevismiddel i sagen, vil vurderingen af analysens bevisværdi få afgørende betydning for sagens udfald. Under hensyn hertil og til at forsvareren ikke kan forventes at have en sådan teknisk indsigt, at han uden sagkyndig bistand vil kunne vurdere, om den retsgenetiske erklæring kan og bør anfægtes, finder landsretten, at begæringen om sagkyndig bistand til forsvareren bør imødekommes.”*³⁵⁴

Forsvareren fik således stillet sagkyndig bistand til rådighed.³⁵⁵

Af landsrettens afgørelse kan således udledes, at en forsvarer har ret til at få stillet sagkyndig bistand til rådighed, hvis det omhandlende bevis vurderes at være af afgørende betydning for sagens udfald samt, hvis det ikke kan forventes at forsvareren har indsigt til at vurdere, hvorvidt en af anklagemyndigheden indhentet retsgenetisk erklæring kan og bør anfægtes.³⁵⁶

6.1.3. TfK 2008.644

I TfK 2008.644 var forsvarerens klient tiltalt for overtrædelse af strfl. § 246 om vold med døden til følge. Retsmedicinsk Institut havde udarbejdet erklæringer om forurettedes formodede dødsårsag. Forsvareren anmodede retten om tilladelse til at indhente sagkyndig bistand afholdt af det offentlige til besvarelse af lægefaglige spørgsmål.³⁵⁷

Anklagemyndigheden anførte, at relevansen af de af forsvarerens ønskede stillede spørgsmål ikke bestrides, hvorfor der ikke var behov for indhentelse af en second opinion. Anklagemyndigheden opfordrede derfor forsvareren til at udarbejde et udkast med spørgsmålene med henblik på at videresende disse til Retslægerådet.³⁵⁸

For at undgå at forhaste sagen, fremsendte forsvareren således to supplerende spørgsmål, som Anklagemyndigheden videresendte til Retslægerådet til besvarelse.³⁵⁹

Herefter udtalte byretten, at det ikke kunne antages, at straffesagen bestod i en sådan lægefaglig kompleksitet, at det var påkrævet af søge særlig lægefaglig bistand, men at forsvareren havde stillet to spørgsmål til Retslægerådet, hvorfor forsvarerens anmodning om at søge anden lægefaglig bistand på det offentlige regning afvises.³⁶⁰

Forsvareren kærede sagen til landsretten.³⁶¹

---

³⁵⁴ TfK 2008.776, side 1.

³⁵⁵ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 378.

³⁵⁶ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 378.

³⁵⁷ TfK 2008.644, side 1.

³⁵⁸ TfK 2008.644, side 1.

³⁵⁹ TfK 2008.644, side 1.

³⁶⁰ TfK 2008.644, side 1.

³⁶¹ TfK 2008.644, side 1.

Landsretten udtalte, at der efter det foreliggende ikke var anledning til at tillade, at forsvareren anvendte særlig lægesagkyndig bistand. Landsretten henviste tillige til, at forsvareren havde stillet spørgsmål til Retslægerådet.³⁶²

Endvidere anførte landsretten, at når Retslægerådets besvarelse forelå, måtte forsvareren vurdere, om spørgsmålene var behørigt besvaret. Hvis dette ikke var tilfældet, kunne forsvareren anmode om yderligere oplysninger, herunder eventuelt ved anvendelse af særlig lægefaglig bistand. Landsretten stadfæstede således byrettens kendelse.³⁶³

Det kan af afgørelsen udledes, at forsvareren ikke fik tilladelse af at indhente *"særlig lægefaglig bistand,"*³⁶⁴ herunder en second opinion på det offentliges regning, fordi sagen ikke indeholdt den fornødne lægefaglige kompleksitet samt fordi forsvareren allerede havde stillet supplerende spørgsmål til Retslægerådet.

Imidlertid må landsrettens udtalelse *"Når svaret fra rådet foreligger, må forsvareren vurdere, om de pågældende spørgsmål er tilstrækkeligt belyst og i modsat fald fremsætte anmodning om yderligere oplysning, herunder eventuelt ved anvendelse af særlig lægefaglig bistand."*³⁶⁵ forstås således, at landsretten ikke afviser muligheden for at forsvareren kan anmode om en second opinion afholdt af de offentlige, såfremt de stillede spørgsmål ikke er tilstrækkeligt belyst.

Det er en interessant udtalelse, fordi forsvarerens generelle mulighed for indhentelse af en second opinion herved ikke afvises.

I retspraksis kan således udledes, at forsvareren får afslag på indhentelse af en second opinion. Denne retstilstand formodes at være et udtryk for, at retten finder, at udtalelser og erklæringer fra Retslægerådet eller Retskemisk Institut formodes at besidde den fornødne kvalitet og objektivitet, hvorfor disse ikke bør anfægtes.

6.1.4. U 2010.2589 V

I U 2010.2589 V var en forsvarers klient tiltalt for overtrædelse af rpl. § 241 og 252 ved at have ført en bil på en hensynsløs måde, idet han kørte frem mod et lyskryds med mindst 130 km/t., hvorved klienten var impliceret i en færdselsuheld, hvor en person i en anden bil blev dræbt.³⁶⁶

Forsvareren anmodede retten om at få tilladelse til at indhente egen sagkyndig bistand under hovedforhandlingen, herunder udlevere relevant sagsmateriale til den sagkyndige samt få udgifterne hertil afholdt af den offentlige. Det bemærkes, at forsvareren var Michael Juul Eriksen.³⁶⁷

Retten i Aarhus godkendte anmodningen herom, hvorefter forsvareren kunne indhente egen sagkyndig bistand. Endvidere godkendtes, at forsvarerne kunne udlevere relevant materiale til den

---

³⁶² TfK 2008.644, side 1.

³⁶³ TfK 2008.644, side 1.

³⁶⁴ TfK 2008.644, side 1.

³⁶⁵ TfK 2008.644, side 1.

³⁶⁶ U 2010.2589 V, side 1.

³⁶⁷ U 2010.2589 V, side 1.

sagkyndige samt at udgifterne hertil kunne godtgøres som en sagsomkostninger og dermed afholdes af det offentlige.³⁶⁸

Anklagemyndigheden kærede byrettens kendelse.³⁶⁹

Landsretten udtalte, at det ikke kunne afvises, at det havde betydning for sagen at få afklaret med hvilken hastighed den tiltalte førte bilen. Imidlertid var der allerede indhentet en erklæring herom fra en bilinspektør, hvorfor landsretten udtalte, at³⁷⁰

”Bilinspektøren må antages af være fagligt kompetent, og der er ikke af forsvareren fremsat konkretiserede indsigelser om, at erklæringen bygger på urigtige forudsætninger, eller af den i øvrigt er mangelfuld eller fejlagtig. Der er derfor på det nu foreligge grundlag ikke anledning til at træffe bestemmelse om, at forsvareren kan få godtgjort udgifterne til at indhente en erklæring fra en anden sagkyndig om bilens hastighed.”³⁷¹

Endvidere udtalte landsretten:

”Det fremgår imidlertid af kæresvarsskriftet ..., at forsvareren ikke ønsker en second opinion, men derimod teknisk bistand til gennemgang af bilinspektørens beregninger samt forudsætninger for beregningerne mv. På baggrund af det ovenfor anførte om sagens karakter og den bevismæssige betydning af bilinspektørens erklæring samt under hensyn til indholdet af erklæringen finder landsretten ikke grundlag for at afskære forsvareren fra at få godtgjort udgifterne til en sådan sagkyndig bistand. Efter at have modtaget den sagkyndige bistand må forsvareren vurdere, om spørgsmålet om bilens hastighed er tilstrækkeligt belyst, og i modsat fald fremsætte anmodning om yderligere sagkyndig bevisførelse.”³⁷²

Heraf kan det udledes, at landsretten ville have afvist forsvarerens anmodning, såfremt der var tale om indhentelse af en second opinion. Det er uklart, om der ved ”yderligere sagkyndig bevisførelse”³⁷³ skal forstås en second opinion. Hvis dette er tilfældet, er landsretten imidlertid ikke fuldstændigt afvisende for at forsvareren kan indhente en sådan.

Herudover kan landsrettens udtalelse ”Efter at have modtaget den sagkyndige bistand må forsvareren vurdere, om spørgsmålet om bilens hastighed er tilstrækkeligt belyst, og i modsat fald fremsætte anmodning om yderligere sagkyndig bevisførelse”³⁷⁴ synes at være et udtryk for, at domstolene efter inkorporering af EMRK, herunder princippet om *equality of arms* er bevidste om den principielle ligestilling mellem en straffesags parter.

---

³⁶⁸ U 2010.2589 V, side 1.

³⁶⁹ U 2010.2589 V, side 1.

³⁷⁰ U 2010.2589 V, side 1.

³⁷¹ U 2010.2589 V, side 1.

³⁷² U 2010.2589 V, side 1.

³⁷³ U 2010.2589 V, side 1.

³⁷⁴ U 2010.2589 V, side 2.

Endvidere udtalte landsretten

”Når det er nærmere afklaret, hvem der skal benyttes som sagkyndig, tilkommer det i første række politiet at tage stilling til spørgsmålet om forsvarerens overlevering af relevant materiale til den pågældende, jf. retsplejelovens § 729 a, stk. 3. Et eventuelt afslag vil kunne indbringes for byretten i medfør af retsplejelovens § 746.”³⁷⁵

Heraf kan det udledes, at det ifølge landsretten tilkommer politiet efter rpl. § 729 a, stk. 3 at vurdere, hvorvidt en forsvarer må udlevere materiale til en sagkyndig.

Herefter stadfæstede landsretten byrettens kendelse men foretog ændringer, hvorefter forsvareren kunne få godtgjort udgifterne til at indhente egen sagkyndig bistand til gennemgang af beregningerne samt forudsætningerne for beregninger, men at der ikke tages stilling til, hvorvidt forsvareren kunne overlevere relevant materiale til den sagkyndige.³⁷⁶

Landsretten undlader således at vurdere, om en forsvarer må udlevere relevant materiale til en sagkyndig, men udtaler, at politiet må vurdere dette efter rpl. § 729 a, stk. 3.

6.1.5. U 2011.1014 H

I U 2011.1014 H om skattesvig af særlig grov karakter havde den beskikkede forsvarer indhentet sagkyndig revisionsbistand uden forinden at anmode retten om godkendelse heraf.³⁷⁷

Forsvarerens revisionsbistand medførte, at skattemyndighedernes opgørelse af skattesvigsbeløbet blev reduceret fra cirka 12,6 mio. kr. til cirka 3,4 mio. kr., hvilket de tiltalte erkendte.³⁷⁸

En dommer fandt, at forsvareren havde haft rimelig grund til at antage revisionsbistand, hvorfor det offentlige efter rpl. § 1007, stk. 2, 3. pkt. delvist skulle afholde udgifterne hertil.³⁷⁹ Herimod fandt flertallet, at forsvareren ikke havde rimelig grund til at indhente denne bistand uden rettens foranstaltning, hvorfor det offentlige ikke skulle pålægges af afholde revisionsudgifterne.³⁸⁰

Højesteret tiltrådte imidlertid den dissenterendes dommers udtalelse, hvorefter der undtagelsesvist var grundlag for delvist at pålægge det offentlige at afholde de revisionsudgifter, som forsvareren indhentede uden rettens foranstaltning, i medfør af rpl. § 1007, stk. 2, 3. pkt. bestående af 260.000 kr. svarende til ca. 1/3 af udgiften.³⁸¹

Heraf kan det således udledes, at en forsvarer har ret til at indhente sagkyndig bistand. Endvidere kan det udledes, at en forsvarer delvist kan få afholdt udgiften til modrevision efter rpl. § 1007, stk. 2, selvom forsvareren ikke forinden har anmodet retten herom.

---

³⁷⁵ U 2010.2589 V, side 2.

³⁷⁶ U 2010.2589 V, side 2.

³⁷⁷ U 2011.1014 H, side 1.

³⁷⁸ U 2011.1014 H, side 4.

³⁷⁹ U 2011.1014 H, side 3.

³⁸⁰ U 2011.1014 H, side 3.

³⁸¹ U 2011.1014 H, side 4 og Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 103.

6.1.6. U.2015.1286 H

Efter rpl. § 729 a, stk. 3, 3. pkt. må en forsvarer ikke overlevere politiets materiale til klienten eller andre uden politiets samtykke.

I U 2015.1286 H udtalte Højesteret, at der i henhold til forarbejderne til rpl. § 729 a, stk. 3 intet er til hindrer for, at forsvareren foreviser materiale for en af forsvareren indhentet sagkyndig, hvorfor forevisningen heraf ikke er i strid med rpl. § 729 a, stk. 3.³⁸²

Forsvareren var forsvarer for en klient, der var dømt for blufærdighedskrænkelser efter strfl. § 232. Bevismaterialet bestod i videoafhøringer af børnehavebørn og disses forældre.³⁸³

Forsvareren ville forevise materialet for at psykologen for denne kunne vurdere børns reaktionsmønstre samt hvilke spørgsmål forsvareren kunne og burde stille til vidner.³⁸⁴

Ifølge Højesteret kunne forsvareren derfor uden samtykke fra politi, anklagemyndigheden eller retten forevise optagelser af videoafhøring for en børnesagkyndig psykolog.³⁸⁵

Højesteret bemærkede imidlertid, at videooptagelserne indeholdt oplysninger om børnene, som var omfattet af forsvarerens tavshedspligt efter rpl. § 129 sammenholdt med strfl. § 152, hvorfor forsvareren kun havde ret til at forevise optagelserne for en børnesagkyndig, hvis det ikke var i strid med forsvarerens tavshedspligt.³⁸⁶ Hertil udtalte Højesteret:

”at det i almindelighed ikke vil være i strid med forsvarerens tavshedspligt til at forevise videooptagelser for en børnesagkyndig psykolog, som ligeledes er underlagt tavshedspligt, hvis forsvareren vurderer, at han har behov for børnesagkyndig bistand til brug for forberedelsen af hovedforhandlingen.”³⁸⁷

Heraf kan indirekte udledes, at forsvareren har ret til at indhente sagkyndig bistand. Endvidere kan udledes, at en forsvarer har ret til at forevise videooptagelser for en sagkyndig psykolog, hvis det er nødvendigt i henhold til forsvarerens forberedelse af hovedforhandlingen.

Det bemærkes endvidere, at forsvareren havde anmodet om beskikkelse af børnesagkyndig bistand, hvilket ikke blev taget til følge, idet Østre Landsret i en kendelse af 8. april 2014 udtalte

»Efter de foreliggende oplysninger finder landsretten ikke grundlag for at imødekomme forsvarerens anmodning om beskikkelse af børnesagkyndig bistand, jf. retsplejelovens § 746, stk. 1.«³⁸⁸

Det er imidlertid uklart, hvilke oplysninger landsretten henviser til. Endvidere er uklart, om forsvareren alene ville indhente en kort udtalelse eller foretage en egentlig second opinion, men det er interessant at bemærke at forsvarerens anmodning blev afvist.

---

³⁸² U 2015.1286 H, side 1 og 3.

³⁸³ U 2015.1286 H, side 1.

³⁸⁴ U 2015.1286 H, side 2.

³⁸⁵ U 2015.1286 H, side 1, 3 og 4.

³⁸⁶ U 2015.1286 H, side 3.

³⁸⁷ U 2015.1286 H, side 3-4.

³⁸⁸ U 2015.1286 H, side 1.

6.1.7. TfK 2019.186

I TfK 2019.186 var en forsvarers klient sigtet for overtrædelse af strfl. § 245, stk. 1 ved at have begået vold mod sit 4 måneder gamle barn. Byretten besluttede, at der blev stillet 10.000 kr. til rådighed for forsvareren til lægefaglig bistand i forbindelse sammen med anklagemyndigheden at stille spørgsmål til Retslægerådet.³⁸⁹

Imidlertid anmodede forsvareren om at få stillet et beløb til rådighed til indhentelse af anden sagkyndig bistand, herunder en second opinion i form af en specialelæge eller børnelæge, der kunne vurdere, om de mærker, som var påført barnet kunne stamme fra de handlinger, som klienten havde forklaret at have foretaget med barnet. Forsvareren henviste i forbindelse hermed til TfK 2017.89/2, hvorefter forsvareren fik tilladelse til at indhente en second opinion.³⁹⁰

I TfK 2017.89/2 fik en forsvarer tilladelse til at indhente en second opinion i en sag fejl ved en lastvogns bremseskiver, idet landsretten udtalte, at erklæringen kunne være af betydning for bevisbedømmelsen.³⁹¹

I TfK 2019.186 fandt byretten, at der ikke var grundlag for at forsvareren skulle have stillet et beløb til rådighed til indhentelse af en second opinion, fordi Retslægerådets erklæringer ikke vurderes at være behæftet med fejl.³⁹²

Forsvareren kærede byrettens kendelsen.³⁹³ Landsrettens stadfæstede byrettens kendelse, idet det udtales

”Efter lov om Retslægerådet og den retspraksis, der har udviklet sig i tilknytning hertil, indhentes lægelige vurderinger til brug for straffesager ved forelæggelse for Retslægerådet, således at indhentelse af lægefaglige vurderinger fra anden side normalt ikke tillades. Med denne bemærkning er landsretten enig i byrettens resultat og begrundelsen herfor. Landsretten stadfæster derfor byrettens kendelse.”³⁹⁴

Heraf kan det udledes, at det er landsrettens opfattelse at forsvareren efter retspraksis, ikke tillades at få stillet beløb til rådighed til indhentelse af en second opinion. Endvidere kan det udledes, at det er landsrettens opfattelse, at lægefaglige erklæringer indhentet fra Retslægerådet ikke er behæftet med fejl, hvorfor der ikke tillige er behov for en af forsvareren indhentet second opinion.³⁹⁵

---

³⁸⁹ TfK 2019.186, side 1.

³⁹⁰ TfK 2019.186, side 1.

³⁹¹ TfK 2017.89/2, side 1-2.

³⁹² TfK 2019.186, side 1.

³⁹³ TfK 2019.186, side 2.

³⁹⁴ TfK 2019.186, side 2.

³⁹⁵ TfK 2019.186, side 2.

6.1.8. U 2020.1339 H

I U 2020.1339 H var flere personer tiltalt for overtrædelse af strfl. § 289, jf. moms- og kildeskatteloven.³⁹⁶

I byretten skulle det prøves om rapporter, der var udarbejdet af revionsudannet personale ansat ved politiet, der bl.a. indeholdt oplysninger fra SKAT, kunne dokumenteres under hovedforhandlingen.³⁹⁷ I henhold til specialets afgrænsning behandles denne problemstilling ikke yderligere. Det bemærkes imidlertid at rapportererne kunne dokumenteres efter rpl. § 871, stk. 2, nr. 5.³⁹⁸

Byretten tillod, at forsvareret fik stillet 250.000 kr. til rådighed til indhentelse af sagkyndig revisionsbistand, idet byretten udtalte, at forsvareret herved kunne efterprøve materiale, som dannede grundlag for opgørelserne i anklageskriftet.³⁹⁹

Endvidere udtalte landsretten, at det afgørende for, om sådanne rapporter kan anses for nødvendige og kan anvendes som bevismiddel er, *”om de tiltalte og deres forsvarer fuldt ud har mulighed for at efterprøve de optællinger og vurderinger, som rapportererne indeholder.”*⁴⁰⁰ hvorfor landsretten fandt, at der til forsvaret skulle stilles 250.000 kr. til rådighed hertil.⁴⁰¹ Højesteret stadfæstede landsrettens kendelse,⁴⁰² idet det udtaltes

*”Højesteret finder ligesom landsretten, at det i et tilfælde som det foreliggende er afgørende for, om rapportererne kan tillades benyttet som bevismidler, at forsvarerne – som ikke har deltaget i processen med udarbejdelse af rapportererne – stilles tilstrækkelige midler til rådighed til sagkyndig revisionsmæssig bistand.”*⁴⁰³

Heraf kan det udledes, at landsretten og Højesteret dømmer i overensstemmelse med princippet om *equality of arms*, hvorefter en straffesags parter principielt er ligestillede. Endvidere kan det udledes, at forsvareren har ret til at indhente sagkyndig bistand.

6.1.9. Bönisch mod Østrig

Forsvarerens ret til at indhente sagkyndig bistand er tillige behandlet af EMD. I sagen *Bönisch mod Østrig* fra 1985 udtalte EMD, at

*”... the principle of equality of arms inherent in the concept of a fair trial ... required equal treatment as between the hearing of the director and the hearing of the persons who were or could be called, in whatever capacity, by the defence”*⁴⁰⁴

---

³⁹⁶ U 2020.1339 H, side 1.

³⁹⁷ U 2020.1339 H, side 1.

³⁹⁸ U 2020.1339 H, side 4.

³⁹⁹ U 2020.1339 H, side 1.

⁴⁰⁰ U 2020.1339 H, side 2.

⁴⁰¹ U 2020.1339 H, side 2.

⁴⁰² U 2020.1339 H, side 2.

⁴⁰³ U 2020.1339 H, side 4.

⁴⁰⁴ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 377 og *Bönisch mod Østrig*, para. 32.

Sagen omhandlede grænseværdierne for indhold af henholdsvis det sundhedsskadelige stof benzopyren samt vandindholdet i røgede kødprodukter produceret af klager Bönisch.⁴⁰⁵ I forbindelse hermed antog den østrigske regionsdomstol efter national ret en sagkyndig, der foruden at udtale sig herom, ligeledes skulle være hjælpedommer.⁴⁰⁶ Klager Bönisch påstod, at dette udgjorde en begrænsning af ligestillingen mellem denne sagkyndige og den af forsvaret indhentede sagkyndige, hvilket påstås at være i strid med EMRK art. 6, stk. 1, 2 og 3, litra d.⁴⁰⁷ EMD fandt, at ovenstående var i strid med EMRK art. 6.⁴⁰⁸

Heraf kan således udledes, at forsvareren har ret til at indhente sagkyndig bistand på samme måde som modparten, idet der består en ligestilling mellem parterne.

Efter inkorporeringen af EMRK, herunder art. 6, hvoraf princippet om *equality of arms* kan udledes, er forsvareren ligestilling med modparten i henhold til indhentelse af sagkyndig bistand endvidere styrket, fordi EMRK herved er en del af dansk ret.⁴⁰⁹

6.1.10. Sammenfatning

Det kan af retspraksis udledes, at forsvareren har ret til at indhente sagkyndig bistand. Forsvarerens ret hertil er styrket efter inkorporeringen af EMRK art. 6, herunder princippet om *equality of arms*, der herved er en del af dansk ret.⁴¹⁰

Efter U 2011.1014 H kan forsvareren tillige delvist få afholdt udgifterne i forbindelse hermed af det offentlige efter rpl. § 1007, stk. 2, selvom forsvareren ikke forinden har anmodet retten herom, hvis indhentelsen er rimelig.

Herudover kan det af retspraksis udledes, at forsvareren ikke tillades at få stillet et beløb til rådighed til indhentelse af en second opinion, når der allerede er indhentet en udtalelse eller erklæring fra en sagkyndig.

Hertil udtalte bl.a. Vestre Landsret i TfK 2019.186, at lægefaglige vurderinger til brug for straffesager indhentes af Retslægerådet.⁴¹¹

Idet forsvareren efter retspraksis ikke kan få stillet et beløb til rådighed til indhentelse af en second opinion, må det være af afgørende betydning for den tiltaltes retssikkerhed, at Retslægerådets eller en anden sagkyndig bistands udtalelser eller erklæringer besidder den fornødne objektivitet.

---

⁴⁰⁵ *Bönisch mod Østrig*, para. 8 og 9.

⁴⁰⁶ Eriksen, Michael Juul. TfK 2001.123. Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 3.

⁴⁰⁷ *Bönisch mod Østrig*, para. 26 og Eriksen, Michael Juul. TfK 2001.123. Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 3.

⁴⁰⁸ *Bönisch mod Østrig*, para. 38.

⁴⁰⁹ Eriksen, Michael Juul. TfK 2001.123. Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 5.

⁴¹⁰ Eriksen, Michael Juul. TfK 2001.123. Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 5.

⁴¹¹ TfK 2019.186, side 2.

6.2. Betragtninger i den juridiske litteratur

Efter rpl. § 1007, stk. 2, 3. pkt. vedkommer udgifter i anledning af beviser, som sigtede fremskaffer uden rettens foranstaltning, ikke det offentlige. Imidlertid kan retten undtagelsesvis pålægge det offentlige at afholde sådanne udgifter helt eller delvis, når sigtede skønnes at have haft rimelig grund til at fremskaffe beviserne.⁴¹²

Det er i den juridiske litteratur antaget, at forsvareren kan anmode retten om at indhente sagkyndig bistand og få udgiften hertil afholdt af det offentlige efter rpl. § 1007, stk. 2, 3. pkt., hvis forsvareren har haft rimelig grund til at indhente bistanden.

Således anfører Kistrup m.fl. at det af rpl. § 1007, stk. 2 kan udledes, at forsvareren har ret til at indhente sagkyndig bistand. Hertil anfører Kistrup m.fl. at forsvareren almindeligvis kan anmode retten herom efter rpl. § 1007, stk. 2, hvorefter udgiften hertil kan godtgøres forsvareren som en sagsomkostning og afholdes af det offentlige.⁴¹³ I forbindelse hermed henvises til *Bönisch mod Østrig*, hvorefter forsvarerens ret til at indhente sagkyndig bistand skal ligestilles med modpartens ret hertil, idet EMD udtalte

” ... required equal treatment as between the hearing of the Director and the hearing of persons who were or could be called, in whatever capacity, by the defence.”⁴¹⁴

Imidlertid anfører Kistrup m.fl. at, det kan have betydning for rettens imødekommelse heraf, om en forsvarer anmoder om teknisk bistand eller om der er tale om en second opinion.⁴¹⁵ Denne betragtning stemmer tillige overens med det undersøgte retspraksis.

Tilsvarende anfører Gorm Toftegaard Nielsen, at forsvareren har ret til at indhente sagkyndig bistand.⁴¹⁶ Gorm Toftegaard Nielsen anfører at denne ret består, selvom den undertiden bestrides af anklagemyndigheden.⁴¹⁷ Endvidere anfører Gorm Toftegaard Nielsen, at forsvarerens ret hertil er i overensstemmelse med princippet om *equality of arms*, hvorefter der skal være ligestilling mellem parterne.⁴¹⁸

Endvidere har forsvarsadvokat Michael Juul Eriksen anført sine betragtninger herom. Ifølge Michael Juul Eriksen kan det udledes af rpl. § 1007, stk. 2 at sigtet har ret til at fremskaffe beviser.⁴¹⁹ I forbindelse hermed henvises til U 1999.556 Ø, hvorefter forsvareren ifølge Michael Juul Eriksen kan rette henvendelse til en sagkyndig, som politiet har indhentet en erklæring fra, når forsvarerens henvendelse ikke modarbejder sagens efterforskning eller er utilbørlig.⁴²⁰ Endvidere henviser Michael Juul Eriksen til *Bönisch mod Østrig*, hvorefter en straffesags parter er ligestillede.⁴²¹

---

⁴¹² Lovbekendtgørelse (LBKG) 2019-09-10 nr. 938 Retsplejeloven.

⁴¹³ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 377-378.

⁴¹⁴ *Bönisch mod Østrig*, para. 32 og Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 377.

⁴¹⁵ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 378.

⁴¹⁶ Nielsen, Gorm Toftegaard. Tfk 2012.575. Retsvæsnet og retsmedicineren, side 2.

⁴¹⁷ Nielsen, Gorm Toftegaard. Tfk 2012.575. Retsvæsnet og retsmedicineren, side 2.

⁴¹⁸ Nielsen, Gorm Toftegaard. Tfk 2012.575. Retsvæsnet og retsmedicineren, side 2.

⁴¹⁹ Eriksen, Michael Juul. Tfk 2001.123. Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 1.

⁴²⁰ Eriksen, Michael Juul. Tfk 2001.123. Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 3.

⁴²¹ Eriksen, Michael Juul. Tfk 2001.123. Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 3 og *Bönisch mod Østrig*, para. 32.

Ifølge Michael Juul Eriksen har forsvareren derfor efter retspraksis ret til at indhente sagkyndig bistand, herunder erklæringer herfra. Ifølge Michael Juul Eriksen består denne ret når politi og anklagemyndighed indhenter tilsvarende bistand samt tillige i tilfælde, hvor politi og anklagemyndighed ikke har indhentet en sådan bistand, hvis det er nødvendigt for en forsvarlig udførelse af forsvarerhvervet.⁴²²

Tilsvarende anfører Rørdam, at forsvareren har ret til at anmode retten om tilladelse til indhentelse af sagkyndig bistand efter rpl. § 1007, stk. 2, hvorefter udgiften hertil kan godtgøres som en sagsomkostning, der afholdes af det offentlige efter rpl. §1007, stk. 2.⁴²³

Ifølge Rørdam har forsvareren ret tillige ret til at rette henvendelse til en sagkyndig, som allerede har udtalt sig til politiet, for at stille supplerende eller uddybende spørgsmål.⁴²⁴ Ifølge Rørdam skal forsvareren i forbindelse hermed iagttage kollisionsforbuddet samt handle i overensstemmelse med god advokatskik.⁴²⁵

Herudover anfører Jørn Vestergaard, at forsvareren ved behov for indhentelse af sagkyndig bistand kan anmode retten herom med anmodning om at få afholdt udgiften hertil af det offentlige efter rpl. § 1007, stk. 2. Med henvisning til U 2011.1014 H anfører Jørn Vestergaard endvidere, at betingelserne for at forsvareren kan indhente sagkyndig bistand er, at forsvareren har haft rimelig grund til at anvende bistanden samt at udgiften er proportional med undersøgelsen og resultatet heraf.⁴²⁶ Endvidere anføres, at der i bedømmelse heraf skal inddrages sagens karakter og kompleksitet samt beskaffenheden af politiets efterforskning og resultatet af den efterforskning, som myndighederne har indhentet.⁴²⁷

Imidlertid har politiet advokat Michael Jørgensen en anden betragtning herom. Ifølge Jørgensen må udgangspunktet være, at de af anklagemyndigheden antagne sagkyndige besidder en tilstrækkelig viden, hvorfor der ikke tillige er behov for forsvarerens indhentelse heraf. Endvidere har forsvareren mulighed for at stille spørgsmål hertil, hvorfor der ikke tillige er behov for forsvarerens indhentelse heraf. Endvidere anfører Jørgensen, at forsvareren ikke er underlagt objektivitetsprincippet i rpl. § 96, stk. 2, hvorfor forsvarerens indhentelse af sagkyndig bistand kan være betænkelig. Imidlertid anfører Jørgensen, at forsvareren skal have mulighed for at stille spørgsmål til de af politi og anklagemyndighed indhente sagkyndige, herunder med bistand fra en sagkyndig til formulering heraf.⁴²⁸

Endvidere er det i den juridiske litteratur antaget, at forsvareren kan indhente sagkyndig bistand uden at anmode retten herom. Imidlertid kan forsvareren herved ikke være sikker på at få udgiften hertil afholdt af det offentlige efter rpl. § 1007, stk. 2.

---

⁴²² Eriksen, Michael Juul. TfK 2001.123. Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 3.

⁴²³ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 108 og Rørdam, Thomas. TfK 2004.631. Forsvarerens aktive deltagelse i efterforskningen. Sagkyndig bistand, side 3.

⁴²⁴ Thomas, Rørdam. Forsvareren, side 118.

⁴²⁵ Thomas, Rørdam. Forsvareren, side 118-119.

⁴²⁶ Vestergaard, Jørn. Grundtræk af dansk strafferetspleje, side 99.

⁴²⁷ Vestergaard, Jørn. Grundtræk af dansk strafferetspleje, side 99.

⁴²⁸ TfK 2005.199 Svar til højesteretsdommer Thomas Rørdam om forsvarerens aktive deltagelse i efterforskningen og om sagkyndig bistand til forsvarer, side 2.

Således anfører Michael Juul Eriksen, at forsvarerne tillige efter ordlyden i rpl. § 1007, stk. 2 kan indhente sagkyndige bistand uden rettens forhåndsgodkendelse.⁴²⁹ Ifølge Michael Juul Eriksen har forsvareren ret hertil efter inkorporeringen af EMRK art. 6, hvorefter der er ligestilling mellem parterne.⁴³⁰

Imidlertid anfører Michael Juul Eriksen, at forsvareren i forbindelse hermed ikke må modvirke sagens oplysning efter rpl. § 739. I forbindelse hermed kan det ifølge Michael Juul Eriksen være hensigtsmæssigt, at forsvareren forinden informere anklagemyndigheden om, hvilken bistand, der indhentes, hvorefter anklagemyndigheden efter rpl. § 746 har mulighed for at indbringe spørgsmålet for retten.⁴³¹ Ifølge Michael Juul Eriksen vil dette mindske risikoen for, at der opstår mistanke om, at forsvareren forsøger at modvirke sagens oplysning efter rpl. § 739. Imidlertid består intet krav herom.⁴³² Efter udarbejdelsen af dette speciale findes ingen hindringer for, at denne fremgangsmåde anvendes i praksis.

Ifølge Michael Juul Eriksen vil forsvareren imidlertid i praksis oftest anmode retten om forhåndsbevilling af udgifterne i forbindelse med den sagkyndige bistand efter rpl. § 1007, stk. 2.⁴³³

Michael Juul Eriksen betragtninger herom tilsluttes tillige af Rørdam, der anfører at forsvareren uden at inddrage retten kan indhente sagkyndig bistand, men at forsvareren imidlertid ikke være sikker på at få udgiften hertil godtgjort om en sagsomkostning efter rpl. § 1007, stk. 2. Endvidere vil der ifølge Rørdam kunne opstå tvivl om den sagkyndiges integritet.⁴³⁴

Kistrup m.fl. anfører tillige, at hvis en forsvarer undlader at anmode retten om indhentelse af sagkyndig bistand, kan forsvareren ikke være sikker på at få godtgjort udgifterne hertil som en sagsomkostning efter rpl. § 1007, stk. 2. Herudover kan der forekomme spørgsmål om den af forsvareren indhentede sagkyndiges integritet og kvaliteten af erklæringen som bevis, hvis forsvareren undlader at anmode retten om indhentelse heraf.⁴³⁵

Disse betragtninger anføres tillige af Jørn Vestergaard, der anfører, at der tillige kan være risiko for, at den sagkyndiges faglighed eller uvildighed betvivles.⁴³⁶

Endvidere anfører Jon Fridrik Kjølbro, at retten til retfærdighed rettergang samt ligebehandlingsprincippet kan bevirke, at forsvarerens begæring om indhentelse af sagkyndig bistand imødekommes. Endvidere anføres, at der skal foreligge en rimelig grund til at afvise en sådan begæring.⁴³⁷

I henhold til teorien kan forsvareren således indhente sagkyndig bistand uden forinden at have anmodet retten herom. Imidlertid kan forsvareren herved ikke være sikker på at få afholdt udgifterne

---

⁴²⁹ Eriksen, Michael Juul. Tfk 2001.123. Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 3.

⁴³⁰ Eriksen, Michael Juul. Tfk 2001.123. Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 5.

⁴³¹ Eriksen, Michael Juul. Tfk 2001.123. Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 3.

⁴³² Eriksen, Michael Juul. Tfk 2001.123. Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning side 3.

⁴³³ Eriksen, Michael Juul. Tfk 2001.123. Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 3.

⁴³⁴ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 111.

⁴³⁵ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 379.

⁴³⁶ Vestergaard, Jørn. Grundtræk af dansk strafferetspleje, side 99-100.

⁴³⁷ Kjølbro, Jon Fridrik. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, side 689.

hertil af det offentlige efter rpl. § 1007, stk. 2. Samtidig er der risiko for, at der kan opstå tvivl om den sagkyndiges integritet, faglighed og uvildighed.⁴³⁸

6.3. Kan forsvareren udlevere relevant materiale til en sagkyndig i forbindelse med indhentelse af sagkyndig bistand?

Efter rpl. § 729 a, stk. 3, 3. pkt. må en forsvarer ikke uden politiet samtykke overlevere politiets materiale til sigtede eller andre.⁴³⁹

I U 2010.2589 V udtalte Vestre Landsret, at det efter rpl. § 729 a, stk. 3 tilkommer politiet at vurdere om forsvareren har ret hertil.⁴⁴⁰

Hvis politiet indhenter sagkyndig bistand, har forsvareren imidlertid ifølge Rørdam ret til at udlevere politimaterialet til en af forsvareren indhentet bistand, hvis den sagkyndige tilbageleverer det herefter.⁴⁴¹

Dette udledes endvidere af U 2015.1286 H, hvor en forsvarer uden samtykke fra politiet, anklagemyndigheden eller retten kunne forevise optagelser af videoafhøringer for en af forsvareren indhentet bistand i form af en børnesagkyndig psykolog.⁴⁴²

I Folketingstidende 2003-04, Tillæg A, fremgår det, at politiet kan nægte udlevering af materiale til sigtede, men derimod tillade udlevering til en sagkyndig i henhold til formuleringen i rpl. § 729a, stk. 3 "*eller andre*."⁴⁴³

Endvidere fremgår heraf, at politiet oftest vil nægte udlevering til sigtede af hensyn til tredjemand, hvorfor der eksempelvis ikke kan udleveres en lægeerklæring vedrørende den forurettede eller optagelser, der er omfattet af rpl. § 29 a, stk. 2 til sigtede.⁴⁴⁴ Imidlertid fremgår heraf

*"Er det for sigtede eller tiltaltes forsvar nødvendigt, at et sådant dokument gennemgås af en af forsvarer valgt sagkyndig, må dokumentet udleveres direkte til den sagkyndige, hvis det ikke er tilstrækkeligt, at den sagkyndige gennemgår dokumentet hos forsvareren."*⁴⁴⁵

Heraf kan det udledes, at en forsvarer kan udlevere materiale til en sagkyndig, hvis det ikke er tilstrækkeligt, at den sagkyndige bliver bekendt med indholdet heri hos forsvareren.

Endvidere fremgår heraf, at

"For andre dokumenters vedkommende (selvangivelser, kontrakter, revisionsberetninger, laboratorierapporter vedrørende narkotika, erklæringer fra

---

⁴³⁸ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 111 og Vestergaard, Jørn. Grundtræk af dansk strafferetspleje, side 99-100.

⁴³⁹ Lovbekendtgørelse (LBKG) 2019-09-10 nr. 938 Retsplejeloven.

⁴⁴⁰ U 2010.2589 V, side 2.

⁴⁴¹ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 109-110.

⁴⁴² U 2015.1286 H og Vestergaard, Jørn. Grundtræk af dansk strafferetspleje, side 99.

⁴⁴³ Folketingstidende 2003-04, Tillæg A, side 654 og U 2015.1286 H, side 3.

⁴⁴⁴ Folketingstidende 2003-04, Tillæg A, side 654 og U 2015.1286 H, side 3.

⁴⁴⁵ Folketingstidende 2003-04, Tillæg A, side 654 og U 2015.1286 H, side 3.

bilinspektør eller lignende, erklæringer fra Retslægerådet om sigtede selv osv.) vil der meget sjældent være grund til at nægte udlevering af kopi af dokumentet til sigtede.”⁴⁴⁶

Dette må tillige antages at gælde for udlevering til en sagkyndig, der eksempelvis har tavshedspligt.

6.3.1. U.2015.1286 H

I U 2015.1286 H udtalte Højesteret, at der i henhold til forarbejderne til rpl. § 729 a, stk. 3 intet er til hindrer for, at forsvareren foreviser materiale for en af forsvareren indhentet sagkyndig, hvorfor forevisningen heraf ikke er i strid med rpl. § 729 a, stk. 3.⁴⁴⁷

Højesteret henviste i forbindelse hermed til forarbejderne til rpl. § 729 a, stk. 3, herunder Folketingstidende 2003-04, Tillæg A.

Hertil udtalte Højesteret:

”at det i almindelighed ikke vil være i strid med forsvarerens tavshedspligt til at forevise videooptagelser for en børnesagkyndig psykolog, som ligeledes er underlagt tavshedspligt, hvis forsvareren vurderer, at han har behov for børnesagkyndig bistand til brug for forberedelsen af hovedforhandlingen.”⁴⁴⁸

6.3.2. Sammenfatning

I henhold til forarbejderne til rpl. § 729 a, stk. 3, teori samt retspraksis kan forsvareren derfor udlevere relevant materiale til en af forsvareren indhentet sagkyndig. Endvidere bemærkes, kan spørgsmålet kan indbringes for retten efter rpl. § 746, stk. 1.⁴⁴⁹

6.4. Har forsvareren pligt til at udlevere det indhentede materiale til politi eller anklagemyndighed?

Ifølge Kistrup m.fl. har forsvareren ingen pligt til at udlevere den til politiet eller anklagemyndigheden, hvis den sagkyndiges udtalelse ikke er til fordel for klienten.⁴⁵⁰

Hvis den sagkyndiges udtalelser eller erklæring derimod er til klientens fordel, skal forsvareren lade den indgå i sagen ved at anvende den som bevis i retten eller ved fremsendelse til politiet.⁴⁵¹

Heraf kan udledes, at det i teorien er antaget, at forsvareren ikke har pligt til at udlevere indhentet materiale, der er til ulempe for klienten, til politiet eller anklagemyndigheden. Dette må tillige stemme overens med, at forsvareren ikke er underlagt objektivitetsprincippet i rpl. § 96, sk. 2, hvorfor forsvareren alene skal varetage klientens interesser.

---

⁴⁴⁶ Folketingstidende 2003-04, Tillæg A, side 654.

⁴⁴⁷ U 2015.1286 H, side 1 og 3.

⁴⁴⁸ U 2015.1286 H, side 3-4.

⁴⁴⁹ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 110.

⁴⁵⁰ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 110 og Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 379.

⁴⁵¹ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 110 og Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 379.

Endvidere kan forsvareren ifølge Michael Juul Eriksen og Rørdam afholde møder med den sagkyndige uden at politiets eller anklagemyndighedens er tilstede.⁴⁵²

6.5. Delkonklusion

Herefter kan det således konkluderes, at forsvareren har ret til at indhente sagkyndig bistand og få udgifterne hertil afholdt af det offentlige efter rpl. § 1007, stk. 2.

Imidlertid imødekommes forsvareren anmodning om at få stillet et beløb til rådighed til indhentelse af sagkyndig bistand til indhentelse af en second opinion i henhold til retspraksis sjældent. Denne retstilstand formodes at være et udtryk for, at der i praksis er en opfattelse af, at udtalelser og erklæringer fra særligt Retslægerådet eller Retskemisk Institut besidder den fornødne objektivitet og kvalitet, hvorfor det ikke tilkommer forsvareren ved anden bistand at anfægte disse.⁴⁵³

Endvidere kan forsvareren indhente sagkyndig bistand, selvom forsvareren ikke forinden anmoder retten herom. I henhold til betragtningerne i teorien kan det imidlertid betvivles, om forsvareren kan få udgifterne til indhentelse af sagkyndig bistand afholdt efter rpl. § 1007, stk. 2, hvis forsvareren ikke forinden anmoder retten herom.

I henhold til retspraksis, herunder U 2011.1014 H kunne en forsvarer imidlertid delvist få afholdt udgifterne til indhentelse af sagkyndig revisionsbistand, selvom forsvareren forinden ikke havde anmodet retten herom.

Det må således konkluderes, at forsvareren har ret til at indhente sagkyndig bistand.

Imidlertid bør forsvareren anmode retten om afholdelse af udgifterne efter rpl. § 1007, stk. 2, hvis forsvareren vil være sikker på at få afholdt udgifterne hertil af det offentlige, fordi der herved kan opstå tvivl om den sagkyndiges integritet.⁴⁵⁴ Ligeledes må det vurderes at være i overensstemmelse med god advokatskik efter rpl. 126, at retten, politi og anklagemyndighed er bekendte med forsvarerens indhentelse heraf.

Endvidere må det konkluderes, at forsvareren har ret til at udlevere relevant materiale til den sagkyndige. Herudover er forsvareren ikke pligtig til at udlevere den sagkyndiges erklæring eller udtalelse til politi eller anklagemyndighed, hvis materialet er til ulempe for klienten.⁴⁵⁵

Efter den gældende retstilstand har forsvareren således ret til at indhente sagkyndig bistand og få udgifterne hertil afholdt efter rpl. § 1007, stk. 2, men imødekommes ikke i anmodningen om indhentelse af en second opinion.

---

⁴⁵² Eriksen, Michael Juul. TfK 2001.123. Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 3 og Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 110.

⁴⁵³ Nielsen, Gorm Toftegaard. TfK 2012.575. Retsvæsnet og retsmedicineren, side 2.

⁴⁵⁴ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 379.

⁴⁵⁵ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 379.

7. Henvendelse til afhørte eller potentielle vidner

Efter rpl. § 750 kan politiet anvende vidneafhøring som et efterforskningskridt.⁴⁵⁶

Efter rpl. § 745 d, stk. 1 har forsvareren ret til at overvære denne afhøring, hvis den kan formodes at finde anvendelse som bevis under hovedforhandlingen. Endvidere kan forsvareren stille forslag til gennemførelsen heraf, hvilke skal tilføres politirapporten. Hvis forsvareren ikke er tilstede kan der kun foretages afhøring, som ikke kan opsættes, hvorefter forsvareren skal underrettes herom.⁴⁵⁷

Efter rpl. § 745 d, stk. 1 har en forsvarer derfor ret til at være tilstede under afhøring og stille forslag til gennemførelsen heraf.

Imidlertid skal det undersøges, om forsvareren tillige har ret til selv at rette henvendelse til vidner, idet forsvareren som led i efterforskningen kan finde behov herfor.⁴⁵⁸

I undersøgelsen indgår potentielle vidner, der ikke er afhørte samt vidner, der er afhørt af politi eller i retten.

Hertil bemærkes, at forsvareren ret til indhentelse af sagkyndig bistand, der tillige kan være et vidne, er behandlet i det foregående afsnit, hvorfor nærværende undersøgelse alene omhandler ikke professionelle vidner. Hertil anfører Jon Fridrik Kjølbro, at

”Begrebet ”vidner” omfatter som udgangspunkt kun forklaringer fra personer, der har gjort iagttagelse om sagens faktiske omstændigheder. Herved adskiller ”vidner” sig fra ”eksperter” og ”sagkyndige,” der ikke har gjort iagttagelser om sagens faktiske omstændigheder, men som skriftligt og/eller mundtligt afgiver videnskabelige, tekniske eller andre vurderinger af relevans for sagens afgørelse.”⁴⁵⁹

Endvidere bemærkes, at der består en ret til vidner efter EMRK art. 6, stk. 3, litra d.⁴⁶⁰

7.1. Henvendelse til afhørte vidner

Efter rpl. § 750 kan politiet anvende vidneafhøring som et efterforskningskridt.⁴⁶¹ Imidlertid er der i rpl. ingen bestemmelse om forsvarerens ret hertil. Idet det er konkluderet, at en forsvarer har ret til at foretage egen efterforskning, skal det således undersøges, om forsvareren tillige har ret til at rette henvendelse til afhørte vidner.

I henhold til teorien betvivles forsvarerens ret hertil oftest i praksis.⁴⁶²

---

⁴⁵⁶ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 422.

⁴⁵⁷ Lovbekendtgørelse (LBKG) 2019-09-10 nr. 938 Retsplejeloven.

⁴⁵⁸ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 107.

⁴⁵⁹ Kjølbro, Jon Fridrik. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, side 687.

⁴⁶⁰ Kjølbro, Jon Fridrik. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, side 687.

⁴⁶¹ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 422.

⁴⁶² Eriksen, Michael Juul. TfK 2001.123. Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 1, Nielsen, Gorm Toftegaard. Straffesagens gang, side 63 og Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, 372.

7.1.1 Retspraksis

Forsvareren ret hertil er prøvet i praksis. Imidlertid er retspraksis begrænset, hvorfor forsvarer i praksis formentlig er tilbageholdne med at rette henvendelse hertil.⁴⁶³

7.1.1.1. U 1982.800 H

I U 1982.800 H stadfæstede Højesterets landsrettens påtale af, at forsvareren havde rettet henvendelse til et vidne.⁴⁶⁴ Det er i teorien anført, at vidnet var en revisor, men dommen medtages her, idet dette ikke fremgår af den trykte dom.⁴⁶⁵

Forsvareren rettede telefonisk henvendelse til et vidne, der var afhørt af politiet og indkaldt til at afgive forklaring i retten. Forsvareren foreslog afholdelse af et møde, hvor forsvareren ville informere vidnet om hvilke spørgsmål, forsvareren ville stille vidnet ved indenretlige afhøring.⁴⁶⁶

Mødet blev imidlertid ikke afholdt.⁴⁶⁷ Højesteret fandt, at forsvarerens henvendelse til vidnet var utilbørlig.⁴⁶⁸

Højesterets afgørelse er ikke nærmere begrundet, hvorfor det ikke kan udledes, hvori påtalen bestod, hvorfor det er uklart om Højesteret fandt, at forsvarerens henvendelse var en overtrædelse af kollisionsforbuddet eller andet.⁴⁶⁹

Heraf kan det udledes, forsvareren ikke ret til at afholde møder med et vidne med henblik på at forberede vidnet på de spørgsmål som forsvareren vil stille til vidnet i retten.⁴⁷⁰

Endvidere er det i teorien antaget, at der ved afholdelse af et sådant møde vil være risiko for, at forsvareren udøver kollision, fordi forsvareren under mødet kan påvirke vidnets forklaring.⁴⁷¹

Endvidere kan det ifølge Michael Juul Eriksen kan heraf udledes, at forsvareren har ret til at rette henvendelse til et afhørt vidne, hvis henvendelse er tilbørlig.⁴⁷²

7.1.1.2 U 2009.1699 Ø

I U 2009.1699 Ø blev en beskikket forsvarer straffet for overtrædelse af rpl. § 155, jf. rpl. § 739. Forsvarerens klient var varetægtsfængslet og underlagt brev- og besøgskontrol. Forsvareren kontaktede klientens svigerdatter pr. telefon, hvorved forsvareren bad vedkommende kontakte klientens datter, der var vidne, og informere hende om, at hendes forklaring kunne påvirke sagens udfald samt at hun ikke var pligtig til at vidne. Forsvareren blev straffet med dagbøder.⁴⁷³ Idet det i

---

⁴⁶³ Eriksen, Michael Juul. TfK 2011.123. Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 1.

⁴⁶⁴ U 1982.800 H, side 1.

⁴⁶⁵ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 122.

⁴⁶⁶ U 1982.800 H, side 1 og Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 375.

⁴⁶⁷ U 1982.800 H, side 1 og Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 375.

⁴⁶⁸ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 375.

⁴⁶⁹ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 375.

⁴⁷⁰ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 126.

⁴⁷¹ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 124 og Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 376.

⁴⁷² Eriksen, Michael Juul. TfK 2011.123. Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 1.

⁴⁷³ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 105 og Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 372.

teorien anføres, at klientens datter var vidne, må det formodes, at datteren havde afgivet forklaring til politirapport. Det er imidlertid uklart, om vidnet havde afgivet indenretlig forklaring eller alene var indkaldt hertil.

Imidlertid kan det heraf udledes, at forsvareren ved henvendelsen udøvede kollision, fordi forsvareren herved påvirkede vidnet.⁴⁷⁴ Endvidere kan det heraf udledes, at forsvarer i praksis må være tilbageholdne med at rette henvendelse til afhørte vidner.

7.1.2. Betragtninger i den juridiske litteratur

Det er i litteraturen anført, at forsvareren har ret til at rette henvendelse til et afhørt vidne for at stille supplerende eller uddybende spørgsmål, hvis forsvareren ikke herved udøver kollision.⁴⁷⁵

Endvidere er forsvareren ikke pligtig til at informere politiet om henvendelsen, hvis vidnets forklaring er til ulempe for klienten.⁴⁷⁶

Imidlertid bør en forsvareren undlade at rette henvendelse til et vidne, der er afhørt af politiet eller i retten, fordi der er risiko for, at forsvarerens henvendelse kan fremstå som utilbørlig, hvis det kommer frem at forsvareren har kontaktet vidnet.⁴⁷⁷ Herunder kan vidnets forklaring miste værdi til skade for klienten.⁴⁷⁸ Endvidere skal henvendelsen være i overensstemmelse med god advokatskik.⁴⁷⁹ Ifølge Rørdam bør forsvareren derfor kun undtagelsesvist rette henvende til et vidne, der allerede er afhørt af politiet.⁴⁸⁰

Endvidere bemærker Michael Juul Eriksen, at forsvareren ikke er underlagt objektivitetsprincippet i rpl. § 96, stk. 2. Imidlertid begrænser dette ifølge Michael Juul Eriksen ikke forsvarerens ret til at rette henvendelse til vidner, hvis forsvareren ikke herved udøver kollision.⁴⁸¹

Herudover anfører Lindenchrone og Werlauff, at forsvareren formentligt kan rette henvendelse til et allerede afhørt vidne for at stille supplerende spørgsmål, hvis forsvareren tillige fremsender kopi hertil til politiet, men forsvareren henvendelse kan være utilbørlig.⁴⁸²

Imidlertid bør der ifølge politiadvokat Michael Jørgensen foreligge klar lovgivning, før det kan konkluderes, om forsvareren har ret til at rette henvendelse til afhørte vidner.⁴⁸³

---

⁴⁷⁴ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 105.

⁴⁷⁵ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 373–374, Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 118 og 120, Nielsen, Gorm Toftegaard. Straffesagens gang, side 63 og Eriksen, Michael Juul. TfK 2011.123. Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 2.

⁴⁷⁶ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 374 og Vestergaard, Jørn. Straffeprocess – Grundtræk af dansk strafferetspleje, side 100.

⁴⁷⁷ Vestergaard, Jørn. Straffeprocess – Grundtræk af dansk strafferetspleje, side 100.

⁴⁷⁸ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 374

⁴⁷⁹ Vestergaard, Jørn. Straffeprocess – Grundtræk af dansk strafferetspleje, side 100.

⁴⁸⁰ Rørdam, Thomas. TfK 2004.631 Forsvarerens aktive deltagelse i efterforskningen. Sagkyndig bistand til forsvareren, side 4.

⁴⁸¹ Eriksen, Michael Juul. TfK 2011.123. Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 2.

⁴⁸² Petersen, Lindenchrone Lars og Werlauff, Erik. Dansk retspleje. Civil-, faged-, skifte- og straffeprocessen, side 745.

⁴⁸³ TfK 2005.199 Svar til højesteretsdommer Thomas Rørdam om forsvarerens aktive deltagelse i efterforskningen og om sagkyndig bistand til forsvarer, side 3.

7.1.3. Sammenfatning

Retspraksis indenfor området er begrænset. I U 1982.800 H fandt Højesteret at en forsvarers henvendelse til et vidne, der var var afhørt af politiet og indkaldt til at afgive forklaring i retten, var utilbørlig. Heraf kan det formentligt udledes, at forsvareren har ret til at rette henvendelse til et afhørt vidne, hvis henvendelsen er tilbørlig.⁴⁸⁴ Imidlertid kan der ved en henvendelse i praksis være risiko for, at forsvareren udøver kollision.⁴⁸⁵ Endvidere skal henvendelsen være i overensstemmelse med god advokatskik.⁴⁸⁶

Efter inkorporeringen af EMRK, hvoraf princippet om *equality of arms* kan udledes, er forsvareren imidlertid principielt ligestillet med politi og anklagemyndighed, hvilket kan tale for, at forsvareren har ret til at rette henvendelse til afhørte vidner.⁴⁸⁷ Hertil bemærker Michael Juul Eriksen, at Højesterets afgørelse i U 1982.800 H formentligt vil være en anden, hvis EMRK var inkorporeret i dansk ret.⁴⁸⁸

I henhold til retspraksis er en forsvarers henvendelse til et afhørt vidne således utilbørlig. Imidlertid anføres i teorien, har forsvarerne har ret hertil, hvis forsvareren ikke udøver kollision. Endvidere anføres, at henvendelsen skal være i overensstemmelse med god advokatskik.⁴⁸⁹

I praksis er der imidlertid risiko for, at forsvareren herved udøver kollision, hvorfor forsvareren i praksis må være tilbageholden med at rette henvendelse til afhørte vidner. Imidlertid anfører Michael Juul Eriksen, at forsvareren kan sikre, at henvendelsen overhøres af en medarbejder eller invitere politiet til at overvære henvendelse, hvilket vil nedbringe risikoen for at forsvareren udøver kollision.⁴⁹⁰

Det kan heraf udledes, at forsvareren formentligt har ret til at rette henvendelse til et afhørt vidne, hvis forsvarerens herved ikke udøver kollision, men at der i praksis kan være risiko herfor, hvorfor forsvareren må være tilbageholden hermed.

---

⁴⁸⁴ Eriksen, Michael Juul. Tfk 2011.123. Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 1.

⁴⁸⁵ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 373–374, Thomas, Rørdam. Forsvareren, side 118 og 120, Nielsen, Gorm Toftegaard. Straffesagens gang, side 63 og Eriksen, Michael Juul. Tfk 2011.123. Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 2.

⁴⁸⁶ Vestergaard, Jørn. Straffepoces – Grundtræk af dansk strafferetspleje, side 100.

⁴⁸⁷ Eriksen, Michael Juul. Tfk 2011.123. Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 2.

⁴⁸⁸ Eriksen, Michael Juul. Tfk 2011.123. Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 2.

⁴⁸⁹ Vestergaard, Jørn. Straffepoces – Grundtræk af dansk strafferetspleje, side 100.

⁴⁹⁰ Eriksen, Michael Juul. Tfk 2011.123. Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 2.

7.2. Henvendelse til potentielle vidner

Herefter skal det undersøges, om forsvareren har ret til at rette henvendelse til potentielle vidner, der ikke er afhørt af politiet eller i retten.

7.2.1. Retspraksis

Der findes ikke trykt retspraksis, hvori det prøves, om en forsvarer kan rette henvendelse til et ikke professionelt, potentielt vidne, hvorfor det må antages, at forsvarer i praksis er tilbageholdne hermed.⁴⁹¹

7.2.2. Betragtninger i den juridiske litteratur

Det er i teorien anført, at forsvareren kan rette henvendelse til potentielle vidner for at afklare om vidnets forklaring er til klientens fordel, hvis forsvareren herved ikke udøver kollision.⁴⁹²

I forbindelse med forsvarerens henvendelse til vidnet bør forsvareren ikke stille andre spørgsmål end de, der er nødvendige for afklaring heraf.⁴⁹³ Endvidere må forsvareren ikke påvirke vidnet til at afgive en bestemt forklaring.⁴⁹⁴

Således henviser Rørdam til en kendelse af 11. juli 2007 fra Advokatnævnet, hvori en forsvarer fandtes at have handlet i uoverensstemmelse med god advokatskik, idet forsvareren havde afhørt vidner, der ikke var afhørt af politiet samt fik vidnerne til at underskrive erklæringer om, hvad de havde fortalt forsvareren om klienten. Ifølge Rørdam bestod det kritisable i, at forsvareren fik vidnerne til at underskrive erklæringer, hvorved forsvareren påvirkede vidnerne og udøvede kollision. Endvidere anfører Rørdam, at Advokatnævnets kendelse ikke skal forstås således, at forsvarer i almindelighed ikke har ret til at afhøre potentielle vidner.⁴⁹⁵ Kistrup m.fl. henviser endvidere til Rørdams betragtninger herom.⁴⁹⁶

Heraf må det imidlertid udledes, at forsvarer i praksis må være tilbageholdne med at kontakte potentielle vidner, fordi forsvareren henvendelse kan være egnet til at udøve kollision.

Endvidere er det anført, at forsvareren er ikke pligtig til at informere politiet om henvendelsen, hvis vidnets forklaring er til ulempe for klienten.⁴⁹⁷

Hvis vidnets forklaring er til klientens fordel, bør forsvareren anmode politiet om at afhøre vidnet til politirapport.⁴⁹⁸

---

⁴⁹¹ Ved professionel forstås sagkyndig.

⁴⁹² Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 115-116, Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 372-373 og Eriksen, Michael Juul. TfK 2011.123. Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 2.

⁴⁹³ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 373 og Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 116.

⁴⁹⁴ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 373.

⁴⁹⁵ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 117.

⁴⁹⁶ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 372.

⁴⁹⁷ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 374, Vestergaard, Jørn. Straffeprocess – Grundtræk af dansk strafferetspleje, side 100 og Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 116.

⁴⁹⁸ Vestergaard, Jørn. Straffeprocess – Grundtræk af dansk strafferetspleje, side 101, Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 116 og Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 373.

Hvis forsvareren er bekendt med at et vidne er kendt af politiet, men imidlertid ikke har afgivet forklaring hos politiet, bør forsvareren ifølge Kistrup m.fl. undlade at rette henvendelse til vidnet, inden det er afhørt af politiet, fordi en sådan henvendelse kan medføre mistanke om, at forsvareren har forsøgt at påvirke vidnet.⁴⁹⁹

7.2.3. Sammenfatning

Det kan herved konkluderes, at forsvareren har ret til at rette henvendelse til potentielle vidner, men at forsvareren herved ikke må udøve kollision eller handle i uoverensstemmelse med god advokatskik.

I henhold til U 1982.800 H, hvor det blev påtalt, at en forsvarer havde rettet henvendelse til et afhørt vidne, må det endvidere udledes, at forsvarerens henvendelse skal være tilbørlig. Forsvareren må således ikke udøve kollision eller handle i strid med god advokatskik. Hvad der konkret forstås ved tilbørlig, må endvidere afhænge af problemstillingen i den konkrete sag. I henhold til princippet om *equality of arms*, hvorefter der består en principiel ligestilling mellem en straffesags parter, må forsvareren imidlertid formentligt have en berettiget forventning om, at forsvareren ligestilles med politi og anklagemyndighed. Det er i teorien hertil anført, at det i vurderingen af, hvorvidt princippet om *equality of arms* er krænket, indgår om processen var ”fair.”⁵⁰⁰ Hertil kan indgå om en straffesags part er tildelt ulemper i forhold til modparten.⁵⁰¹ I rettens prøvelse af, hvorvidt en forsvarer har ret til at rette henvendelse til et ikke professionelt, potentielt vidne, kan disse betragtninger således indgå.

7.3. Delkonklusion

I henhold til retspraksis er en forsvarers henvendelse til et afhørt vidne således utilbørlig. Imidlertid anføres i teorien, har forsvareren har ret hertil, hvis forsvareren ikke udøver kollision eller handler i uoverensstemmelse med god advokatskik.

I praksis er der imidlertid risiko for, at forsvareren herved udøver kollision, hvorfor forsvareren i praksis må være tilbageholden med at rette henvendelse til afhørte vidner.

Således fandt Højesteret i U 1982.800 H, at forsvarerens henvendelse til et vidne, der ikke havde afgivet forklaring, var utilbørlig. Det er imidlertid uklart, om henvendelse var utilbørlig fordi forsvareren havde udøvet kollision eller andet.

Det kan heraf konkluderes, at forsvareren formentligt har ret til at rette henvendelse til et afhørt vidne, hvis forsvarerens herved ikke udøver kollision, men at der i praksis kan være risiko herfor, hvorfor forsvareren må være tilbageholden hermed.

Det kan endvidere konkluderes, at forsvareren formentligt i henhold til teorien har ret til at rette henvendelse til potentielle vidner, men at forsvareren herved ikke må udøve kollision eller handle i strid med god advokatskik. Endvidere må forsvarerens henvendelse være tilbørlig. Imidlertid består der ikke retspraksis herom, hvorfor retstilstanden til dels er uklar.

---

⁴⁹⁹ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 374.

⁵⁰⁰ Lorenzen, Peer m.fl. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Art. 1-9, side 415.

⁵⁰¹ Kjølbros, Jon Fridrik. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, side 691.

8. Konklusion

Efter rpl. § 742, stk. 2 iværksætter politiet efter anmeldelse eller af egen drift efterforskning, når der er rimelig formodning om, at et strafbart forhold, som forfølges af det offentlige, er begået.

Efter rpl. § 742, stk. 2 tilkommer efterforskning således politiet.⁵⁰²

Efterforskningens formål består i tre led, idet efterforskningen har til formål at klarlægge, om betingelserne for at pålægge strafansvar eller anden strafferetlig retsfølge er tilstede, at tilvejebringe oplysninger til brug for sagens afgørelse samt forberede sagens behandling ved retten, jf. rpl. § 743.

Under politiets efterforskning har forsvareren ret til aktindsigt i det materiale, som politiet har tilvejebragt til brug for den sag, som sigtelsen angår efter rpl. § 729 a, stk. 3, 1. pkt. Efter rpl. §§ 745 c, 745 d, stk. 1 samt 748, stk. 2 har forsvareren endvidere ret til tilstedeværelse. Herudover har forsvareren ret til kontradiktion efter rpl. §§ 745 c og 754, stk. 2, jf. rpl. § 183, stk. 1 og 2.⁵⁰³

Endvidere har forsvareren ret til at begære yderligere efterforskning foretaget af politiet. Hvis politiet ikke imødekommer forsvarerens begæring herom, har forsvareren ret til at indbringe sagen for retten efter rpl. § 746, stk. 1.

Det er i teorien anført, at retten kun bør afslå forsvarerens begæring, hvis det anmodede efterforskningsskridt er åbenbart irrelevant eller uigennemførligt, eller hvis politiets ressourceindsats hertil står i åbenbart misforhold med det mulige resultat.⁵⁰⁴

Imidlertid kan forsvareren tillige finde behov for at foretage egen efterforskning.⁵⁰⁵ Ifølge tidligere forsvarsadvokat og nuværende højesteretspræsident Thomas Rørdam kan forsvareren finde behov herfor, hvis forsvareren betvivler, om resultatet af politiets efterforskning vil være til klientens fordel. Herudover hvis forsvareren betvivler, om politiet vil udføre efterforskningen på en objektiv måde. Endvidere hvis forsvareren finder, at efterforskningen skal udføres straks, hvorfor politiets foretagelse heraf ikke kan afventes. Endelig, hvis forsvareren har fået afslag på anmodning om yderligere efterforskning foretaget af politiet efter rpl. § 746, stk. 1.⁵⁰⁶

Hverken rpl. eller EMRK indeholder direkte bestemmelser herom.

I henhold til specialets problemformulering er således undersøgt følgende

”Har forsvareren ret til at foretage egen efterforskning – hvilke begrænsninger findes i så fald i denne ret?”

---

⁵⁰² Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 404.

⁵⁰³ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 366.

⁵⁰⁴ Rørdam, Thomas. TfK 2004.631 Forsvarerens aktive deltagelse I efterforskningen. Sagkyndig bistand til forsvareren, side 1.

⁵⁰⁵ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 100.

⁵⁰⁶ Rørdam, Thomas. TfK 2004.631. Forsvarerens aktive deltagelse i efterforskningen. Sagkyndig bistand til forsvareren, side 1 og Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 100.

Efter rpl. § 96, stk. 2 er politi og anklagemyndighed underlagt objektivitetsprincippet. Imidlertid kan det betvivles, om objektivitet i praksis består.⁵⁰⁷

Herudover består der i henhold til princippet om *equality of arms* en principiel ligestilling mellem en straffesags parter. I henhold til TfK 2019.1127/2 finder princippet anvendelse i alle dele af en straffesags behandling, hvorfor princippet tillige må finde anvendelse under efterforskningen, idet det udtaltes

*”Det almindelige princip om processuel ligestilling mellem parterne i straffesager (»equality of arms«) følger ligeledes af EMRK, artikel 6, om retten til en retfærdig rettergang. Princippet er i dansk ret almindeligt anerkendt som et princip, der angår processuelle beføjelser, der har betydning for den pågældende parts varetagelse af sine interesser under alle faser af en straffesags behandling, herunder spørgsmål, der opstår, efter at der er afsagt endelig dom vedrørende skyldsspørgsmål og straf.”*⁵⁰⁸

I henhold til dette princip er forsvareren derfor principielt ligestillet med politiet, hvorfor forsvareren tillige må have ret til at foretage efterforskning. Efter inkorporeringen af EMRK i 1992, hvorved EMRK blev en del af dansk ret, er princippet endvidere bestyrket.⁵⁰⁹ Hertil bemærkes, at maksimen *”justice must not only be done; it must also seem to be done”*⁵¹⁰ må bevirke, at princippet skal udøves i praksis og ikke blot i teorien. Imidlertid betvivles princippet anvendelse i praksis, idet anklagemyndigheden til stadighed vil være i besiddelse af flere ressourcer end forsvareren.⁵¹¹

Endvidere er det i henhold til teori og retspraksis konkluderet, at politiet ikke har eneret til at foretage efterforskning. Herudover vil det formentligt ikke være i overensstemmelse med princippet om *equality of arms* i EMRK art. 6, hvis retten hertil alene tilkom politiet.⁵¹²

Herefter er det undersøgt, om der i hvervet som forsvarer består en ret til at foretage efterforskning. I undersøgelsen heraf er anvendt forarbejder til rpl., retspraksis samt teori.

Efter forarbejderne til rpl. § 742, stk. 2, herunder betænkning 622/1971 forslås en principiel ligestilling mellem politi og forsvarer, idet Strafferetsplejeudvalget udtalte

*”... mener udvalget, at der er brug for regler, der fastslår, at forsvareren har adgang til at følge politiets efterforskning, og som indfører en principiel ligestilling mellem politiet og forsvareren med hensyn til sagens undersøgelse. Sådanne regler vil være egnet til at aktivere forsvarerens indsats bl.a. til fremskaffelse af undersøgelsesmateriale, som er i klientens favør, og vil muliggøre en indsats fra forsvarerens side, allerede inden tiltale rejses.”*⁵¹³

---

⁵⁰⁷ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 25.

⁵⁰⁸ TfK 2019.1127/2, side 2.

⁵⁰⁹ Eriksen, Michael Juul. TfK 2011.123. Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 5.

⁵¹⁰ Lorenzen, Peer m.fl. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention Art. 1-9, side 415.

⁵¹¹ Smith Eva, Straffepoces – Grundlæggende regler og principper, side 46, Vestergaard, Jørn. Straffepoces – Grundtræk i dansk strafferetspleje, side 25 og Petersen, Lindencrone Lars og Werlauff, Erik. Dansk retspleje. Civil-, faged-, skifte- og straffeprocessen, side 650.

⁵¹² Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 102.

⁵¹³ Betænkning 622/1971, side 4 og Kistrup m.fl. Straffeprocessen, side 302.

Efter forarbejderne kan det herved konkluderes, at der ønskedes en principiel ligestilling mellem politi og forsvarer under politiets efterforskning.

Endvidere er det i henhold til retspraksis fundet, at forsvareren tillige har ret til at foretage efterforskning. Hertil udtalte Advokatrådet i U 1999.556 Ø, at

”... i den ovenfor nævnte betænkning fremgår det, at det af udvalget fremsatte forslag til ændring af retsplejeloven indebærer en principiel ligestilling mellem politi og forsvareren med hensyn til undersøgelsen af sagen. Disse udtalelser bør sammenholdes med det forhold, at udvalget ikke har fundet det nødvendigt at lade ligestilling med hensyn til gennemførelse af efterforskningsskridt omtale direkte af en bestemmelse i retsplejeloven. På denne baggrund er det Advokatrådets opfattelse, at et generelt spørgsmål, om hvorvidt en forsvarer er berettiget til at foretage selvstændige efterforskningsskridt, må besvares således, at forsvareren er berettiget til at foretage sådanne skridt, medmindre bydende beskyttelsesværdige hensyn eller bestemmelser i retsplejeloven eller i anden lovgivning afskærer forsvareren derfra på specifikke områder eller i specifikke situationer.”⁵¹⁴

Endvidere udtalte landsretten, at hverken rpl. § 746 eller andre bestemmelser i rpl. udelukker,

”at forsvareren selv retter henvendelse til en offentlig myndighed, forudsat at forsvareren ikke herved modarbejder sagens opklaring.”⁵¹⁵

Herudover udtalte en dissenterende dommer i landsrettens behandling i U 2011.1014 H, at

”Der er ikke i retsplejeloven bestemmelser, der afskærer en forsvarer fra på egen hånd at foretage efterforskning. Forsvarerens adgang til på egen hånd at foranstalte efterforskning skal ses i lyset af de retsplejelovsændringer, der blev gennemført ved lov nr. 243 af 8. juni 1978 med henblik på styrkelse af forsvarerens stilling under efterforskningen, hvorved det blev tilstræbt at indføre en principiel ligestilling mellem politiet og forsvareren med hensyn til sagens undersøgelse, herunder ved indførelse af regler, der var egnede til at aktivere forsvarerens indsats bl.a. til fremskaffelse af undersøgelsesmateriale, som er i klientens favør, og som skulle muliggøre en indsats fra forsvarerens side, allerede inde tiltale rejses, jf. betænkning nr. 622/1971 om efterforskning i straffesager m.v., side 11.”⁵¹⁶

Herudover er det i teorien anført, at forsvareren har ret til at foretage egen efterforskning.

Herefter kan det konkluderes, at forsvareren har ret til at foretage egen efterforskning. Herudover ville det formentlig være i strid med princippet om *equality of arms*, såfremt forsvareren ikke tildeles denne ret.

Forsvarerens ret hertil, må derfor ikke betvivles. Imidlertid kan det betvivles, hvilke begrænsninger, der findes i forsvarerens ret hertil.⁵¹⁷

---

⁵¹⁴ U 1999.556 Ø, side 3.

⁵¹⁵ U 1999.556 Ø, side 3.

⁵¹⁶ U 2011.1014 H, side 3 og Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 103.

⁵¹⁷ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 103.

I henhold til teori og retspraksis består begrænsningerne i forsvarerens ret til at foretage egen efterforskning i, at forsvareren skal handle i overensstemmelse med god advokatskik efter rpl. § 126. Endvidere må forsvareren efter rpl. § 735, stk. 3, nr. 1 og 739 ikke modvirke sagens oplysning, herunder udøve kollision. Herudover må forsvareren ikke foretage straffeprocessuelle tvangsindgreb, idet retten hertil alene tilkommer politiet efter retskendelse.⁵¹⁸

I praksis betvivles forsvarerens ret til at foretage efterforskning oftest i forbindelse med forsvarerens indhentelse af sagkyndig bistand eller henvendelse til afhørte eller potentielle vidner.⁵¹⁹

I specialet er derfor tillige undersøgt, om forsvareren har ret til at indhente sagkyndig bistand. Hertil bemærkes, at det i henhold til TfK 2008.776 ikke kan forventes at forsvareren har en sådan viden.⁵²⁰

Herefter kan det konkluderes, at forsvareren har ret til at indhente sagkyndig bistand. Endvidere har forsvareren ret til få afholdt udgifterne hertil af det offentlige efter rpl. § 1007, stk. 2.

Herudover udtalte EMD i sagen *Bönisch mod Østrig*, at

”... the principle of equality of arms inherent in the concept of a fair trial ... required equal treatment as between the hearing of the director and the hearing of the persons who were or could be called, in whatever capacity, by the defence”⁵²¹

Imidlertid imødekommes forsvarerens anmodning om at få stillet et beløb til rådighed til indhentelse af en såkaldt second opinion efter retspraksis sjældent. Denne retstilstand formodes at bestå, fordi der i praksis består en opfattelse af, at udtalelser og erklæringer fra sagkyndige, herunder især Retslægerådet eller Retskemisk Institut besidder den fornødne kvalitet og objektivitet, hvorfor det ikke tilkommer forsvareren ved bistand at anfægte sådanne erklæringer eller udtalelser.

Herudover konkluderes det, at forsvareren har ret til at indhente sagkyndig bistand, selvom forsvareren ikke forinden har anmodet retten herom. Imidlertid kan det betvivles, om forsvareren kan få udgifterne hertil afholdt af det offentlige efter rpl. § 1007, stk. 2. Imidlertid fandt Højesteret, at forsvareren i U 2011.1014 H kunne få afholdt 1/3 af udgifterne til revisionsbistand bestående af 260.000 kr., selvom forsvareren ikke forinden havde anmodet retten herom.⁵²²

Hvis forsvareren undlader at anmode retten om indhentelse af sagkyndig bistand, kan der ifølge teorien endvidere være risiko for, at den sagkyndiges integritet betvivles, hvorefter udtalelsen eller erklæringen mister værdi.⁵²³ Endvidere er det i teorien anført, at det er i overensstemmelse med god advokatskik, at forsvareren anmoder retten herom, således af politi og anklagemyndighed tillige er bekendt hermed.

---

⁵¹⁸ Rørdam, Thomas. Forsvareren, side 104.

⁵¹⁹ Eriksen, Michael Juul. TfK 2011.123. Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 1.

⁵²⁰ TfK 2008.776, side 1

⁵²¹ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 377 og *Bönisch mod Østrig*, para. 32.

⁵²² U 2011.1014 H, side 1 og 4.

⁵²³ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 379.

Endvidere må det i henhold til U 2015.1286 H samt Folketingstidende 2003-04, Tillæg A, konkluderes, at forsvareren har ret til at udlevere relevant materiale til den sagkyndige i henhold til rpl. § 729 a, stk. 3, herunder ordene ”*eller andre*.”⁵²⁴

Hertil har forsvareren ikke pligt til at udlevere den sagkyndiges erklæring eller udtalelse til politi eller anklagemyndighed, hvis materialet er til ulempe for klienten.⁵²⁵ Hvis materialet derimod er til fordel for klienten, skal forsvareren udlevere materialet hertil.⁵²⁶

Herefter konkluderes det, at forsvareren har ret til at indhente sagkyndig bistand samt få afholdt udgifterne hertil af det offentlige efter rpl. § 1007, stk. 2. Imidlertid imødekommes forsvareres anmodning om at få stillet et beløb til rådighed til indhentelse af en second opinion sjældent.

Endelig er det undersøgt, om forsvareren har ret til at rette henvendelse til vidner, der er afhørt til politirapport eller indenretligt eller henvendelse til potentielle vidner. Hertil bemærkes, at der er tale om ikke professionelle vidner.

I henhold til om forsvareren har ret til at rette henvendelse til afhørte vidner, fandt Højesteret i U 1982.800 H, at forsvarerens henvendelse til et afhørt vidne var utilbørlig. Det er imidlertid uklart, hvorfor Højesteret fandt henvendelse utilbørlig.

I henhold til retspraksis må forsvareren derfor være tilbageholden hermed. Imidlertid ville Højesterets afgørelse formentligt være anerkendt, hvis EMRK var inkorporeret i dansk ret.⁵²⁷

Endvidere anføres i teorien, at forsvareren har ret hertil, hvis forsvareren ikke udøver kollision eller handler i uoverensstemmelse med god advokatskik. I praksis er der imidlertid risiko for, at forsvareren herved udøver kollision, hvorfor forsvareren i praksis må være tilbageholden med at rette henvendelse til afhørte vidner.

Herefter kan det konkluderes, at forsvareren formentligt har ret til at rette henvendelse til afhørte vidner, hvis forsvareren herved ikke udøver kollision eller handler i strid med god advokatskik. Endvidere skal forsvarerens henvendelse være tilbørlig. Imidlertid er der i praksis risiko herfor, hvorfor forsvareren må være tilbageholden hermed.

I henhold til om forsvareren har ret til at rette henvendelse til ikke professionelle, potentielle vidner, bemærkes, at der ikke består trykt retspraksis herom, hvorfor det ikke er prøvet i trykt praksis om forsvareren har ret hertil.

Imidlertid er det i teorien anført, at forsvareren formentligt har ret hertil. Imidlertid må forsvareren herved ikke udøve kollision eller handle i strid med god advokatskik. Endvidere skal forsvarerens henvendelse i henhold til U 1982.800 H formentligt tillige være tilbørlig.

Herefter må det konkluderes, at der i hvervet som forsvarer formentligt består en ret til at rette henvendelse til ikke professionelle, potentielle vidner. I henhold til princippet om *equality of arms*, hvorefter der består en principiel ligestilling mellem en straffesags parter, må forsvareren formentligt

---

⁵²⁴ Folketingstidende 2003-04, Tillæg A, side 654 og U 2015.1286 H, side 3.

⁵²⁵ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 379.

⁵²⁶ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 379.

⁵²⁷ Eriksen, Michael Juul. TfK 2011.123. Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning, side 2

have ret hertil. Imidlertid består der ikke retspraksis herom, hvorfor retstilstanden til dels er uklar. Endvidere må forsvareren i praksis må være tilbageholden hermed, idet forsvareren herved kan udøve kollision. Eksempelvis kan der opstå mistanke om, at forsvareren har prøvet at påvirke vidnet, hvis politiet efter forsvarerens henvendelse bliver bekendt med, at forsvareren har rettet henvendelse til vidnet. Hvis vidnets forklaring var til klientens fordel, kan forklaringen derfor miste værdi.⁵²⁸ I henhold til klientens interesse, må forsvareren derfor formentligt være tilbageholden hermed.

---

⁵²⁸ Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen, side 374

9. Litteraturliste

Litteratur

- Høilund, Dorte. Retssikkerhed og juridisk metode. 2. udgave. Hans Reitzels Forlag. 2018
- Jochimsen, Jørgen. Bevisførelsen i retssager – oversigt over regler og afgørelser i borgerlige retssager, herunder i småsagsprocessen, og i straffesager. 1. udgave. Karnov Group. 2012. (I fodnoterne angivet som Jochimsen, Jørgen. Bevisførelse i retssager.)
- Kistrup, Michael m.fl. Straffeprocessen. 3. udgave. Karnov Group. 2018.
- Kjølbro, Jon Fridrik. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere. 5. udgave. Jurist- og Økonomforbundets Forlag. 2020.
- Lorenzen, Peer m.fl. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Art. 1-9. 3. udgave. Jurist- og Økonomforbundets Forlag. 2011.
- Munk-Hansen, Carsten. Retsvidenskabsteori. 2. udgave. Djøf Forlag. 2018.
- Møller, Jens m.fl. Kommenteret Retsplejelov – Bruxelles I-forordning. Lov om rettens pleje, jf. lovbekendtgørelse nr. 1101 af 22. september 2017 som ændret ved lov nr. 1679 af 26. december 2017, lov nr. 1680 af 26. december 2017 og lov nr. 130 af 27. februar 2018. Bind I § 1-477. 10. udgave. Jurist- og Økonomforbundets Forlag. 2018. (I fodnoterne angivet som Møller, Jens m.fl. Kommenteret Retsplejelov – Bind I).
- Møller, Jens m.fl. Kommenteret Retsplejelov – Bruxelles I-forordning. Lov om rettens pleje, jf. lovbekendtgørelse nr. 1101 af 22. september 2017 som ændret ved lov nr. 1679 af 26. december 2017, lov nr. 1680 af 26. december 2017 og lov nr. 130 af 27. februar 2018. Bind III §§ 683-1043. 10. udgave. Jurist- og Økonomforbundets Forlag. 2018. (I fodnoterne angivet som Møller, Jens m.fl. Kommenteret Retsplejelov - Bind III).
- Nielsen, Gorm Toftegaard. Straffesagens gang. 6. udgave. Jurist- og Økonomforbundets Forlag. 2016.
- Petersen, Lars Lindencrone og Werlauff, Erik. Dansk retspleje - Civil-, foged-, skifte- og straffeprocessen. 6. udgave. Karnov Group. 2014.
- Rørdam, Thomas. Forsvareren. 1. udgave. Karnov Group. 2012.
- Schultz, Trine m.fl. Children's Rights. The Convention on the Rights of the Child in Danish Law. 1. udgave. Djøf Publishing Copenhagen. 2020.
- Smith, Eva. Straffeproses. Grundlæggende regler og principper. 7. udgave. Karnov Group. 2013.
- Vestergaard, Jørn. Straffeprocess – Grundtræk af dansk strafferetspleje. 1. udgave. Gjellerup. 2017.

- Tvarnø, Christina D. og Nielsen, Ruth. Retskilder og retskildeteorier. 5. reviderede udgave. Jurist- og Økonomforbundets Forlag. 2017.

Artikler

- Eriksen, Michael Juul. TfK 2001.123. Forsvarerens ret til selvstændig efterforskning.
- Eriksen, Michael Juul. U 2006B.93. Indskrænkninger i den frie bevisbedømmelse.
- Jørgensen, Michael. TfK 2005.199. Svar til højesteretsdommer Thomas Rørdam om forsvarerens aktive deltagelse i efterforskningen og om sagkyndig bistand til forsvareren.
- Nielsen, Gorm Toftegaard. TfK 2012.575. Retsvæsnet og retsmedicineren.
- Pihlmann Kåre, TfK 2005.364. Forsvarets efterforskningsbegæringer.
- Rørdam, Thomas. TfK 2004.631. Forsvarerens aktive deltagelse i efterforskningen. Sagkyndig bistand til forsvareren.

Lovgivning

- Lovbekendtgørelse (LBKG) 2019-09-10 nr. 938. Retsplejeloven.
- Lovbekendtgørelse (LBKG) 2019-09-17 nr. 976. Straffeloven.
- Lov 1961-03-25 nr. 60. Retslægerådsloven
- Den Europæiske Menneskerettighedskonvention

Forarbejder

- Betænkning 622/1971: Efterforskning i straffesager m.v. (KBET 1971 nr. 622) (I fodnoterne angivet som Betænkning nr. 622/1971)
- Folketingstidende 2003-04. Tillæg A.
- Forslag til lov om ændring af retsplejeloven og lov om fuldbyrdelse af straf m.v. (Initiativer vedrørende forsvarsadvokater og advokattilsyn). (LFF 2018-10-03 nr. 18.)

Vejledninger

- De Advokatetiske regler pr. 1. juli 2019

Afgørelser

Danske domstole:

Tidsskrift for Kriminalret:

- TfK 2019.1127/2.
- TfK 2017.997/2
- TfK 2008.776
- TfK 2008.644
- TfK 2019.186
- TfK 2017.89/2

Ugeskrift for Retsvæsen:

- U 2008.202 H
- U 2013.3129 H
- U 2020.32 H
- U 2016.3839 V
- U 2013.2186 V
- U 2003.1036 H
- U 2006.1967 Ø
- U 1999.556 Ø
- U 2011.1014 H
- U 2010.2589 V
- U 2015.1286 H
- U 2020.1339 H
- U 1982.800 H

EMD:

- Case of Bönisch v. Austria. Application no. 8658/79.

10. Dokumentation for antal anslag

Ordoptælling

Statistik:

Sider	66
Ord	20.457
Tegn (uden mellemrum)	123.214
Tegn (med mellemrum)	143.491
Afsnit	581
Linjer	2.478

Medtag fodnoter og slutnoter

Luk